

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
จังหวัดระนอง

นางสาวสุพัฒนา บุญแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

พ.ศ. 2562

**Development Guidelines of the Farm Women Groups Operations
in Ranong Province**

Miss.Supattana Boonkaew

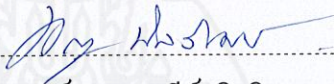
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development
School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

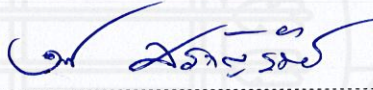
2019

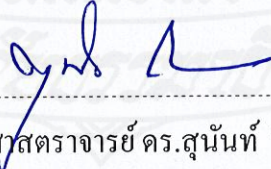
หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
ชื่อและนามสกุล นางสาวสุพัฒนา บุญแก้ว
วิชาเอก ส่งเสริมและพัฒนากาเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์
 2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2563

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลีย์ นิลวิเศษ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรานู สราญรัมย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีสังข์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรางคณา จันทร์คง) ค.ก.

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
ผู้วิจัย นางสาวสุพัฒนา บุญแก้ว รหัสนักศึกษ 2609001785 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
 (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรายุ สราวุธรมย์
 (2) รองศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ สีสังข์ **ปีการศึกษา** 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ 5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง การดำเนินงานวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 1,034 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 136 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา และ 2) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดระนอง จำนวน 21 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน ใช้แบบสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี จบชั้นประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.26 คน มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 6.28 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.74 คน 2) การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในภาพรวมมีการดำเนินงานในระดับมาก โดยดำเนินงานมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน 3) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมมีการดำเนินงานตามบทบาทในระดับมาก โดยประเด็นหลักที่คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีการดำเนินงานมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ บทบาทแกนนำกลุ่ม บทบาทผู้บริหารการเงิน และบทบาทผู้ติดตามและประเมินผล และประเด็นหลักที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการดำเนินงานมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ บทบาทผู้เข้าร่วมประชุม บทบาทผู้สนับสนุน และบทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ 4) ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มมีปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในระดับน้อย โดยประเด็นหลักที่มีปัญหามากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน 5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม การหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาให้กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน รวมถึงการหาช่องทางการตลาดโดยการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน

คำสำคัญ การดำเนินงานกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แนวทางการพัฒนา กลุ่ม จังหวัดระนอง

Thesis title: Development Guidelines of the Farm Women Groups Operations in Ranong Province

Researcher: Ms. Supattana Boonkaew; **ID:** 2609001785; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural

Extension and Development); **Thesis advisors:** (1) Dr. Ponsaran Saranrom, Associate Professor;

(2) Dr. Sunan Seesang, Associate Professor; **Academic year:** 2019

Abstract

The objectives of this research were to studied 1) Social and economic conditions of members of Farm women group 2) the operations of Farm women groups 3) The members's opinion about roles of committees and members in the operation of Farm women groups. 4) Problems and suggestions regarding the operations of the members of Farm women groups and 5) guidelines for operational development of Farm women groups in Ranong province. The population of this research were 1,034 members of Farm women groups. The sample size of 136 people were determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.08. For 21 agricultural extensionists in Ranong province, the sample size of 7 people was determined by using purposive sampling. Data collection tools used in this research was interview and focus group. Data was analyzed using computer program package. Statistics used were such as mean, maximum value, minimum value, frequency, standard deviation, percentage, content analysis.

The results of the research stated that (1) most of the members of Farm women group had the average age of 50.20 years and 42.6% graduated from primary education levels. The average household members were 3.26 people with the average membership period of 6.28 years. Most of them had a position as members in the group and 91.5% were farmers. The average labors in the household were 2.74 people. (2) The operations of Farm women group, overall, were at the high level. The main and highest aspects of the operation were knowledge development to increase capability of members and organization, product and service management, and community-base focus.(3) The members's opinion about roles of committees and members in the operation of Farm women groups in general were working according to their roles at the high level with the main aspect of group committees operating on the highest roles such as leadership, financial management, and check and assessment. The main operational roles with the highest level for group members were such as meeting participation, support, and knowledge transfer roles. (4) Problems and suggestions on the operation of Farm women group at the low level with the most problematic ones being fund and resources management, knowledge development to increase capabilities of members and organization, and community-base focus. (5) Guidelines for development included group process extension for members so that they understand their roles and mutual goals, fund seeking extension to develop the product of the group in order to keep up with the standard and to maintain the continuous production power, and market channel finding to promote products by integrating with government organization and related private sector to make an improvement in all aspects.

Keywords: the Farm Women Groups Operations, guideline for group development, Ranong province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จโดยสมบูรณ์ได้ด้วยคำแนะนำ และความกรุณาอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลสรายุ สราญรมย์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ ประธานคณะกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำเพิ่มเติม แก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณคณาจารย์ประจำวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุก ๆ ท่านที่ได้ให้ความรู้ ประสบการณ์ และแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ เพื่อนๆ บัณฑิต เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่ให้คำแนะนำเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง ที่ให้ความร่วมมือในเรื่องการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ คุณแม่ลัดดาวัลย์และคุณพ่อวรพจน์ บุญแก้ว ตลอดจนญาติพี่น้องทุกท่านและเพื่อนๆ ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจอย่างดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบให้บุคคลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และผู้สนใจที่จะศึกษาทุกท่าน

สุพัฒนา บุญแก้ว

พฤษภาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเกษตรกร	7
แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเกษตรกร	15
บริบทเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	27
สภาพทั่วไปและการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง	44
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	57
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง	66
ตอนที่ 2 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	71

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	81
ตอนที่ 4 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	94
ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร.....	99
ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง.....	102
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	115
สรุปการวิจัย	115
อภิปรายผล	119
ข้อเสนอแนะ	126
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก	133
แบบสัมภาษณ์สำหรับวิจัย	134
ประวัติผู้วิจัย	149

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	การปกครองและการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดระนอง 46
ตารางที่ 2.2	จำนวนประชากร ครั้วเรือนเกษตรกรและรายได้ ของจังหวัดระนอง 46
ตารางที่ 2.3	ข้อมูลอายุของประชากรในจังหวัดระนอง 47
ตารางที่ 2.4	ระดับการศึกษาของประชากรในจังหวัดระนอง 47
ตารางที่ 2.5	อาชีพของประชากรในจังหวัดระนอง 48
ตารางที่ 2.6	ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง 49
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 68
ตารางที่ 4.2	ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 72
ตารางที่ 4.3	ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงาน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก 74
ตารางที่ 4.4	ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงาน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย 76
ตารางที่ 4.5	ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก 81
ตารางที่ 4.6	ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย 85
ตารางที่ 4.7	ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก 89
ตารางที่ 4.8	ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย 91
ตารางที่ 4.9	ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก 94
ตารางที่ 4.10	ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย 96
ตารางที่ 4.11	แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง 108
ตารางที่ 4.12	แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง 113

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	24
ภาพที่ 2.2 สัญลักษณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	31
ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการประสานงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	40
ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง	125

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม พลเมืองมีอาชีพทางการเกษตรเป็นพื้นฐานหลัก สตรีหรือแม่บ้านเกษตรกรในชนบทได้เพิ่มบทบาทมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้งานส่งเสริมการเกษตรสามารถบรรลุผลสำเร็จได้เร็วขึ้น ปัจจุบันสังคมยอมรับความสามารถของสตรีมากขึ้น สตรีเกษตรกรนับว่ามีบทบาทสำคัญต่อครอบครัวของสังคมการเกษตรของไทยในชนบท ทั้งต่อความอยู่รอดของครอบครัวและการดูแลสุขภาพของคนในครอบครัว รวมถึงการตัดสินใจลงทุนประกอบอาชีพการเกษตร สตรีจะมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการเกษตรทุกขั้นตอนการผลิต โดยเฉพาะการทำนา ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ตลอดจนเมื่อได้ผลผลิตทางด้านเกษตรมาแล้ว สตรียังมีบทบาทที่สำคัญในด้านการแปรรูปและการถนอมอาหารจากผลผลิตทางการเกษตรอีกด้วย กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรเกษตรกรมาโดยตลอด กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรถือเป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่ในการดูแลสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่ปี 2518 เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจของครอบครัวมากที่สุด มีผลงานปรากฏอย่างเด่นชัด ภายใต้จุดมุ่งหมายให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้พัฒนาตนเองให้มีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

จังหวัดระนอง มีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมด 45 กลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 1,034 คน โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ได้นำผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น มะม่วงหิมพานต์อบ ผลไม้แปรรูป พริกแกง กะปิ นอกจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแล้ว ยังมีการรวมกลุ่มทำผ้าป่าเต๊ะ ผูกผ้าตามงานต่างๆ เป็นต้น แต่เนื่องด้วยสภาพเศรษฐกิจและผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำจึงทำให้แม่บ้านเกษตรกรจากเดิมที่มีเวลาว่างมารวมกลุ่มกัน ทำให้แม่บ้านเกษตรกรบางส่วนต้องออกไปรับจ้างทำงานประจำเพื่อหารายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง จึงทำให้การรวมกลุ่มกันน้อยลง และบางกลุ่มก็ไม่ได้สานต่อกิจการกลุ่ม ทำให้กลุ่มไม่เข้มแข็ง (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2562) การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง มีความจำเป็นต้องศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานกลุ่ม บทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ปัญหาและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ พร้อมทั้งผู้ที่สนใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานแม่บ้านเกษตรกรได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
- 2.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
- 2.5 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ว่า มีตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง ซึ่งผู้วิจัยนำไปกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ตัวแปร ประกอบด้วย

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สภาพทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ อายุ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ แรงงานในครัวเรือน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และตำแหน่งในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตร รายได้รวมภาคการเกษตร และรายได้รวมนอกภาคการเกษตร

3.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้าน

การพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

3.3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ประกอบด้วย 1) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตเชิงเนื้อหา** การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

4.2 **ขอบเขตเชิงพื้นที่** การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

4.3 **ขอบเขตเชิงเวลา** เก็บข้อมูลสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในช่วง กุมภาพันธ์ 2562 - กุมภาพันธ์ 2563

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **คณะกรรมการกลุ่ม** หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่ม ให้มีหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกในการบริหารงานของกลุ่ม ประกอบด้วยตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และเหรัญญิก

5.2 **กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** หมายถึง การรวมตัวกันของสตรีในภาคเกษตรในจังหวัดระนอง ในหมู่บ้านตำบลเดียวกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เพื่อรับความรู้ด้านการเกษตรและเลหกิจเกษตร เน้นการแปรรูปผลผลิตเกษตร และเรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5.3 **การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** หมายถึง กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต้องร่วมกันดำเนินงาน มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก และองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

5.4 **การมีส่วนร่วม** หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง มีการทำงานร่วมกัน เช่น การแสดงความคิดเห็น การทำกิจกรรมร่วมกัน การเสียสละ ร่วมมือร่วมใจเพื่อส่วนรวมและสาธารณะประโยชน์

5.5 **เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร** หมายถึง เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอในจังหวัดระนอง มีหน้าที่รับผิดชอบกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

6.2 เพื่อเป็นประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานเพื่อกำหนดแผนและนโยบายการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

6.3 เพื่อนำผลไปใช้ในการวางแผนส่งเสริมการเกษตร และพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเกษตรกร
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่ม
3. บริบทเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
4. สภาพทั่วไปและการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเกษตรกร

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร

1.1.1 ความหมายของกลุ่มเกษตรกร

กลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร หมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และมีพฤติกรรมตลอดจนการกระทำของแต่ละบุคคลเพื่อไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อชุมชน มีแนวปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ให้ถือปฏิบัติตามฐานะที่ถูกกำหนดภายในกลุ่ม และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งกลุ่มมีพัฒนาการตั้งแต่ระยะเตรียมกลุ่ม ก่อตั้ง/ก่อเกิดกลุ่ม ระยะการทำกิจกรรมกลุ่ม หรือปรับตัวดำรงอยู่ และระยะกลุ่มเข้มแข็งมีการขยายตัวของกลุ่ม โดยนักพัฒนาจะมีวิธีการทำงานกับกลุ่มตามระยะของการพัฒนากลุ่ม (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2560)

1.1.2 ความสำคัญของกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร

การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร เป็นงานที่ให้บริการด้านความรู้และสนับสนุนเกษตรกรในการผลิตและดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองในการประกอบอาชีพเกษตรได้อย่างมั่นคง การที่จะทำให้การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร บรรลุเป้าหมายได้ จำเป็นต้องดำเนินการผ่านกระบวนการของกลุ่มของเกษตรกร หรือองค์กรและสถาบัน

เกษตรกรประเภทต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือช่วยให้การส่งเสริมการเกษตร มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กลุ่มจึงมีความจำเป็นต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรผ่านกลุ่มเป็นวิธีการที่ใช้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลุ่มจะช่วยนำพาให้สมาชิกและชุมชนไปสู่จุดหมายที่วางไว้ ถ้ากลุ่มมีความเข้มแข็ง พลังของกลุ่มจะช่วยบรรเทาปัญหาที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งบางครั้งไม่อาจสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ก็จะสามารถแก้ไขได้ด้วยพลังกลุ่ม การรวมกลุ่มจึงทำให้เกิดหรือเสริมพลังของ “ความเป็นชุมชน” ให้มีแรงเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาสรุปความสำคัญของกลุ่มต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรได้ ดังนี้

1. เปิดมุมมองใหม่ๆ ของสมาชิกที่มารวมกลุ่มกัน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ การทำงาน การวางแผนในสังคม และสร้างความคิดที่จะทำให้เกษตรกรอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น

2. เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง การรวมกลุ่มกันทำให้เกิดพลังอำนาจในการคิดริเริ่มและต่อรอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อม เพราะเมื่อมีการรวมกลุ่มกันจะทำให้คนอื่นๆ ที่อยู่นอกกลุ่มเกิดความเกรงใจ ไม่กล้าที่จะเอาเปรียบสมาชิก การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการพัฒนาชนบทที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากถ้าไม่มีกลุ่มเกษตรกรแล้ว อำนาจต่อรองทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรก็จะไม่มีอำนาจการต่อรองในด้านต่างๆ ตามมา

3. เป็นศูนย์กลางของการส่งเสริมพัฒนาแก่สมาชิก เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของสมาชิก ในการส่งเสริมอาชีพการเกษตรแก่ชุมชนเกษตร กลุ่มต่างๆ ที่มีในชุมชนเกษตรจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เมื่อสมาชิกมีปัญหาในการทำอาชีพการเกษตร ซึ่งกลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถไปสู่เป้าหมายการส่งเสริมการเกษตร ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรพร้อมๆ ไปด้วยการพัฒนาขีดความสามารถและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรนั่นคือ การนำเอากระบวนการจัดตั้งกลุ่ม การบริหาร และการจัดการกลุ่มในขั้นพื้นฐาน มาเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

4. ช่วยรวบรวมและประสานความสามารถ กลุ่มสามารถประสานให้ผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะในแต่ละด้านมารวมกันเพื่อสร้างความสำเร็จในงานต่างๆ ให้เกิดขึ้น สมาชิกสามารถเสริมจุดแข็งและชดเชยจุดอ่อนซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นความสามารถรอบด้านที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่ม

5. สร้างการตัดสินใจร่วม กลุ่มสามารถเป็นแหล่งกลางที่เอื้ออำนวยให้เกิดความเห็นหลากหลายทั้งที่ตรงกันและไม่ตรงกันโดยสามารถใช้กลุ่มเป็นที่ยุติในการตัดสินใจของ

ทุกฝ่าย ซึ่งเรียกว่า การตัดสินใจร่วมกัน ผลของการตัดสินใจของกลุ่มจะได้ผลดีและเป็นที่ยอมรับกว่าการตัดสินใจโดยลำพังและทำให้การตัดสินใจที่เกิดขึ้นมีคุณค่าและความหมายในการปฏิบัติมาก เพราะเป็นการตัดสินใจที่สมาชิกมีส่วนร่วม

6. เพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาแก่สมาชิกและกลุ่ม การที่สมาชิกได้มีโอกาสพบปะกันในการประชุมกลุ่ม ทำให้ทราบถึงความสามารถของกันและกัน ทั้งในแง่ของความรู้และปัจจัยของกลุ่ม เช่น ปัจจัยด้านเงินทุนของกลุ่ม สมาชิกบางรายมีความจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อการลงทุน แต่ยังคงขาดปัจจัยด้านทุน สมาชิกก็สามารถกู้เงินจากกลุ่มได้ เมื่อชำระคืนเข้ากลุ่มพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ทุนนั้นไม่สูญหายแต่อกเงย พร้อมทั้งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ใช้ประโยชน์ในภายหลัง หรือการที่เกษตรกรสมาชิกจะสามารถร่วมกันควบคุมพื้นที่ และปริมาณผลผลิตให้อยู่ในปริมาณที่พอเหมาะกับความต้องการของตลาด โอกาสที่ผลผลิตจะล้นตลาดทำให้ราคาตกจะมีน้อย

7. ส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงานร่วมกัน ความรู้ที่ได้นี้อาจมาจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในที่ประชุมกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มยังช่วยกระตุ้นให้สมาชิกตื่นตัว ในการพัฒนาตนเอง ได้ข้อมูลที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเองและเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือสมาชิกคนอื่น ทั้งนี้ในแง่ของการรับเทคโนโลยีหรือความรู้จากนักส่งเสริมการเกษตร ก็สามารถทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้นกว่าการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล ซึ่งทำได้ช้าและไม่ทั่วถึง อีกทั้งเกษตรกรจะเรียนรู้จากเพื่อนสมาชิกได้ง่ายกว่าการเรียนรู้จากบุคคลภายนอก หรือจากนักส่งเสริมการเกษตร

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มของเกษตรกรมีความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทั้งต่อตัวเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มและหน่วยงานที่ทำงานกับกลุ่ม และถ้าได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม ฝึกอบรมผู้นำกลุ่มและเกษตรกร ให้เข้าใจถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เข้าใจถึงการบริหารงาน และเข้าใจการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดความสำเร็จในการรวมกลุ่ม

1.1.3 องค์ประกอบและประเภทกลุ่ม

องค์ประกอบสำคัญของกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543 น.384-385) ได้แก่

1. เป้าหมายของกลุ่มหรือความสนใจร่วมกัน ลักษณะการรวมตัวของบุคคล มีพื้นฐานมาจากการที่สมาชิกหรือคนในชุมชนมีปัญหาหรือความต้องการบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน เมื่อมารวมกันเป็นกลุ่ม จึงได้มีสมาชิกหรือคนในชุมชนมีปัญหาหรือความต้องการบางอย่างที่

คล้ายคลึงกัน เมื่อมาร่วมกันเป็นกลุ่มจึงได้มีการกำหนดเป้าหมายและการดำเนินการบางอย่างร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

2. สมาชิก ซึ่งมีจำนวนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จนถึงขนาดเท่าใดก็ได้ แล้วแต่ความจำเป็นในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาที่คล้ายคลึงกัน สมาชิกต้องมีคุณสมบัติบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน มีความไว้วางใจกัน เชื่อมั่นและมั่นใจในตนเองและกลุ่ม และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ที่จะประสานการทำกิจกรรมร่วมกันให้เกิดพลังในการพัฒนากลุ่มตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

3. ผู้นำและกรรมการกลุ่ม ผู้นำและกรรมการกลุ่ม เป็นบุคคลที่เข้ามาบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งมีความรู้ความสามารถ เป็นตัวแทนของสมาชิกที่อาจมาจากการเสนอตัวเองหรือการเลือกของสมาชิกให้เข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มหรือทำหน้าที่บางอย่างแทนสมาชิก เช่น เป็นตัวแทนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการของสมาชิกสู่สาธารณะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด โครงการพัฒนา หรือการเป็นตัวแทนสมาชิกในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและนอกชุมชน องค์ประกอบของกลุ่มในประเด็นนี้เพิ่มเติมว่า เป็นผู้แทนที่มีความรู้ ความสามารถ บางประการที่เหนือกว่าสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะต้องได้ตรวจสอบ พิจารณา และเสนอหรือเลือกผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่บางอย่างแทนตนเอง ซึ่งตนเองนั้นไม่สามารถจะทำได้ และเป็นคณะจัดการที่จะแก้ไขปัญหา ความต้องการของกลุ่มได้รับการดำเนินการแก้ไข ซึ่งในกลุ่มที่มีขนาดเล็ก บุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะจัดการ อาจจะเป็นผู้แทนบางคน หรือบางครั้งอาจเป็นสมาชิกบางคนก็ได้ที่จะมาทำหน้าที่นี้

4. กฎระเบียบและแนวปฏิบัติของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ย่อมต้องมีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบเพื่อเป็นแนวในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิก อันจะทำให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ซึ่งกฎระเบียบที่ดีควรเป็นที่ยอมรับของสมาชิก

5. การทำกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกที่มาร่วมกลุ่มกันนั้นจะต้องมีการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มที่กำหนดไว้ร่วมกัน การทำกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน และยังให้ความสำคัญต่อสมาชิกนั้นๆ ตามบทบาทและฐานะ ทั้งนี้ กิจกรรมที่อาจเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิต การซื้อขายผลผลิต การแปรรูปผลผลิต การตลาด การลงหุ้นของสมาชิก การจัดสวัสดิการชุมชน เช่น ฌาปนกิจสงเคราะห์ ทุนการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจที่จะนำไปสู่เป้าหมายการดำเนินงาน

6. ทุนของกลุ่ม ประกอบด้วย ทุนที่เป็นตัวเงิน ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มเช่นกัน เพราะกลุ่มจำเป็นต้องมีเงินทุนไว้ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เช่น การพัฒนากลุ่ม การช่วยเหลือสังคมของกลุ่ม การช่วยเหลือสมาชิกในด้านสวัสดิการต่างๆ มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เงินทุนทั้งสิ้น แหล่งเงินทุนที่กลุ่มสามารถหาได้ อาจได้จากการระดมหุ้นจากสมาชิก การสร้างผลกำไรจากธุรกิจกลุ่ม เงินบริจาคหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน หรือกู้ยืมจากแหล่งเงินทุน เช่น สหกรณ์การเกษตร หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน ถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของกลุ่มเช่นกัน ทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ ภูมิปัญญา หรือความรู้ของสมาชิกกลุ่มที่มีอยู่ ซึ่งกลุ่มสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม

1.1.4 ประเภทของกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

จำแนกตามแนวคิดด้านการจัดองค์การ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1) กลุ่มที่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง กลุ่มประเภทนี้จะมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์ แบ่งความรับผิดชอบกันเป็นสัดส่วน มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างเป็นทางการจำแนกเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

- กลุ่มที่มีการจดทะเบียนกับภาครัฐ เป็นกลุ่มที่มีกฎหมาย กฏระเบียบรองรับ มีการจดทะเบียนกับภาครัฐ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินการจากภาครัฐ บางส่วน ตัวอย่างของกลุ่มที่เป็นทางการกลุ่มที่พบในชุมชนเกษตร เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งการรวมกลุ่มที่เป็นทางการในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ที่เป็นที่รู้จักกันคือ การรวมตัวกันของเกษตรกร เป็นสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมสหกรณ์และวิสาหกิจชุมชน ที่ขึ้นทะเบียนกับการส่งเสริมการเกษตร

- กลุ่มที่ไม่มีการจดทะเบียนกับภาครัฐ แต่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการจัดตั้งขึ้น มีโครงสร้างของกลุ่มแน่นอน เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มเยาวชนเกษตร เป็นต้น กลุ่มทั้ง 2 ประเภทนี้อยู่ภายใต้ความดูแลของกรมส่งเสริมการเกษตร

2) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกตามธรรมชาติ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน ไม่มีกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนหรือข้อบังคับที่ให้สมาชิกปฏิบัติตาม การเกิดกลุ่มลักษณะนี้จะเป็นไปตามความพอใจของแต่ละคน ซึ่งสมาชิกอาจมีความสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยทั่วไปสมาชิกที่มา

รวมกลุ่มมักมีแนวความคิด ทักษะคติ วิธีการปฏิบัติตลอดจนพฤติกรรมคล้ายๆกัน กลุ่มมักจะมีบรรทัดฐานซึ่งร่วมกันกำหนดขึ้นมาเอง มาเป็นกลไกกำกับพฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคน

- กลุ่มที่มีโครงสร้างของกลุ่มแน่นอน เป็นกลุ่มที่ไม่เป็นทางการที่มีการกำหนดโครงสร้างของกลุ่ม โดยกำหนดตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่มให้มีบทบาทการทำงาน ซึ่งได้แก่ ประธาน กรรมการ สมาชิก กลุ่มประเภทนี้พบในชุมชนเกษตร เช่น กลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ เป็นต้น

- กลุ่มที่มีโครงสร้างกลุ่มไม่ชัดเจน เป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวของสมาชิกตามธรรมชาติ มีจำนวนไม่มากนัก เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน ซึ่งจะมารวมกันเมื่อมีความสนใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน หรือมีปัญหาเช่นเดียวกัน เป็นการรวมกันเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน

1.2 พัฒนาการกลุ่ม

กลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มที่ปรากฏในพื้นที่ พิจารณาตามการก่อเกิดมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ กลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความต้องการมารวมกันเองเพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ การเกิดกลุ่มประเภทนี้สืบเนื่องมาจากความต้องการของชาวบ้านเป็นทุนอยู่แล้ว จึงทำให้ง่ายต่อการรวมตัวกัน และกลุ่มที่เกิดจากการส่งเสริมให้เกิดขึ้นโดยนักส่งเสริม เป็นการก่อเกิดกลุ่มที่มาจากเริ่มต้นของนักส่งเสริมที่พยายามหาแนวทางในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของเกษตรกร ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าพัฒนาการของกลุ่มทั้ง 2 ประเภทนี้ได้ 4 ระยะด้วยกัน ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมกลุ่ม เป็นระยะของการเตรียมการก่อนเกิดกลุ่ม ในระยะนี้บุคคลแต่ละคนเริ่มที่จะเข้ามารวมตัวกันเป็นกลุ่ม โดยที่การรวมตัวกันยังไม่มีจุดประสงค์ร่วมกัน ไม่มีโครงสร้าง และลักษณะการทำงานของกลุ่มที่ชัดเจน โดยสมาชิกต่างจะมีการทดสอบพฤติกรรม การแสดงออก และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อที่จะดูท่าที การยอมรับ การต่อต้าน และพยายามหาแนวทางในการรวมกลุ่มกัน ถ้าเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ กลุ่มคนที่ไว้ใจกันได้ และมีความสนใจในวิชาการด้านนั้นๆ ร่วมกันจะมารวมกัน จำนวนคนที่มารวมกันอาจมีไม่มาก ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มจะเป็นไปแบบหลวมๆ มีการเตรียมการโดยการศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่ม มีการสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกที่มารวมกันและการจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอยู่เสมอ ส่วนกลุ่มที่เกิดจากการจัดตั้งของนักส่งเสริมนั้น ในระยะนี้เป็นขั้นของการสร้างฐานของกลุ่ม ซึ่งนักส่งเสริมจะเข้าไปสร้างความคุ้นเคย การยอมรับและความไว้วางใจจากชุมชนและเกษตรกร โดยมีบทบาทในการสร้างความคุ้นเคยและไว้วางใจ นักส่งเสริมมีการเตรียมในเรื่องของการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน โดยดึงปัญหาความต้องการของแต่ละครัวเรือนออกมาวิเคราะห์ปัญหาและ

ความต้องการ และกระตุ้นปลุกจิตสำนึกให้กลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงปัญหาและความต้องการร่วมกัน

ระยะที่ 2 ก่อตั้ง/ก่อเกิดกลุ่ม ระยะนี้สมาชิกจะมีการพัฒนาความสัมพันธ์ส่วนบุคคล มีการสร้างความเข้าใจร่วม ค่านิยม บรรทัดฐาน ความสามัคคีในหมู่คณะ กำหนดวัตถุประสงค์ ตลอดจนมีการจัดโครงสร้างของกลุ่ม โดยมีการกำหนดผู้นำ และวางแผนปฏิบัติที่เหมาะสม มีกฎระเบียบกติกา การแสวงหาทรัพยากร วางแผนพัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทั้งกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและกลุ่มจัดตั้ง จะมีการนำปัญหามาพูดคุยกันมากขึ้น เกิดความเห็นอกเห็นใจ มีการแบ่งปันความสุขทุกข์ ร่วมทั้งการให้ความช่วยเหลือกัน จนเพื่อนที่มีความทุกข์มีกำลังใจ นำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ระยะที่ 3 การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือปรับตัวดำรงอยู่ เมื่อกลุ่มมีการพัฒนาขึ้นตามลำดับจนกระทั่งสมาชิกมีความเข้าใจร่วมกันและมีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมของกลุ่มแล้ว กลุ่มก็จะทำหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ มีการดำเนินกิจกรรมหรือขยายกิจกรรม เช่น กลุ่มโรงปุ๋ยอินทรีย์ชุมชน นอกจากทำกิจกรรมผลิตปุ๋ยอินทรีย์แล้ว กลุ่มยังขยายกิจกรรมไปสู่การทำกิจกรรมออมทรัพย์ กิจกรรมสวัสดิการกับสมาชิกกลุ่ม มีการกำหนดวิธีการดำเนินการในแต่ละกิจกรรม กำหนดเป้าหมายร่วม วางแผนพัฒนากิจกรรมกลุ่ม การรักษา ปรับปรุง และพัฒนากฎระเบียบให้เหมาะสม และมีการพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่

ระยะที่ 4 กลุ่มเข้มแข็งมีการขยายตัวของกลุ่ม ในระยะนี้ สมาชิกมีจำนวนมากขึ้น มีการสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการกระจายงานกิจกรรมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เสริมสร้างและพัฒนาความสามารถสมาชิกกลุ่ม และขยายงานไปสู่กิจกรรมใหม่อื่นๆ มากขึ้น มีการเชื่อมโยงและขยายกิจกรรมไปสู่กิจกรรมที่เป็นประโยชน์และหลากหลายมากขึ้น สร้างพลังร่วมในการดำเนินการ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกที่ต่อเนื่อง การทบทวนบทเรียนจากการดำเนินการ การประเมินผล และการประชาสัมพันธ์กลุ่ม

1.3 การบริหารกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนากลุ่ม

ในการบริหารกลุ่มนั้น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มจัดเป็นผู้บริหารงานกลุ่ม เนื่องจากการบริหารงานกลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มทุกคน ทั้งในการดำเนินงานและการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มโดยการบริหารงานกลุ่มเกี่ยวข้องกับการประชุมประสานการทำงานของบุคคลและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งต้องใช้ความพยายามของกลุ่มที่อยู่บนพื้นฐาน คือ เอื้อประโยชน์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ อาศัยบุคคลต่างๆ เป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้เทคนิควิธีต่างๆ และดำเนินการในกลุ่ม กระบวนการบริหารจะมีการทำกิจกรรมต่างๆ ทางการบริหาร (Management function) อย่างเป็นขั้นตอนและเป็นวงจร แต่ละ

กิจกรรมของการบริหารจะต้องสัมพันธ์กันกับกิจกรรมก่อนๆ ที่ผ่านมามาตามลำดับ แต่ในทางปฏิบัติแล้วเป็นการยากที่จะทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอน ผู้บริหารอาจจะทำการวางแผนบางสิ่งบางอย่างขณะเดียวกันก็จัดองค์การและควบคุมงานอื่นไปในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามในการบริหารงานกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรมีกิจกรรมหลักๆ ที่ต้องดำเนินการ ดังนี้

1.3.1 การจัดองค์การหรือโครงสร้างกลุ่ม ในการบริหารงานกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจะต้องมีการออกแบบโครงสร้างของกลุ่ม ว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบใดบ้าง มีการแบ่งหน่วยงานย่อยออกเป็นหน่วยงานใดบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด เช่น การกำหนดโครงสร้างของกลุ่ม ropy อื่นที่ประชุมชน มีการกำหนดโครงสร้างของกลุ่มง่ายๆ ไม่ซับซ้อนให้มีฝ่ายการผลิต และฝ่ายการตลาด หรือวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ไปมักมีการกำหนดโครงสร้างกลุ่มเป็นด้านการผลิต การแปรรูป และการจำหน่าย เป็นต้น สมาชิกกลุ่มจะต้องมีการร่วมกันกำหนดให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงเป้าหมายหลักของกลุ่ม ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มและทรัพยากรที่มีอยู่

1.3.2 การวางแผนกลุ่ม เป็นการกำหนดทิศทางของกลุ่ม ผู้บริหารกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ต้องร่วมกันตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องทำร่วมกัน ทั้งนี้แผนกลุ่มต้องมาจากปัญหาและความสนใจของกลุ่ม ซึ่งการวางแผนนั้นจะต้องมีการกำหนดแผนหลายลักษณะ เช่น แผนการผลิต แผนการตลาด และแผนกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มจะกำหนดแผนประเภทใดขึ้นกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และงบประมาณของกลุ่มว่าต้องการให้เกิดผลประการใดแก่กลุ่ม

1.3.3 การนำ ผู้นำกลุ่มเป็นองค์ประกอบสำคัญของกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของกลุ่ม ผู้นำจะต้องมีการติดตามให้คำแนะนำปรึกษา การทำกิจกรรมของกลุ่มกับสมาชิกที่รับผิดชอบ โดยผู้นำกลุ่มควรดำเนินการในลักษณะของการเป็นผู้ร่วมงานมากกว่าการเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่งผู้นำกลุ่มต้องใช้ศิลปะในการบริหารงาน ทั้งด้านภาวะผู้นำ การตัดสินใจ การจูงใจ มนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร

1.3.4 การจัดคนทำงานในกลุ่ม เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิก เมื่อกำหนดโครงสร้างกลุ่มแล้ว แต่ละองค์ประกอบหรือแต่ละหน่วยงานย่อยในกลุ่มนั้นจะต้องมีการจัดคนเข้ามารับผิดชอบ โดยให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันดำเนินการ ทั้งนี้การจัดคนเข้าทำงานจะต้องพิจารณาตามความสมัครใจ ประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคน เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม ถ้าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ สมาชิกกระจายตัวอยู่ในชุมชน ควรมีตัวแทนจากแต่ละพื้นที่เข้ามาเป็นกรรมการ ในขณะเดียวกันก็เน้นให้แต่ละคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม

1.3.5 การประสานงาน มีการประสานงานภายในเป็นการสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกกลุ่ม ซึ่งมีความสำคัญในการช่วยให้เกิดการเข้าใจและร่วมมือกันมากขึ้น โดยส่งข่าวสารให้หมู่สมาชิกเข้าใจและเห็นว่าการกระจายผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นไปอย่างยุติธรรม การประสานงานในระหว่างตัวแทนกลุ่มเพื่อเข้ามจับบทบาทและติดตามการทำงานตามระบบและขั้นตอนของกลุ่มนอกจากนี้ยังมีการวางระบบการประสานงานกับกลุ่มและหน่วยงานภายนอก

1.3.6 การบริหารการเงิน เพื่อให้มีเงินในการดำเนินงาน ควรมีการจัดการงบประมาณโดยการระดมทุนทั้งภายในและภายนอก เพื่อทำกิจกรรม โดยมีการระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน เช่น การระดมหุ้นจากสมาชิก เมื่อขาดเหลือจึงค่อยแสวงหาจากภายนอก และจะต้องมีการทำบัญชี การควบคุมการตรวจสอบการ รายงานทางการเงิน การคัดสรรผลกำไร การบริหารการเงินเพื่อเป็นหลักฐานให้สมาชิกเกิดความเข้าใจและไว้วางใจในการบริหารกลุ่ม

1.3.7 การติดตามและประเมินผล เป็นการควบคุมติดตามการดำเนินของกลุ่มว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ทำให้ทราบความเป็นไปของการดำเนินงานกลุ่ม การประเมินผลกลุ่มสามารถทำได้ตลอดเวลาของการดำเนินงานกลุ่ม โดยกลุ่มจะต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดผลของการดำเนินงานกลุ่มที่ชัดเจน ที่เป็นตัวบ่งบอกถึงผลของการดำเนินงานกลุ่มได้ อย่างไรก็ตาม ในการติดตามการประเมินผลกลุ่มนั้นต้องเป็นการติดตามประเมินผลที่เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ในการประเมินผลกลุ่มอาจทำได้ 2 ระดับ คือ ระดับกิจกรรมซึ่งจะเลือกประเมินเฉพาะกิจกรรมที่สำคัญและระดับกลุ่ม เป็นการประเมินเพื่อทราบว่ากลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มมากน้อยเพียงใด

1.3.8 การขยายเครือข่าย ในการบริหารกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มนั้น จำเป็นจะต้องมีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มไปสู่กลุ่มและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน ซึ่งจะพัฒนาต่อไปเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่มเกษตรกร

2.1 แนวคิดการเสริมสร้างศักยภาพกลุ่ม

2.1.1 การทำงานกับกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

วิธีการทำงานกับกลุ่มคน เป็นวิธีการที่นักส่งเสริมไปทำงานร่วมกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในชุมชน หรือได้ส่งเสริมให้มีการรวมตัวจัดตั้งขึ้น เพราะการทำงานกับกลุ่มมีประโยชน์หลายประการ เช่น ช่วยประหยัดเวลาในการเผยแพร่แนวคิดหรือโครงการใหม่ๆ เพราะ

เมื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มได้แล้ว กลุ่มนี้เองจะเป็นเครื่องมือเผยแพร่ต่อไป หรือการนำเอาความคิดใหม่ๆ ไปดำเนินการก่อน และสมาชิกกลุ่มและผู้นำย่อมมีความโน้มเอียงที่จะเข้าใจหรือทราบประโยชน์ง่ายกว่าบุคคลอื่นๆ อีกประการหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มจะทำให้ผู้นำมีกำลังใจหรืออุ่นใจ (psychological security) มากกว่าจะท้อแท้โดดเดี่ยว ดังนั้นการทำงานกับกลุ่มในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรจึงมีความสำคัญต่อนักพัฒนาและนักส่งเสริมที่ต้องทำความเข้าใจถึงหลักการทำงานกับกลุ่ม และวิธีการทำงานกับกลุ่มในชุมชน

หลักการสำคัญในการทำงานกับกลุ่ม

การทำงานกับกลุ่มในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเพื่อมุ่งสู่ความเข้มแข็งของกลุ่ม นักพัฒนา นักส่งเสริม จำเป็นต้องยึดหลักการต่อไปนี้เป็นแนวทางในการทำงานกับกลุ่ม ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1) การทำงานที่เริ่มจากจุดเล็กและขยายไปสู่หน่วยใหญ่ โดยการหาแนวร่วมประสานความร่วมมือจากกลุ่มคนเล็กๆ จำนวนไม่มากนัก ซึ่งอาจมีปัญหาและความต้องการที่คล้ายคลึงกัน เพื่อเตรียมความพร้อมในเรื่องข้อมูล การจัดการ และการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เช่น การเริ่มจากแกนนำ หรือคนที่สนใจเพียงไม่กี่คน มานั่งพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน หรือควรจะเริ่มจากกลุ่มตามธรรมชาติหรือกลุ่มที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มอาชีพหลักของชาวบ้าน เช่น ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เพื่อช่วยให้กลุ่มได้รับการพัฒนาเร็วขึ้น

2) การรักษาพันธกรณี ความสัมพันธ์และการสื่อสารที่เป็นระบบ ในการทำงานกับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะต้องมีการสื่อสารระหว่างสมาชิกด้วยกัน เพื่อให้ฝ่ายต่างๆ ได้มีโอกาสเรียนรู้และทำงานร่วมกัน รวมทั้งรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันไว้ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน

3) การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาสมาชิก โดยการเสริมสร้างกิจกรรมให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้สมาชิกสามารถจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวเข้าหากันทั้งแนวคิดและวิธีการปฏิบัติ ทำได้โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ เช่น การดูงาน การฝึกอบรม การพัฒนาผู้นำ การสรุปและประเมินผลร่วมกัน

4) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก กลุ่มจะเข้มแข็งได้ ต้องมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ การทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน ตลอดจนมีการติดตามและประเมินผลการทำงานร่วมกัน ทำให้สมาชิกรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

5) การสร้างผลของกิจกรรมที่เกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรม จากการจัดการกลุ่ม การทำกิจกรรมร่วมกัน ผลที่เกิดขึ้นต้องเห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและสมาชิกกลุ่มได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน

6) การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ ในการทำงานกับกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ ผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา รวมทั้งโน้มน้าวชักจูงให้สมาชิกเห็นความสำคัญของกิจกรรม จะนำไปสู่การพัฒนากลุ่มให้เข้มแข็งเช่นกัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาผู้นำให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง

7) การมีชุมทางสื่อสารที่หลากหลาย ควรมีศูนย์ประสานข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายเพื่อกระจายข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง ก่อให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร กลุ่มจะต้องมีการจัดการกับข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิกให้รับทราบข้อมูลตลอดเวลา

8) การมีพันธสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน หน่วยหรือสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีอุดมการณ์และความสัมพันธ์ที่หนักแน่นระหว่างกัน โดยมีการกำหนดข้อตกลงที่เป็นพันธสัญญาต่อกัน ทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มมีความเหนียวแน่น ส่งผลให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ

9) เป้าหมายทิศทางการกลุ่มต้องชัดเจน ในการทำงานกับกลุ่มนั้น สมาชิกกลุ่มต้องมีการกำหนดทิศทางเป้าหมายของกลุ่มร่วมกันให้ชัดเจน ว่ากลุ่มต้องการทำอะไรให้เกิดขึ้น จะได้ใช้เป้าหมายเป็นแนวทางสำหรับการกำหนดกิจกรรมกลุ่ม

10) การคำนึงถึงระยะของพัฒนาการกลุ่ม ในการทำงานกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ นักพัฒนาต้องทำความเข้าใจว่ากลุ่มที่ทำงานด้วยนั้นเป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการอยู่ในระยะใด เป็นระยะก่อเกิด ระยะกำลังเติบโตหรือระยะที่กลุ่มเข้มแข็ง เนื่องจากกลุ่มในระยะต่างๆ จะมีบริบทขององค์ประกอบของกลุ่มที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องกำหนดวิธีการทำงานกับกลุ่มแตกต่างกันไปด้วย

วิธีการทำงานกับกลุ่ม

วิธีการพื้นฐานของการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรประการหนึ่ง คือ การรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรประชาชน ซึ่งนิรันดร์ จงวุฒิวาสย์ (2551, น.50) กล่าวว่า นักพัฒนาต้องมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรประชาชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ซึ่งเป็นสมาชิก มีบทบาทและมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร ซึ่งจะส่งผลกระทบไปถึงส่วนรวมด้วย การทำงานกับกลุ่มจึงเป็นกิจกรรมสำคัญของนักพัฒนา ซึ่งหลักการที่สำคัญในการทำงานกับกลุ่มประการหนึ่ง คือนักพัฒนาต้องยึดหลักการพัฒนากลุ่มตามระยะของพัฒนาการกลุ่ม ซึ่งในแต่ละระยะของพัฒนาการกลุ่มนั้นจะมีวิธีการพัฒนาที่แตกต่างกันและจะต้องดำเนินการเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ทั้งนี้ จากการวิจัยเรื่อง การบริหารองค์กรชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบ

บูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของบ่าเพ็ญ เขียวหวานและคณะ (2555) ได้สรุปให้เห็นถึงการทำงานของนักพัฒนาตามพัฒนาการของกลุ่ม ที่กล่าวถึงวิธีการดำเนินงานใน 4 ระยะของการพัฒนา กลุ่ม ได้แก่ ระยะแรกการเตรียมการ ระยะต่อมาการก่อตั้งกลุ่มหรือองค์กร มีเนื้อหาที่เป็นวิธีการทั้งในส่วนที่ชุมชนและองค์กรชาวบ้านเป็นผู้ปฏิบัติ และในส่วนของ การสนับสนุนของนักพัฒนา นักส่งเสริม หรือองค์กรส่งเสริมสนับสนุน โดยสรุปได้ดังนี้

1. การทำงานในระยะเตรียมกลุ่ม การสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา กลุ่มในระยะการเตรียมการนั้น นักส่งเสริมต้องให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศหรือเสริมเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ของชาวบ้านเป็นหลัก และควรเริ่มจากการศึกษาทำความเข้าใจบริบทชุมชนและกลุ่มนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของกลุ่มในชุมชนกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการตั้งประเด็นสนทนาร่วมกับกลุ่มคนทำงานและชาวบ้านที่สนใจ ก่อนจะนำไปสู่การแสวงหาและกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาองค์กรร่วมกับชาวบ้านต่อไป

2. การทำงานในระยะก่อตั้งกลุ่ม ในระยะการก่อตั้งกลุ่ม การทำงานกลุ่มทั้งในด้านการหาสมาชิก การจัดโครงสร้างกลุ่ม การกำหนดกฎเกณฑ์ และกิจกรรมเพื่อการพัฒนา กลุ่มนั้น นักส่งเสริมไม่จำเป็นต้องสร้างหรือตั้งกลุ่มใหม่ อาจเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการแต่เดิม โดยจัดให้มีการสนทนาพูดคุยร่วมกันในกลุ่มย่อย เพื่อทบทวนและทำความเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ที่สมาชิกกลุ่มนั้นเผชิญร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแสวงหาและกำหนดกิจกรรมที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาต่อไป โดยนักพัฒนาหรือนักส่งเสริมมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก สนทนา เพื่อศึกษาทบทวนร่วมกัน ตลอดจนให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อการประสานหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การทำงานในระยะทำกิจกรรม/ปรับตัวดำรงอยู่ ในระยะนี้นักส่งเสริมทำกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการประเมินสรุปบทเรียนร่วมกันระหว่างผู้นำและสมาชิก ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สมาชิกและชาวบ้านคนอื่นๆ รวมทั้งการคิดและระดมทรัพยากรในการดำเนินงานและขยายกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา กลุ่มต่อไป ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายภาคีเพิ่ม โดยนักส่งเสริมเป็นผู้สนับสนุน และส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้กระบวนการจัดเวทีในการประเมินสรุปกิจกรรมและบทเรียน รวมทั้งช่วยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ตลอดจนคอยสอบถามติดตามและให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง

4. การทำงานในระยะเข้มแข็ง/ขยายตัว การทำงานในระยะนี้ นักส่งเสริมควรจัดให้มีเวทีแสดงความคิดเห็นและสนทนาร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มทั่วไปในชุมชนหรือต่าง

ชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางเชื่อมโยงกลุ่มคน องค์กรเป็นเครือข่ายการทำงานร่วมกัน รวมทั้งระดมบุคลากรและทรัพยากรของแต่ละกลุ่มมีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นการขยายเครือข่าย ด้วยการสร้างกิจกรรมเพิ่มเติมที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนในขณะนั้น หรือการประสานเชื่อมโยงกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการสนทนาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนถึงเป้าหมายหรือผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดความเข้าใจเป้าหมายของการประสานงานและการทำงานร่วมกัน ก่อนจะนำไปสู่การกำหนดแผนงานการดำเนินกิจกรรม โดยส่งเสริมบรรยากาศและกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มของสมาชิกในองค์กรและเครือข่าย เช่น จัดเวทีพูดคุยระหว่างกลุ่ม ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี หากกลุ่มมีความเข้มแข็ง มีการขยายตัวโดยขยายสมาชิกเพิ่มขึ้น ขยายกิจกรรม และขยายสู่การเชื่อมโยงกับกลุ่มอื่นๆ เป็นเครือข่าย และทำภารกิจเสร็จสิ้น ก็อาจขึ้นสู่กิจกรรมใหม่ หรือบางกลุ่มที่อ่อนแอหรือสลาย ก็อาจจะพัฒนาขึ้นมาใหม่ เข้าสู่วงรอบพัฒนาการกลุ่ม

ทั้งนี้ในระบะการขยายเครือข่ายนั้น นักส่งเสริมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดโอกาสในการพบปะสนทนาระหว่างสมาชิกกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในหรือภายนอกชุมชน และระหว่างกลุ่ม เครือข่ายกับองค์กรหน่วยงานภายนอก เพื่อเป็นเวทีทบทวนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ นักส่งเสริมมีบทบาทในการให้คำแนะนำและสนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย

อย่างไรก็ดี ในการทำงานกับกลุ่มนั้น ถ้าเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติการทำงานกับกลุ่มจะง่ายกว่ากลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นมา อาจเริ่มต้นทำงานในระยะเวลาที่กลุ่มทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว ซึ่งนักพัฒนาหรือนักส่งเสริมควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของกลุ่ม เน้นถึงกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม มีการบูรณาการวิธีการต่างๆ ที่ทำงานกับกลุ่มเข้าด้วยกัน ดำเนินการด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มและชุมชน และมีการปรับเปลี่ยนวิธีการตามระยะการพัฒนาการของกลุ่ม

2.2 แนวคิดกระบวนการบริหารงานกลุ่มและองค์กรการเกษตร

การบริหารงานกลุ่มและองค์กร เป็นกิจกรรมสำคัญกิจกรรมหนึ่งในการพัฒนา กลุ่มและองค์กรการเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อกลุ่มมีความต้องการที่จะขยายวัตถุประสงค์ของ กลุ่ม เป็นการขยายกิจกรรมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือสมาชิกในหลายๆด้าน ปัญหาย่อมมีมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่กลุ่มและองค์กรจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี นักส่งเสริมจึงต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับกระบวนการบริหารงานกลุ่มและองค์กรการเกษตร

2.2.1 ปัจจัยในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร (มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2550)

ในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร มีปัจจัยต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านสมาชิกกลุ่ม ผู้นำกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และภาคนิหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึง ปัจจัยเงื่อนไขในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร โดยมีปัจจัยเอื้อและปัจจัยอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกกลุ่มและองค์การเกษตร ดังรายละเอียด ดังนี้

1) ปัจจัยเอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มและองค์การทางการเกษตร

ปัจจัยภายในกลุ่ม ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

(1) ด้านสมาชิก เป็นปัจจัยเกี่ยวกับตัวสมาชิกกลุ่มที่จะช่วยสนับสนุนให้การบริหารงานกลุ่มดำเนินไปได้ด้วยดี ส่งผลให้กลุ่มประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารงานกลุ่มที่เกี่ยวกับตัวสมาชิก ได้แก่

- การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
 ร่วมกันของสมาชิก

- ศักยภาพและความพร้อมของสมาชิก

- การมีพันธสัญญาที่หนักแน่นระหว่างกัน

- สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

- สมาชิกมีความภักดีต่อกกลุ่ม

- สมาชิกยึดมั่นในอุดมการณ์ของกลุ่ม

- สมาชิกเชื่อในความสามารถของเพื่อนสมาชิก

(2) ด้านผู้นำกลุ่ม ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มและองค์การเกษตรดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งปัจจัยด้านผู้นำที่เอื้อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ มีทั้งปัจจัยด้านบุคลิกภาพและปัจจัยด้านการทำงานของผู้นำ ได้แก่

- ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

- ผู้นำที่เข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกกลุ่ม

- ผู้นำที่มีความตั้งใจจริง ซื่อสัตย์ เสียสละเพื่อส่วนรวม

- ผู้นำที่มีความสามารถในการชักนำผู้อื่น และทำงานเป็นทีมร่วมกับ

คณะกรรมการกลุ่มได้

- ผู้นำที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานของกลุ่ม และสามารถทำ

กิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มดำเนินการได้เป็นอย่างดี

- ผู้นำที่มีความสามารถในการสื่อสารกับสมาชิกภายในกลุ่ม และประสานเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกกลุ่ม

- ผู้นำกลุ่มที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มได้

- ผู้นำกลุ่มที่มีกลยุทธ์ในการยกย่องชมเชย ให้รางวัลกับคณะกรรมการกลุ่มที่ทำงานร่วมกันจะช่วยส่งเสริมให้คณะกรรมการกลุ่มยินดีที่จะทำงานร่วมกันมากขึ้น

(3) ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ในการบริหารงานกลุ่มและองค์การเกษตร คณะกรรมการกลุ่มเป็นอีกปัจจัยหนึ่งส่งผลให้การบริหารกลุ่มและองค์การประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

- การมีแกนนำกลุ่มเป็นตัวเชื่อมโยง กลุ่มที่มีคณะกรรมการกลุ่มเป็นแกนนำทำหน้าที่เชื่อมโยงประสานข้อมูลข่าวสารของกลุ่มกับสมาชิก ทำให้ข้อมูลข่าวสารไปถึงสมาชิกได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

- คณะกรรมการมีความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารงานกลุ่มและองค์การ ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการบริหารการเงินกลุ่ม

(4) ด้านทุนในกลุ่มและองค์การ ประกอบด้วยทุนที่เป็นทรัพยากรและทุนที่เป็นตัวเงิน ได้แก่

- ทุนทรัพยากร คือ วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น

- เงินทุน

(5) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม จะต้องร่วมกันดำเนินการบริหารงานกลุ่มในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การกำหนดกฎระเบียบในกลุ่มและเครือข่าย

- การมีจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ชัดเจน

- การวางระบบการสื่อสารระหว่างสมาชิก กลุ่มและเครือข่าย

- การจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- การจัดสรรผลประโยชน์แก่สมาชิก

- การบริหารจัดการแบบบูรณาการทั้งในประเด็นเนื้อหา วิธีการส่งเสริมและพัฒนา

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับสมาชิก

- การมีแผนปฏิบัติงานของโครงการ ที่มีการกำหนดกรอบ แนวทางการปฏิบัติชัดเจนและต่อเนื่อง

- การสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถติดตามประเมินผลได้
- กลุ่มและองค์กรจะต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้
- ขนาดของกลุ่มเหมาะสม
- การสรุปทบทเรียนของกลุ่มและองค์กรที่ผ่านมา
- การมีบรรยากาศที่มีลักษณะสนับสนุนสมาชิก เปิดโอกาสให้สมาชิกยอมรับคำแนะนำ
- การส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยภายนอกกลุ่ม

(1) ด้านภาคีความร่วมมือ ประกอบด้วย

- ภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์
- การทำงานที่ไม่ประสานกันของหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 แนวทางการบริหารงานกลุ่มและองค์กรการเกษตร

(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550)

- 1) การบริหารกลุ่มและองค์กรการเกษตรแบบมีส่วนร่วม
- 2) การบริหารงานกลุ่มที่มีความยืดหยุ่นและเป็นพลวัต
- 3) เน้นการสอนงานซึ่งกันและกัน
- 4) มุ่งพัฒนาผู้นำ
- 5) การพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่
- 6) มุ่งพัฒนาสมาชิกกลุ่มไปพร้อมกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มและองค์กร
- 7) เน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 8) การกำหนดคกฏกติกาที่เป็นสัญญาใจเป็นพันธสัญญาที่ผูกร้อยเชื่อมโยงสมาชิก
- 9) การกำหนดระบบการตรวจสอบที่ชัดเจน และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ
- 10) การเสริมสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
- 11) สร้างกลุ่มให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้
- 12) การบริหารกลุ่มและองค์กรแบบบูรณาการ
- 13) ส่งเสริมให้มีการติดตามประเมินผลกลุ่มแบบเสริมพลัง
- 14) เน้นการสืบสานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมดั้งเดิม

- 15) พัฒนาระบบข้อมูลของกลุ่ม
- 16) จัดระบบการสื่อสารให้ทั่วถึงและรวดเร็ว
- 17) ส่งเสริมความร่วมมือจากภาคีหน่วยงานสนับสนุนเป็นเพื่อนช่วยคิด ช่วยทำ
- 18) มีเวทีแลกเปลี่ยนกันอย่างสม่ำเสมอ
- 19) พัฒนาขยายเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน
- 20) ส่งเสริมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.3 แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นสถาบันเกษตรกรภายใต้การดูแลส่งเสริมสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรในหมู่บ้าน ตำบลเดียวกันรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามความสมัครใจ เพื่อให้ร่วมกันใช้พลังความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์ และจิตใจในการปรับปรุง ยกระดับฐานะของสังคมเกษตรให้ดีขึ้นทุกวิถีทาง เป็นผู้ประกอบอาชีพการเกษตรมีความรู้ด้านการผลิตการจัดการ สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ มีความรู้ด้านเทคนิคเกษตรในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคมและดูแลสิ่งแวดล้อมชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการบริหารงานของกลุ่มในรูปแบบคณะกรรมการซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด เขต และระดับประเทศ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีศักยภาพในการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ไปจนถึงเชิงธุรกิจ ทั้งยังช่วยผลักดันนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลอย่างได้ผลดี

การส่งเสริมและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น เกษตรกรต้องเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายในองค์กรและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับของการพึ่งพาตนเองและในระดับของการแข่งขัน กลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรและชุมชนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถไปสู่เป้าหมายดังกล่าว นั่นคือ การนำเอากระบวนการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม ในขั้นพื้นฐานไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่าย การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างชาญฉลาด การนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมบนฐานความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร ตลอดจน สนับสนุนให้เกิดผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีความสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในเวทีของการบริหารการเกษตรในระดับต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังว่าจะเกื้อหนุน ให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรเกษตรกรเพื่อการพัฒนาทางการเกษตรและสังคมเกษตรอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

2.3.1 องค์ประกอบการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้จะประกอบด้วย การดำเนินงานร่วมกันโดยกระบวนการกลุ่ม การจัดทำกิจกรรมร่วมกันทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ การพัฒนา คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม และการจัดการเงินทุน

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.3.2 บทบาทของหน่วยงานต่างๆ กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) บทบาทของเจ้าหน้าที่ต่องานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

งานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะดำเนินไปด้วยดี และได้รับผลดีตามเป้าหมายนั้นขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการเป็นสำคัญ ฉะนั้น บทบาทสำคัญของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานส่งเสริมกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรมีหลักสำคัญดังนี้

- (1) มีความรู้ และเข้าใจแนวทางการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถถ่ายทอด อธิบายให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้เป็นอย่างดี
- (2) ประเมินสถานการณ์ตำบล อำเภอ รู้ปัญหาความต้องการของสมาชิกและสภาพ ท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพื่อช่วยแนะนำแนวทาง และกำหนดแผนงาน โครงการของกลุ่มได้
- (3) เป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการ ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีด้านการเกษตร เลหกิจเกษตร และกระบวนการกลุ่มแก่สมาชิก
- (4) เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการกลุ่มในการบริหาร และการดำเนินงานกลุ่ม ให้บรรลุ วัตถุประสงค์
- (5) ส่งเสริม สนับสนุนให้มีกระบวนการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทุกกิจกรรม

(6) แสวงหาความร่วมมือจากภายนอกและประสานงานติดต่อกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการโครงการต่าง ๆ โดยผ่านกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และ พรบ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้มีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม จังหวัด และอำเภอลงมาให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ดำเนินการเอง โดยกำหนดให้ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. และนายก อบต. มาเป็น องค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแทนหน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย และหน่วยราชการระดับจังหวัดและอำเภอ โดย อบต. มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

(1) อำนาจหน้าที่ อบต. ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำ ส่งเสริมการพัฒนาศรี คุ่มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และหน้าที่อาจจัดทำ ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว บำรุงและส่งเสริมการ ประกอบอาชีพของราษฎร ให้มีตลาด กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ และการท่องเที่ยว

(2) อำนาจหน้าที่ อบต. ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้รับการถ่ายโอนภารกิจและงบประมาณจากส่วนราชการ ต่างๆ มาดำเนินการ ในหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ได้แก่ การส่งเสริมการฝึกและประกอบ อาชีพ การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและสตรี ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น การจัดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และการบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกับ อบต.

เนื่องจาก อบต. มีทั้งอำนาจหน้าที่ที่ต้องทำและอาจจัดทำ รวมทั้งมีงบประมาณในการ ส่งเสริมการทำงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจะต้องรู้วิธีการและขั้นตอนการทำงาน ของ อบต. จึงจะเสนอ โครงการ/กิจกรรมขอรับการสนับสนุนจาก อบต. ได้ ดังนี้

(1) เมื่อ อบต. จัดทำแผนพัฒนาประมาณเดือนมิถุนายนของทุกปี ให้ประธานกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบลนำปัญหาและความต้องการของสมาชิกกลุ่ม

ซึ่งอาจจัดทำไว้เป็นแผนงาน แล้วไปเสนอต่อนายก อบต. ให้บรรจุไว้ในแผนพัฒนา อบต. พร้อมทั้งหาโอกาสอธิบายทำความเข้าใจ เพิ่มเติมให้กับนายก อบต. ประธานสภา อบต. และสมาชิกสภา อบต. ได้รับรู้และเข้าใจถึงปัญหาและความ ต้องการที่เสนอไป

(2) เมื่อ อบต. มีการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณประจำปีประมาณเดือนสิงหาคมของทุกปี หรือจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม ให้ประธานกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบลติดตาม โครงการ/กิจกรรมที่เสนอไว้ว่าได้รับการสนับสนุนหรือไม่ หาก อบต. ยังไม่ได้ตั้งงบประมาณก็ให้เสนอ นายก อบต. อีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งหาโอกาสชี้แจงต่อบุคคล ตำแหน่งต่างๆ ตาม 1

(3) เมื่อโครงการ/กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการอนุมัติแล้ว สำนักปลัด อบต. จะแจ้งให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทราบ ทั้งนี้การดำเนินงานในขั้นต่อไปจะเป็นการปฏิบัติตามระเบียบ เบิกจ่ายของ อบต. ซึ่งคล้ายคลึงกับการดำเนินงานของสำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด

3) บทบาทกรมการพัฒนาชุมชนกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2560-2564)

กรมการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนนำภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาผสมผสานกับ ทรัพยากรในชุมชน แปลงรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จำหน่ายสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว เพื่อให้เกิด การหมุนเวียนเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ ขณะที่ ภาครัฐให้การสนับสนุน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ, การผลิต, การพัฒนามาตรฐานและคุณภาพผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการเข้าถึง แหล่งทุน และการส่งเสริมช่องทางการตลาด โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน และได้มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้นจากการขยายภายในจังหวัด โดยมีตลาด 3 ระดับ ดังนี้

(1) ตลาดระดับภูมิภาค/จังหวัด ได้แก่ ตลาดนัดชุมชน ไทยช่วยไทย คนไทย ยืมได้, OTOP ภูมิภาค, OTOP TO THE TOWN, สร้างและพัฒนามาตรฐานตลาดนัดชุมชนไทยช่วย ไทย คนไทยยืมได้, ตลาดใหม่ (OTOP 1-3 ดาว, ร้านค้าประชารัฐ, OTOP Trader, OTOP Co-brand

(2) ตลาดระดับประเทศ ได้แก่ OTOP City, OTOP Midyear, ศิลปอาชีพฯ, ศูนย์จำหน่าย OTOP) ตลาดใหม่ (การตลาดดิจิทัล, Online, E-commerce, OTOP To The Factory), สร้างอัตลักษณ์และประชาสัมพันธ์ตลาดหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว/แหล่งท่องเที่ยว

(3) ตลาดระหว่างประเทศ ได้แก่ สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน, ตลาดใหม่ (ตลาดชายแดน, OTOP ขึ้นเครื่องบิน), พัฒนาเว็บไซต์กลางซื้อขายผลิตภัณฑ์ระดับ 4-5 ดาว

4) กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี, 2562)

เป็นกองทุนในการดูแลของสำนักงานพัฒนาชุมชน ที่เป็นแหล่งทุน และเป็นกองทุนที่เปิดโอกาสให้สตรีในสังคมได้พัฒนาตนเอง เนื่องจากในประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับบทบาทสตรีมากขึ้นในการบริหาร และการพัฒนาประเทศ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าสตรีในปัจจุบันมีศักยภาพ และความสามารถมากขึ้นพร้อมที่จะก้าวไปสู่การทำงานร่วมกับผู้ชายได้ โดยกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีมีกองทุนแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เงินทุนหมุนเวียน เป็นโครงการกู้ยืมเงินที่มีเป้าหมายในการใช้เงินอย่างชัดเจน เพื่อพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน หรือการสร้างรายได้ เป็นสำคัญ ระยะเวลาการส่งใช้คืนเป็นไปตามลักษณะ อาชีพหรือโครงการ แต่ไม่ควรเกิน 2 ปี เพื่อให้คณะกรรมการสนับสนุนเงินยืมให้กับสมาชิกได้อย่างทั่วถึง และ 2) เงินอุดหนุน เป็นโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสตรี หรือองค์กรสตรี การเฝ้าระวังและดูแลปัญหาของสตรี การช่วยเหลือเยียวยาสตรีที่ประสบปัญหา ตลอดจนการรณรงค์ให้สังคมเข้าใจปัญหาสตรีในทุกมิติ เป็นโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมในการพัฒนาบทบาทและแก้ไขปัญหาสตรีขององค์กรต่างๆ การสร้างภาวะผู้นำ การพัฒนาองค์ความรู้ คุณภาพชีวิต การสร้างสวัสดิภาพหรือสวัสดิการให้แก่สตรี รวมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของสตรี

3. บริบทเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.1 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร มีนโยบายส่งเสริมและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มาตั้งแต่ปี 2513 โดยส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามความสมัครใจ เพื่อให้รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะภายใต้กติกากลุ่ม โดยสมาชิกเพื่อสมาชิก มีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งมีตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด เขต และระดับประเทศ มีศักยภาพในการดำเนินงานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไปจนถึงวิสาหกิจชุมชนและเชิงธุรกิจ ทั้งยังช่วยผลักดันนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร และของรัฐบาลอย่างได้ผลดี ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือ และการดำเนินการเพื่อการพัฒนาองค์กรเกษตรกรให้เข้มแข็ง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555)

3.1.1 ประวัติการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เริ่มต้นในปี พ.ศ.2510 ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ งานส่งเสริมและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรได้โอนมาเป็นภารกิจของกองพัฒนาการบริหารงานเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ต่อมาในปี พ.ศ.2511 ภายใต้งานส่งเสริมวิชาคกรรมศาสตร์แก่แม่บ้านเกษตรกรและเยาวชน

สตรีในกลุ่มชานา กรมการข้าว วิชาที่อบรมได้แก่ อาหารโภชนาการ ตัดเย็บเสื้อผ้า และศิลปะประดิษฐ์ ที่ศูนย์ส่งเสริมกลุ่มชานา 4 ศูนย์ คือ ศูนย์อำเภอภินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ศูนย์อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และศูนย์อำเภอเข็ญใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้งบประมาณ ช่วยเหลือจาก เอไอดี สมาชิกที่ผ่านการอบรมรวมตัวกัน จัดตั้งเป็น “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” ครั้งแรกปี พ.ศ.2513 ที่หมู่บ้านป่าคา อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และในปี 2518 ได้จัดตั้ง “งานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” ขึ้นรับผิดชอบการดำเนินงาน โดยบรรจุเจ้าหน้าที่เทคนิคเกษตรประจำอำเภอ และมีนโยบายส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรรวมตัวกัน เป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล

3.1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มใช้พลังความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์ และจิตใจในการปรับปรุง ยกระดับฐานะของสังคมเกษตรให้ดีขึ้นทุกวิถีทาง
- 2) เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการเกษตรมีความรู้ด้านการผลิต การจัดการ สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ
- 3) เพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ด้านเทคนิคเกษตร ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น และเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว
- 4) เพื่อให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ชุมชน ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน

3.1.3 ประโยชน์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) ทำให้มีการรวมกลุ่มทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ได้ผลดียิ่งขึ้น
- 2) ช่วยการตัดสินใจของแม่บ้านเกษตรกรและการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- 3) ช่วยให้แม่บ้านเกษตรกรได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถสร้างสุขให้ครอบครัว ชุมชน และสังคม
- 4) ได้รับความเชื่อถือจากองค์กรภาครัฐและเอกชน ในฐานะองค์กรตัวแทน ของแม่บ้านเกษตรกรมากกว่าโดยลำพัง

3.1.4 การส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายส่งเสริมสตรีในภาคเกษตรรวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ให้ทำงานร่วมกันและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ในการเสริมสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนเกษตรกร พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างสุขให้ครอบครัวชุมชนสังคม การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกิดขึ้นได้ 2 ทางคือ

1) จัดตั้งโดยความริเริ่มของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

(1) เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานจัดการประชุมชี้แจงหัวหน้าครอบครัวแม่บ้านเกษตรกร และบุตรหลานของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรถึงวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลประโยชน์ของสมาชิกที่ได้รับ เป็นการขึงเสียงและรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย ต่าง ๆ จนเป็นที่แน่ใจว่าแม่บ้านเกษตรกรต้องการจัดตั้งกลุ่มขึ้น

(2) แจกใบสมัครแก่ผู้สนใจ อธิบายวิธีการขอใบสมัครและให้เวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ส่งใบสมัคร

(3) การประชุมครั้งต่อไป เป็นการประชุมเฉพาะผู้ส่งใบสมัครและผู้สนใจเข้าร่วมประชุม และดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2) การจัดตั้งโดยความริเริ่มของแม่บ้านเกษตรกรเอง

แม่บ้านเกษตรกรเป็นที่ยอมรับว่า มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านกำลังแรงงานและความคิดในการพัฒนาการเกษตรและสังคมเกษตรกร ดังนั้น การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงอาจเป็นความริเริ่มของแม่บ้านเกษตรกรที่มองเห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่ม ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะไปดำเนินการ จัดตั้งกลุ่ม และมักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการจัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งแม่บ้านเกษตรกรได้รับประโยชน์จากการจัดตั้ง ยังความสนใจแก่แม่บ้านเกษตรกรทั่วไป จึงต้องการที่จะจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในหมู่บ้าน ตำบลของตนบ้าง

(1) ผู้ริเริ่มจะจัดประชุมหารือกันเองเพื่อขึงเสียงกันก่อนว่าสมควรจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น จึงแจ้งให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมาช่วยประชุมชี้แจงรายละเอียดให้สมาชิกทราบอีกครั้งหนึ่ง

(2) เมื่อที่ประชุมตกลงใจจะจัดตั้งกลุ่มขึ้น ก็ให้เจ้าหน้าที่แจกใบสมัครและดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

- แจกใบสมัครแก่ผู้สนใจ อธิบายวิธีการขอใบสมัคร ให้เวลาอย่างน้อย 1 สัปดาห์ เพื่อการตัดสินใจและกรอกใบสมัคร

- รวบรวมใบสมัคร และเรียกประชุมผู้ส่งใบสมัครและผู้สนใจ ทั้งนี้ การจัดตั้งกลุ่มควรมีสมาชิก จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน

- ตั้งชื่อกลุ่มตามความเห็นชอบของสมาชิก ให้ขึ้นต้นด้วยคำว่า “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร” และอาจให้มีคำขวัญประจำกลุ่ม

- เจ้าหน้าที่อธิบายหลักและวิธีดำเนินงาน ความสำคัญของงานที่มีต่อท้องถิ่น กิจกรรมที่สมาชิกจะเลือกทำได้ตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและฐานะทางเศรษฐกิจ

- เลือกคณะกรรมการประกอบด้วยตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และประชาสัมพันธ์ โดยสมาชิกในกลุ่มเลือกกันเอง เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่ม ในการติดต่อ ประสานงาน การดำเนินงานต่าง ๆ กับเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ

- คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรอกข้อมูลสมาชิกในทะเบียน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อเสนอขอจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจากสำนักงานเกษตรอำเภอ

- การรับรองการจัดตั้งกลุ่ม โดยให้นายอำเภอและเกษตรอำเภอลงนามใน หนังสือรับรอง แล้วมอบให้กลุ่มเก็บไว้เป็นหลักฐาน และสำเนา ๑ ชุด เก็บไว้ที่สำนักงานเกษตร อำเภอ

- สำนักงานเกษตรอำเภอรายงานการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ไปยัง จังหวัด เพื่อรายงานกรมส่งเสริมการเกษตร ตามระบบการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลสถาบันเกษตรกร ภายในวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี

3.1.5 ระเบียบการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) เป็นสตรีในภาคเกษตร ภรรยาหรือบุตรหลานของเกษตรกร ถ้าเป็นโสดจะต้องมี อายุ 20 ปีขึ้นไปและไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร

2) สมัครใจ ไม่มีการบังคับ เชื่อมมั่นในพลังกลุ่มและเข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร

3) ผู้สมัครต้องกรอกแบบใบสมัครให้เรียบร้อย ยื่นต่อที่ปรึกษากลุ่ม (ถ้ามี) คณะกรรมการกลุ่มฯ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ

4) ผู้สมัครทุกคนควรมีกิจกรรมเน้นหนักอย่างใดอย่างหนึ่งที่สนใจ เช่น การปลูก พืช เลี้ยงสัตว์ แปรรูปผลผลิตการเกษตร ตัดเย็บเสื้อผ้า ศิลปประดิษฐ์ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเกษตร และพัฒนาการครอบครัว

5) ผู้สมัครต้องเข้าอบรมตามเวลาที่กำหนดและอาจจัดหาอุปกรณ์ในการฝึกหัดมา ด้วยตนเอง เมื่อเข้ารับการอบรมวิชาการต่าง ๆ จากทางราชการ

6) ผู้สมัครจะต้องร่วมมือร่วมใจ ทำให้กลุ่มมั่นคง ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ใน กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาการประกอบอาชีพเพิ่ม รายได้และ ปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น

7) ให้ความช่วยเหลือ และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้อื่น

8) ให้ความร่วมมือกับทางราชการในโอกาสอันสมควร

3.1.6 สัญลักษณ์ ความหมายกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ภายใต้ความรับผิดชอบของกลุ่มงานพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร ได้กำหนดสัญลักษณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไว้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 สัญลักษณ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ความหมาย แสดงแนวคิดในการพัฒนาครอบครัวเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกรจะเป็น กุญแจสำคัญในการบริหารและการจัดการทรัพยากรในครอบครัว ได้แก่ แรงงาน ทุน เวลา เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะทำให้ครอบครัวเป็นสุข มีการกินดีอยู่ดี มีรายได้เพิ่มจากการประกอบอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

3.1.7 โครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

โครงการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1) **โครงการรวม** คือ โครงการที่สมาชิกทั้งกลุ่ม โดยคณะกรรมการเป็นผู้ควบคุมเสนอโครงการร่วมกันปฏิบัติและรับผิดชอบ อาจจะเป็นสถานที่ใดสถานที่หนึ่งของสมาชิกที่สาธารณชนของหมู่บ้าน หรือที่ใดที่หนึ่งตามแต่พิจารณาเลือกตามความเหมาะสม โครงการรวมนี้เป็นหัวใจในการดำเนินงานของกลุ่มที่จะให้สมาชิกมีความสามัคคีกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน มีผลหรือรายได้ที่เกิดจากมีโครงการร่วมกัน ซึ่งอาจแบ่งปันในหมู่สมาชิกหรือใช้เป็นเงินกองทุนของกลุ่ม ควรจะดำเนินการ ดังนี้

- จัดประชุมหารือกันในกลุ่มให้ทราบความต้องการของสมาชิก และทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อวางแผนว่าจะดำเนินการอะไรบ้างในรอบปี โดยสมาชิกเห็นชอบร่วมกัน

- ได้รับความรู้ด้านวิชาการจากเจ้าหน้าที่ หรือใช้ภูมิปัญญามาประยุกต์ในการทำกิจกรรม

- ขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในการกำหนดโครงการของกลุ่ม ให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและสภาพท้องถิ่น

- คณะกรรมการกำหนดโครงการของกลุ่มในรอบปี ซึ่งได้จากสมาชิกเห็นชอบร่วมกัน อาจเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ครอบครัวยุติ สิ่งแวดล้อมและการประกอบอาชีพเพิ่มรายได้

ตัวอย่างโครงการรวม

- กิจกรรมที่เกิดรายได้ ลดรายจ่าย เช่น แปรรูปผลผลิตเกษตร ประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุ ในท้องถิ่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

- จัดตั้งร้านค้าในชุมชน เพื่อจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคให้สมาชิกในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด

- ส่งเสริมการออมเงิน การจัดทำบัญชีครัวเรือน

- กิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์และรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กำจัดขยะ รักษาแหล่งน้ำใช้ ไม่ให้สกปรก จัดเคหสถานให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

2) **โครงการส่วนบุคคล หรืองานกลุ่มย่อย** คือ โครงการที่กลุ่มให้การสนับสนุนตามความถนัดของสมาชิก อาจเลือกโครงการเกษตรหรือการเกษตร ตามความสนใจ สม่ครใจ และเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล อันได้แก่ การฝีมือ การถนอมอาหาร ทำอาหาร การตัดเย็บเสื้อผ้า ทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ปลูกไม้ดอกและอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกมีความรู้ ความชำนาญในวิชาเฉพาะอย่างจริงจัง เพื่อให้มีความริเริ่ม ได้เรียนรู้วิชาการแผนใหม่ ตลอดจนให้รู้คุณค่าของการใช้แรงงานทรัพยากรในท้องถิ่น ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการหารายได้เพิ่ม เป็นการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจระดับครัวเรือนเกษตรกรรมและสังคมส่วนรวม

3.1.8 การประชุมกลุ่ม

การประชุมเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานเป็นทีม เพราะทุกคนจะได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นความต้องการ การประชุมมีประโยชน์หลายประการ คือ

1) เป็นการระดมสมองและประสบการณ์ที่ดีของสมาชิกมาใช้ประโยชน์

2) สมาชิกจะได้รับความรู้ และประสบการณ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน

3) ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันในระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม

4) ทำให้เกิดความผูกพัน ร่วมมือร่วมใจ ความพร้อมเพรียงและสามัคคีเป็น

อันหนึ่งเดียวกัน

หลักในการประชุม

1) จัดเตรียมวาระ หรือหัวข้อการประชุมไว้ล่วงหน้า รวมทั้งเอกสารประกอบการประชุม

2) กำหนดและจัดเตรียมสถานที่ให้พร้อม

- 3) ควรเปิด – ปิด การประชุมให้ตรงเวลาตามที่กำหนด
- 4) ผู้นำกลุ่มหรือประธานในที่ประชุมต้องเตรียมข้อมูลให้ดี
- 5) ผู้นำกลุ่มหรือประธานในที่ประชุม จะต้องควบคุมการอภิปรายและหลีกเลี่ยงการโต้เถียงทะเลาะวิวาท รวมทั้งการพูดแบบผูกขาดคนเดียว วงการพูดนอกเรื่องไม่เข้าประเด็น

3.1.9 แนวทางการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) จัดการประชุมกลุ่มเป็นประจำ เพื่อทราบปัญหาความต้องการของสมาชิกและสร้างความร่วมมือในการทำงาน
- 2) มุ่งการพัฒนาให้รอบด้านแบบสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ที่ด้านใดด้านเดียว
- 3) ให้มีแผนงานประจำปี และเป้าหมายของกลุ่มที่ชัดเจนโดยสมาชิกเห็นชอบร่วมกัน
- 4) ได้รับความรู้วิชาการจากเจ้าหน้าที่ และขอคำแนะนำในการเขียนโครงการของกลุ่มที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและสภาพท้องถิ่น
- 5) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของสมาชิก และสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
- 6) ให้มีกิจกรรมหลักที่สร้างรายได้แก่กลุ่ม และส่งเสริมกิจกรรมตามความถนัดของสมาชิก
- 7) ให้มีกองทุนของกลุ่มเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิก
- 8) ให้มีทะเบียนสมาชิก และข้อตกลงของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนรับทราบ และถือปฏิบัติ
- 9) ประสานและร่วมมือกับกลุ่มองค์กรอื่น ๆ เพื่อทราบความเป็นไปของโครงการต่าง ๆ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดการพัฒนายั่งยืน
- 10) ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานและประเมินผลเพื่อการปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น
- 11) ประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้แพร่หลาย

3.1.10 ระดับการพัฒนาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและการจัดระดับกลุ่ม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ การรวมตัวกันของสตรีในภาคเกษตรในตำบล หมู่บ้าน เดียวกัน ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแม่บ้านเกษตรกรให้สามารถพัฒนาครอบครัว สนับสนุนการประกอบอาชีพการเกษตร และช่วยครอบครัวในการเสริมรายได้ รวมทั้งใช้กระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม โดยมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และมีข้อบังคับของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน กำกับการทำงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่กลุ่มเรียนรู้ไปจนถึงกลุ่มเชิงธุรกิจ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ

- กลุ่มปรับปรุง หรือเริ่มต้น รวมกลุ่มรับความรู้ นำไปปฏิบัติในครอบครัว ผู้นำไม่ชัดเจน การมีส่วนร่วมน้อย ขาดทรัพยากร หน่วยงานไม่สนใจ
- กลุ่มปานกลาง พึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง ช่วยเหลือกันและกัน ผู้นำมีความสามารถ สมาชิกมีส่วนร่วมปานกลาง แสวงหาความช่วยเหลือจากภายนอก
- กลุ่มระดับดี พึ่งตนเองได้ เป็นต้นแบบหรือแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีการเชื่อมโยงเครือข่าย ผู้นำเก่ง สมาชิกพึงพอใจ การมีส่วนร่วมสูง ได้รับการยอมรับ และการสนับสนุนจากหน่วยงาน/ชุมชน ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

โดยการประเมินศักยภาพกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการบริการจัดการองค์กร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายทิศทางของกลุ่ม มีแผนงาน โครงการ มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่เป็นกรอบในการดำเนินงาน มีการประสานงานการสื่อสารภายในกลุ่มและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการจัดเก็บข้อมูล และมีการประเมินผลการดำเนินงาน

ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการจัดหาทุนสำรอง จัดสรรทุนและทรัพยากร ได้เพียงพอกับแผนงาน โครงการ กิจกรรมของกลุ่ม รวมทั้งมีกลไกในการควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใส

ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการจัดกระบวนการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐาน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์กับกลุ่มอื่นๆ และมีการจัดการตลาด

ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิก การสร้างองค์ความรู้ของกลุ่มจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญากับเทคโนโลยีใหม่ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ มีวิทยากรให้ความรู้แก่สมาชิกและบุคคลภายนอก และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้กับกลุ่มอื่นๆ

ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก หมายถึง ความสามารถในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกได้ทั่วถึงเป็นธรรม ซึ่งผลประโยชน์ที่เป็นเงินและทรัพย์สินจากการทำกิจกรรมร่วมกัน

ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการดำเนิน โครงการ/กิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

3.1.11 การประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นกลยุทธ์สร้างความเข้าใจในการทำงาน ส่งเสริมและพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตื่นตัว จัดกิจกรรมและบริหารงานกลุ่มอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นตัวช่วยให้กลุ่มอื่นๆ ได้ศึกษาเป็นแนวทาง โดยจะคัดสรรกลุ่มที่มีผลงานดีเด่นระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เขต และระดับประเทศในที่สุด เพื่อเข้ารับพระราชทานรางวัลในวันพืชมงคล ณ มณฑลท้องสนามหลวง เป็นประจำทุกปี หลักเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่น ดังนี้

1) ความกตริเริ่ม

พิจารณาจากการมีแนวคิดริเริ่ม การนำนวัตกรรม หรือภูมิปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานหรือกิจกรรมของกลุ่ม การต่อยอดหรือขยายผลเกิดการยอมรับและขยายสู่ภายนอกกลุ่ม

2) ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มองค์กร

พิจารณาจากบทบาทและความสามารถของคณะกรรมการในการบริหาร องค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใสให้สามารถตรวจสอบได้ มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างเป็นธรรมสามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจกันได้

3) บทบาทและมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม

พิจารณาจากความร่วมมือของสมาชิกในการทำกิจกรรมของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกลุ่มทุกขั้นตอนการใ้ความรู้พัฒนาตนเองสามารถเป็นวิทยากร มีความมั่นใจในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆมากขึ้น การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การปรับปรุงบ้านเรือน

4) ความมั่นคงและฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่ม

พิจารณาจากการประกอบการ การใช้ประโยชน์เงินทุนหมุนเวียน การรวมกันซื้อ/ขาย การให้สวัสดิการ การประชาสัมพันธ์ของกลุ่มในรูปแบบต่างๆ แผนและโอกาสในการพัฒนากลุ่ม ความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และขยายสู่บุคคลภายนอกกลุ่ม โดยการยอมรับและความเชื่อถือขององค์กรหน่วยงานต่างๆ

5) การทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พิจารณาจากการทำงานและกิจกรรมของกลุ่ม ที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ช่วยสร้างมิตรและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันเป็นแหล่งถ่ายทอดและกระจายความรู้ในการพัฒนาอาชีพพัฒนาครอบครัวและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

สรุป การดำเนินการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ร่วมกันทำกิจกรรมของกลุ่มให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ร่วมกันวางไว้ และเพื่อให้เกิดความราบรื่นในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการบริหารจัดการองค์กร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายทิศทางของกลุ่ม มีแผนงาน โครงการ มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่เป็นกรอบในการดำเนินงาน มีการประสานงานการสื่อสารภายในกลุ่มและหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการจัดเก็บข้อมูล และมีการประเมินผลการดำเนินงาน

2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการจัดหาทุนสำรอง จัดสรรทุนและทรัพยากร ได้เพียงพอกับแผนงานโครงการกิจกรรมของกลุ่ม รวมทั้งมีกลไกในการควบคุมให้เกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใส

3. ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการจัดกระบวนการพัฒนาคุณภาพสินค้าและการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐาน มีการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์กับกลุ่มอื่นๆ และมีการจัดการตลาด

4. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในการพัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิก การสร้างองค์ความรู้ของกลุ่มจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญากับเทคโนโลยีใหม่ สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ มีวิทยากรให้ความรู้แก่สมาชิกและบุคคลภายนอก และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้กับกลุ่มอื่นๆ

5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก หมายถึง ความสามารถในการจัดสรรและกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกได้ทั่วถึงเป็นธรรม ซึ่งผลประโยชน์ที่เป็นเงินและทรัพย์สินจากการทำ

กิจกรรมร่วมกัน

6. **ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน** หมายถึง ความสามารถของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

3.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทบาทและหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบไปด้วยบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมไปถึง บทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สนับสนุนการทำงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

3.2.1 คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คณะกรรมการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร คือ สมาชิก จำนวน ๕ คน ซึ่งได้รับ เลือกจากสมาชิกกลุ่มนั้น ๆ ให้เป็นตัวแทนในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีวาระดำรง ตำแหน่ง 2 ปี ประกอบด้วย ตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขานุการ ทรัพย์สิน และ ประชาสัมพันธ์ ดังนั้น กลุ่มจะมั่นคงและสำเร็จผลแค่ไหน ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการคณะนี้ ที่จะต้อง ปฏิบัติงานให้ดีที่สุด และต้องรู้หน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

1) หน้าที่ของประธาน

(1) กำหนดเรื่องที่จะเข้าประชุมกำหนดแผนการประชุมที่จะนำเข้าประชุม เพื่อให้ได้ มติ นโยบาย แผนการ วิธีการและขั้นตอนของการทำงาน

(2) ควบคุมรับผิดชอบการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการทำงานในแต่ละเรื่องตามที่ ประชุมได้ลงมติรับรองให้ดำเนินการได้

(3) เป็นผู้แทนคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่ตนเป็นประธานอยู่ ใน การติดต่อประสานงานหรือปฏิบัติงานอื่นใดกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่างๆ กับ หน่วยงาน ภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน หรือบุคคลภายนอกอื่น ในเรื่องซึ่งที่ประชุมลงมติรับรอง แล้ว และมอบหมาย ให้ดำเนินการ

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่จำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอมติที่ประชุมได้ และหาก ไม่ ดำเนินการดังกล่าว จะได้รับความเสียหายหรือเสียประโยชน์ต่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อ ประธาน ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ต้องรายงานการดำเนินการนั้นให้ที่ประชุมได้รับทราบในการ ประชุมครั้งต่อไป

2) หน้าที่ของรองประธาน

- (1) ติดต่อประสานงานและร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ
- (2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

3) หน้าที่ของเลขานุการ

- (1) ดำเนินการติดต่อและบันทึกเรื่องราว รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ
- (2) รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ให้ประธานกรรมการเพื่อพิจารณาหรือสั่งการให้นำเข้าที่ประชุม
- (3) จัดรายงานการประชุม เสนอรายงานการประชุมให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบทุกครั้ง
- (4) ออกหนังสือเชิญประชุม ประสานงานและจัดเตรียมสถานที่ประชุม
- (5) ปฏิบัติงานอื่นใดที่ประธาน หรือที่ประชุมมอบหมาย

4) หน้าที่ของเหรัญญิก

- (1) จัดทำทะเบียนต่าง ๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของคณะกรรมการหรือของผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ
- (2) ดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของคณะกรรมการ
- (3) รับผิดชอบการเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการของคณะกรรมการ
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

5) หน้าที่ของประชาสัมพันธ์

- (1) ดำเนินการติดต่อประสานงานและออกข่าวสารหรือแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งที่ประชุมได้ลงมติไว้แล้ว ให้คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ
- (2) ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะกรรมการหรือสมาชิกด้วยกัน หรือกับหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชน
- (3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย

3.2.2 โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับต่าง ๆ จะประกอบด้วย ตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ มีจำนวน ๕ ระดับ ดังนี้

1. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับประเทศ
2. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับเขต
3. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด
4. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ
5. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับตำบล

ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๒ ปี แต่ไม่เกินสองวาระติดต่อกันสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ

1) บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ

- (1) กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
- (2) เป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่ม ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก
- (3) เป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก และประสานกับภาคราชการ หรือเอกชน ให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- (4) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม ตลอดจนส่งเสริมด้านการตลาด

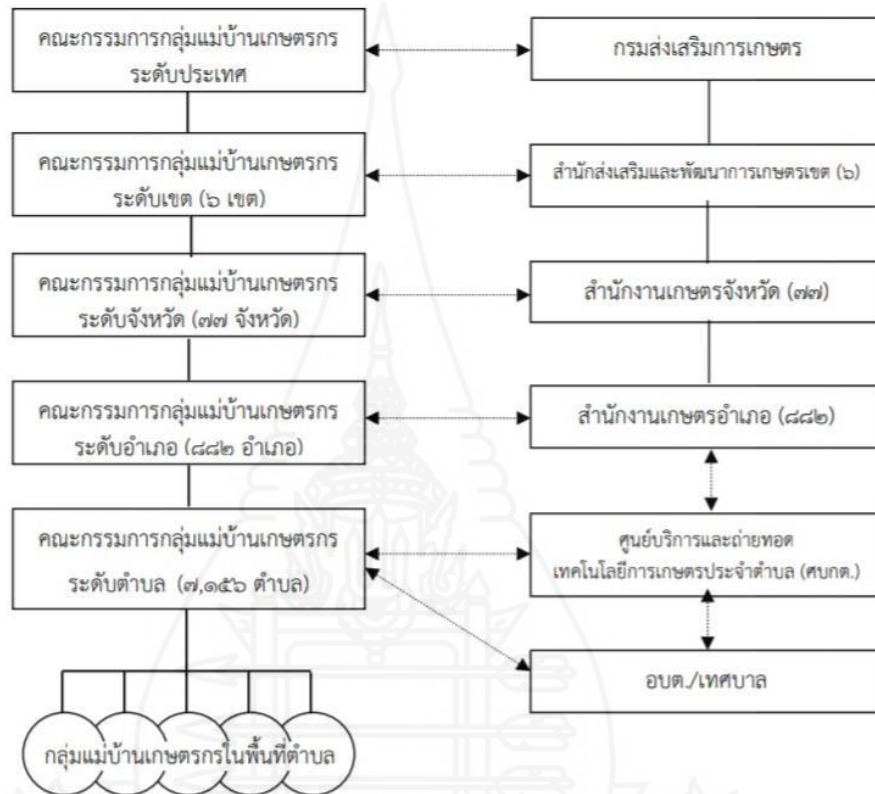
2) บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

- (1) เข้าร่วมประชุมกลุ่มและแสดงความคิดเห็น
- (2) ร่วมรู้ปัญหา รู้แผน/กิจกรรม เข้าประชุม ได้รับความรู้ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ
- (3) เข้าใจบทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณะกรรมการ กฎระเบียบของกลุ่ม ตลอดจน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม
- (4) สมาชิกมีการพัฒนาตนเอง ใฝ่หาความรู้และถ่ายทอดความรู้แก่ผู้อื่น
- (5) กระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สังคมและ การพัฒนาที่ยั่งยืน
- (6) ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องหรือขยายกิจกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
- (7) แนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม

(8) ปฏิบัติตามมติและข้อบังคับของกลุ่ม และให้ความร่วมมือกับราชการในโอกาสอันสมควร

(9) ไม่กระทำเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่กลุ่มและสมาชิก

3) โครงสร้างการประสานงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการประสานงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.2.3 บทบาท หน้าที่ของนักส่งเสริม

นักส่งเสริม หมายถึง บุคคลที่จัดบริการความรู้แก่เกษตรกร หรือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงทั้งมิติของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (attitude) และพฤติกรรม (practice) เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง รวมถึงครัวเรือน และชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ นักส่งเสริมอาจไม่ได้หมายความถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจากภาครัฐที่สังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงภาคเอกชน และภาคประชาชน ที่มีลักษณะการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร

นักส่งเสริมมีบทบาท หน้าที่หลักในการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีอีกหลายบทบาทหน้าที่ในการเป็นนักส่งเสริม

โดยบทบาทของนักส่งเสริม บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540, น.175-177) อธิบายถึงบทบาทของนักส่งเสริมโดยสรุปดังนี้

(1) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ โดยที่องค์ความรู้ที่นำไปถ่ายทอดนั้นจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการผลิตพืชการเลี้ยงสัตว์การประมง และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ไขปัญหาของตัวเกษตรกรและชุมชนรวมถึงการถ่ายทอดความรู้ปลูกฝังอุดมการณ์และทัศนคติ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดในการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีเกษตรกร

(2) บทบาทที่ปรึกษา นักส่งเสริมจะต้องมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรซึ่งในบทบาทนี้นักส่งเสริมมักถูกคาดหวังว่าเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรรวมถึงเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรจนสามารถเป็นที่ปรึกษาได้เช่นนักส่งเสริมภาคเอกชนจะต้องให้คำปรึกษาทั้งในเรื่องของการผลิตการวางแผนการเงินการลงทุนและเรื่องอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในบริษัทนอกจากนั้นนักส่งเสริมอาจต้องแสดงบทบาทเป็นที่ปรึกษาในเรื่องที่อาจไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอีกด้วยเช่นเรื่องส่วนตัวการดำเนินชีวิตดังนั้นนักส่งเสริมจึงควรแสดงบทบาทที่ปรึกษาในส่วนที่ตนเองสามารถให้คำปรึกษาเองได้และอาจต้องแสดงบทบาทเป็นผู้ประสานงานร่วมด้วยในกรณีที่ไม่สามารถให้คำปรึกษาเองได้โดยการนำคำถาม ไปถามผู้รู้หรือประสานกับผู้รู้เพื่อมาถ่ายทอดหรือตอบคำถามเรานั้นแก่เกษตรกร

(3) บทบาทผู้ประสานงาน นักส่งเสริมจะแสดงบทบาทเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆและชุมชน โดยมีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับภารกิจโดยที่ระดับการประสานงาน จะมีตั้งแต่ในระดับพื้นที่ชุมชนเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลคณะกรรมการจัดเวทีชุมชนหรือผู้นำชุมชนหรือ รวมถึงระดับนอกชุมชน ทั้งหน่วยงานของรัฐเช่นกรมปศุสัตว์กรมประมงกรมพัฒนาที่ดินสาธารณสุขจังหวัดกรมพัฒนาชุมชนและกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นต้นรวมถึงการประสานงานนอกชุมชนที่เป็นภาคเอกชนเช่นบริษัทรับซื้อผลผลิตเป็นต้นทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการประสานของนักส่งเสริมมีหลายประเด็นด้วยกันได้แก่ ประสานงานด้านวิชาการ การประสานงานแผนงาน โครงการและกิจกรรม

(4) บทบาทนักรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มเกษตรกรถือได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการส่งเสริมการเกษตรให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น นักส่งเสริมจึงต้องแสดงบทบาทในการเป็นนักรวมกลุ่ม ซึ่งในขั้นตอนแรกอาจต้องแสดงบทบาทในการเป็นนักประชาสัมพันธ์ร่วมด้วยให้เกษตรกรเกิดการสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม และการแสดงบทบาทในการถ่ายทอดความรู้

เกี่ยวกับการรวมกลุ่มทั้งในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โครงสร้างหน้าที่ รวมถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่ม และอื่นๆ จนทำให้เกษตรกรเกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรสามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

(5) บทบาทนักวิจัย ซึ่งควรแสดงบทบาทในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ตามแบบแผนของกระบวนการวิจัย ซึ่งอาจเป็นงานวิจัยทางการเกษตร เช่น การทำแปลงทดสอบ แปลงเรียนรู้เพื่อแสวงหาและสร้างคำตอบในการทำการเกษตร นอกจากนี้ นักส่งเสริมยังต้องเป็นนักวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร กล่าวคือ การทำการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนผ่านกระบวนการ ขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย ตั้งแต่ การร่วมวิเคราะห์ปัญหาในงานการเกษตร วิเคราะห์หาสาเหตุ ค้นหาหาข้อมูล ค้นหาคำตอบด้วยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุปผลการวิจัย ตามลำดับ

(6) บทบาทผู้จัดการกระบวนการ โดยเฉพาะการทำงานร่วมกับชุมชนนั้น นักส่งเสริมอาจไม่แสดงบทบาทเป็นเพียงนักถ่ายทอดความรู้ หรือการเป็นวิทยากรในการสร้างความรู้เท่านั้น นักส่งเสริมอาจต้องแสดงบทบาทเป็น วิทยากรกระบวนการ หรือผู้จัดการกระบวนการ ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะต้องคอยอำนวยความสะดวก และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ต่างๆ

(7) บทบาทนักประชาสัมพันธ์ นักส่งเสริมมีบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเป็นนักประชาสัมพันธ์ เนื่องจากการประชาสัมพันธ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างนักส่งเสริมและเกษตรกร หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นกลยุทธ์แรกของนักส่งเสริมที่ต้องใช้การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเกิดความสนใจใคร่รู้จากประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ต้องการเข้าไปส่งเสริมอื่นๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการยอมรับความรู้นั้นๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น

(8) บทบาทนักวิจัยและพัฒนา โดยที่นักส่งเสริมจะต้องดำเนินการวิจัยร่วมกับเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตรและชุมชน หรือการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรของชุมชนอย่างเป็นระบบตามระเบียบการวิจัย

นอกจากนั้น บทบาทที่ขาดไม่ได้ในการเป็นนักส่งเสริม คือ บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยนักส่งเสริมมีบทบาทในการกระตุ้น หรือเป็นตัวเร่งให้เกษตรกรตื่นตัว จนสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้พฤติกรรม และการปฏิบัติการทำการเกษตรในทิศทางที่ดีขึ้น

หน้าที่ของนักส่งเสริมตามบทบาท

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2540, น.175-177) ได้กล่าวถึง หน้าที่ของนักส่งเสริมการเกษตร โดยหลักยึดในการทำงานตามปรัชญาของงานส่งเสริมการเกษตร สรุปได้ดังนี้

1. หน้าที่ศึกษาบริบทของเกษตรกร ให้สามารถเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของเกษตรกรได้
2. หน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับบริบทของเกษตรกร
3. หน้าที่รวมกลุ่มเกษตรกร หรือการสร้างผู้นำเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มองค์กรเกษตรกร

หน้าที่ความรับผิดชอบของนักส่งเสริมที่ควรแสดงออกตามบทบาท มีดังนี้

1. หน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ นักส่งเสริมจะต้องมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ที่ดี น่าเชื่อถือ รวมถึงมีทักษะในการสื่อสารที่ดี จึงต้องมีการเตรียมตัว ศึกษาข้อมูล วางแผนการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการเกษตรด้านการผลิตอย่างครบวงจรตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร และการตลาด ดังนั้น หน้าที่ของนักส่งเสริมในการถ่ายทอดความรู้ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดปลีกย่อยตามการวางแผนการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้ หน้าที่ศึกษาข้อมูลความรู้ หน้าที่ผลิตสื่อการเรียนรู้ หน้าที่ถ่ายทอดความรู้
2. หน้าที่ส่งเสริมการรวมกลุ่ม นักส่งเสริมจะมีหน้าที่จัดการให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มขึ้นเพื่ออำนาจต่อรองต่างๆ และเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน โดยนักส่งเสริมมีหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มทั้งในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม โครงสร้างหน้าที่ รวมถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่ม และอื่นๆ รวมถึงอำนวยความสะดวก ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการกลุ่มให้มีการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. หน้าที่ให้คำปรึกษา นักส่งเสริมที่แสดงบทบาทที่ปรึกษาจะมีหน้าที่ให้คำปรึกษาได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งนักส่งเสริมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะให้คำปรึกษา พร้อมรับฟังปัญหาของเกษตรกรเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไป
4. หน้าที่เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และให้บริการข้อมูลสารสนเทศ หน้าที่ของนักส่งเสริมในประเด็นนี้คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานและเกษตรกร เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้จากการกระจายข่าวสารต่างๆ หรือเรื่องราวอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กรไปสู่กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้รับทราบและเกิดความรู้ความเข้าใจ ตามวัตถุประสงค์ของผู้เผยแพร่ และสร้างแรงจูงใจจากการประชาสัมพันธ์ให้เกิดความคล้อยตาม เปลี่ยนเจตคติ และตัดสินใจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม รวมถึงการปฏิบัติการในการประกอบอาชีพเกษตรกรตามข้อมูลที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์
5. หน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงเกษตรกร จัดได้ว่าเป็นหน้าที่สำคัญของนักส่งเสริมในการพัฒนาตัวเกษตรกรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง แก่เกษตรกรให้

เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้คิดเป็น ทำเป็น ให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรด้วยตนเอง จากการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง แผนชุมชนด้วยการจัดเวทีชุมชนเพื่อให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำเพื่อแก้ไขปัญหาของตนเอง

สรุป บทบาทหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 10 บทบาท ได้แก่

1) บทบาทแกนนำกลุ่ม 2) บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม 3) บทบาทผู้จัดการประชุม 4) บทบาทผู้แทนกลุ่ม 5) บทบาทผู้ประสานงาน 6) บทบาทผู้บริหารการเงิน 7) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ 8) บทบาทผู้สนับสนุน 9) บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล 10) บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม

2. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 10 บทบาท ได้แก่ 1)

บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ 2) บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม 3) บทบาทผู้ร่วมประชุม 4) บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม 5) บทบาทผู้สนับสนุน 6) บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม 7) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ 8) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ 9) บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล 10) บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม

4. สภาพทั่วไปและการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

แผนยุทธศาสตร์จังหวัดระนอง (2562) อธิบายถึงข้อมูลทั่วไปของจังหวัดระนอง ทั้งในด้านกายภาพและภูมิอากาศ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ด้านกายภาพ

4.1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

1) ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดภาคใต้ตอนบน ตั้งอยู่ฝั่งทะเลอันดามัน และมีชายแดนติดกับประเทศสหภาพพม่า ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ประมาณ 568 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,061,278 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.63 ของเนื้อที่ทั้งประเทศ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 60 ของประเทศ

2) อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมือง อำเภอสวี อำเภอพะโต๊ะ
		จังหวัดชุมพร และอำเภอไชยา
		อำเภอท่าฉาง อำเภอบ้านตาขุน

ทศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอวิภาวดี จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอกระบือ จังหวัดพังงา และ อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
		จังหวัดเกาะสอง ประเทศพม่า และ ทะเลอันดามัน

3) สภาพพื้นที่

จังหวัดระนองมีลักษณะรูปร่างเรียวยาวและแคบ จากทิศเหนือสุดจดใต้สุด ยาว 169 กิโลเมตร มีส่วนที่กว้างที่สุดที่เป็นพื้นดิน ประมาณ 25 กิโลเมตร และมีส่วนแคบที่สุดอยู่ที่ คอคอดกระ อำเภอกระบือ กว้าง 9 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ประมาณ 86% ของพื้นที่เป็นที่ราบ 14% และเป็นป่าปกคลุมทางทิศตะวันออกของจังหวัด พื้นที่ลาดเอียงลงสู่ทะเลอันดามันทางทิศตะวันตก ซึ่งมีสภาพเป็นป่าชายเลน ภูเขาที่สูงที่สุดของจังหวัด คือ ภูเขาพ่อตาโฆงโดง สูง 1700 ฟุต และยังมีหมู่เกาะต่างๆ กระจายอยู่ในทะเลอันดามัน จำนวน 62 เกาะ และมีแม่น้ำกระบือกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ นอกจากนี้ ยังมีลำน้ำต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ คลองจั่น คลองลำเลียงและคลองละอุ่น ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าว เหมาะสมกับการทำการเกษตร

4.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่ได้ชื่อว่า “ฝนแปดแดดสี่” เนื่องจากอยู่ทางด้าน ตะวันตก และติดกับทะเลอันดามัน จึงได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดปกคลุม ประเทศไทยระหว่างกลางเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ทำให้มีเมฆมากและฝนตกทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามบริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดระนอง และเทือกเขาด้านรับลมจะมีฝนมากกว่า บริเวณอื่น โดยปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 3691.80-5330.70 มม.ต่อปี ฝนตกในแต่ละปีประมาณ 8 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน-เดือนพฤศจิกายน และตกมากที่สุดในช่วงเดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม เฉลี่ย เดือนละ 20 วัน อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 39.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 16.5 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.18 องศาเซลเซียส

4.2 ด้านการปกครองและประชากร

4.2.1 การปกครอง

สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระนอง (2562) ได้อธิบาย ในด้านการปกครองและการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดระนอง ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การปกครองและการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดระนอง

อำเภอ	พื้นที่	ร้อยละ	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
เมืองระนอง	622.64	20.5	9	38
กระบุรี	791.64	26.1	7	61
ละอุ่น	788.60	26.0	7	30
กะเปอร์	437.76	14.4	5	34
สุขสำราญ	395.08	13.0	2	15
รวม	3035.72	100	30	178

4.2.2 ประชากร

1) จำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกร

สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (2561) และสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2562) ได้อธิบายข้อมูลจำนวนประชากรและครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดระนอง ดังนี้

จังหวัดระนอง มีครัวเรือนทั้งหมด 89,584 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 191,868 คน แยกเป็นชาย 96,956 คน และหญิง 94,912 คน โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกร 25,615 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 79,878.38 ต่อคนต่อปี รายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากร ครัวเรือนเกษตรกรและรายได้ ของจังหวัดระนอง

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือนประชากร (ครัวเรือน)			รายได้เฉลี่ย/คน/ปี (บาท)
	ชาย	หญิง	รวม	ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	รวม	
เมืองระนอง	46,907	46,093	93,000	6,406	40,838	47,244	80,982.23
กระบุรี	24,392	23,727	48,119	9,647	13,630	23,277	73,631.70
ละอุ่น	7,557	7,351	14,908	3,811	2,603	6,414	110,017.88
กะเปอร์	11,050	10,698	21,748	3,755	4,567	8,322	60,202.70
สุขสำราญ	7,050	7,043	14,093	1,996	2,331	4,327	74,557.41
รวม	96,956	94,912	191,868	25,615	63,969	89,584	79,878.38

2) อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพของประชากรในจังหวัดระนอง

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง (2562) ได้อธิบายข้อมูล อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายละเอียดดังตารางที่ 2.3, 2.4 และ 2.5
ตารางที่ 2.3 ข้อมูลอายุของประชากรในจังหวัดระนอง

ช่วงอายุ	ชาย	หญิง	รวม	ร้อยละ
1 เดือน – 5 ปี	2,674	2,622	5,296	4.6
6-18 ปี	9,294	8,770	18,064	15.6
19-34 ปี	12,863	12,599	25,462	21.9
35-59 ปี	23,950	23,621	47,571	40.7
60 ปีขึ้นไป	9,707	10,341	20,048	17.3
รวม	9,707	10,341	20,048	100.0

ตารางที่ 2.4 ระดับการศึกษาของประชากรในจังหวัดระนอง

ลำดับ ที่	ช่วงอายุ	ประชากร		รวม (คน)	ร้อยละ
		เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)		
1	ไม่เคยศึกษา	2,612	3,138	5,750	4.95
2	อนุบาล/ศูนย์เด็กเล็ก	1,790	1,732	3,522	3.00
3	ต่ำกว่าชั้นประถมฯ	2,616	2,730	5,346	4.61
4	ประถมฯ	21,069	20,963	42,032	36.21
5	ม.ต้น	12,500	10,989	23,489	20.24
6	ม.ปลาย	10,135	9,817	19,952	17.19
7	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า หรือปวส.	3,133	3,145	6,278	5.41
8	ป.ตรีหรือเทียบเท่า	4,128	5,259	9,387	8.09
9	สูงกว่าปริญญาตรี	145	180	325	0.28
	รวม	58,128	57,953	116,081	100.00

ตารางที่ 2.5 อาชีพของประชากรในจังหวัดระนอง

ลำดับที่	ช่วงอายุ	ประชากร		รวม (คน)	ร้อยละ
		เพศชาย (คน)	เพศหญิง (คน)		
1	กำลังศึกษา	11,812	11,957	23,796	20.50
2	ไม่มีอาชีพ	3004	4,439	7443	6.41
3	ทำนาทำไร่	84	75	159	0.14
4	ทำสวน	17,043	14,330	31,373	27.03
5	ประมง	1731	483	2,214	1.91
6	ปศุสัตว์	12	5	17	0.01
7	รับราชการ	1,683	1,516	3,199	2.76
8	รัฐวิสาหกิจ	151	179	330	0.28
9	พนักงานบริษัท	1,105	1,243	2,348	2.02
10	รับจ้างทั่วไป	14,987	13,271	28,258	24.34
11	ค้าขาย	3,612	6,270	9,882	8.51
12	ธุรกิจส่วนตัว	1,810	1,467	3,277	2.82
13	อาชีพอื่นๆ	1,094	2,718	3,812	3.28
	รวม	58,128	57,953	11,6081	100.00

สรุป จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับ ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมและเศรษฐกิจของ จังหวัดระนอง จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรหลายประเด็น ได้แก่ อายุ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือน ระดับ การศึกษา แรงงานในครัวเรือน พื้นที่ทำการเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ การประกอบอาชีพ ที่สามารถนำไปกำหนดเป็นประเด็น คำถามในแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานของแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัด ระนอง

4.2 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

4.2.1 ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง

ตารางที่ 2.6 ข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2562)

ที่	อำเภอ	จำนวน กลุ่ม	จำนวน สมาชิก (คน)	ประเภทกิจกรรม		สถานะกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร	
				สินค้า เกษตรและ อาหาร	สินค้าที่ ไม่ใช่ อาหาร	ยังคงเป็น กลุ่มแม่บ้าน	เป็น วิสาหกิจ ชุมชน แล้ว
1	เมืองระนอง	11	183	8	3	8	3
2	กระบุรี	11	337	7	4	7	4
3	กะเปอร์	9	232	9	0	7	2
4	ละอุ่น	9	184	7	2	7	2
5	สุขสำราญ	5	98	2	3	1	4
	รวม	45	1,034	33	12	30	15

จากตาราง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง มีทั้งหมด 45 กลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่ม 1,034 คน ส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมด้านสินค้าเกษตรและอาหาร จำนวน 33 กลุ่ม และสินค้าที่ไม่ใช่อาหารจำนวน 12 กลุ่ม โดยมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนแล้วจำนวน 15 กลุ่ม และยังคงสถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่จำนวน 30 กลุ่ม

อายุการจัดตั้งกลุ่ม อายุการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง เฉลี่ย 15.07 ปี โดยกลุ่มที่มีอายุการจัดตั้งกลุ่มมากที่สุด คือ 36 ปี และน้อยที่สุด 2 ปี แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง มาจากภายในชุมชนได้แก่ และจากภายนอกชุมชน แหล่งที่มาของวิธีการผลิต มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแหล่งภายนอก และผสมผสานจากภายนอก

4.2.2 กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

1) กิจกรรมด้านการผลิตสินค้าเกษตรและอาหาร

กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีกิจกรรมด้านการเกษตร ได้แก่ พืชผักสวนครัว ข่าตะไคร้ ปลูกพืชสมุนไพร เพาะเห็ดนางฟ้า ขายหมากแห้ง เลี้ยง

หมู เลี้ยงหอยแมลงภู่ และด้านอาหาร ได้แก่ การทำขนม ขนมทองม้วน น้ำพริก ปลาเค็ม ปลาหวาน กะปิ เครื่องแกง ไข่เค็ม ปลาเค็มฝงทราย ข้าวเกรียบ ข้าวซ้อมมือ แปรรูปอาหารทะเล น้ำดื่มสมุนไพร แปรรูปมะม่วงหิมพานต์ แปรรูปผลไม้ (ทุเรียน มังคุด) ปลุกหม่อนเลี้ยงไหม หน่อไม้ดอง

2) กิจกรรมด้านการผลิตสินค้าที่ไม่ใช่อาหาร

กิจกรรมและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ไม่ใช่อาหาร ประกอบไปด้วย

- 1) ด้านผ้าและเครื่องแต่งกาย ได้แก่ ทอผ้า ผ้าปาเต๊ะ
- 2) ด้านหัตถกรรม จักสาน และสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ กระเป๋าสาน งานปักตุ๊กตา ของชำร่วย ไม้กวาดดอกอ้อ ดอกไม้จันทร์
- 3) ด้านเครื่องอุปโภคและสมุนไพร ได้แก่ น้ำยาล้างจาน ของใช้ในครัวเรือน ลูกประคบ

4) ด้านปัจจัยการผลิต ได้แก่ ขายน้ำมันเรือ ปูย

5) ด้านบริการ ได้แก่ ออมทรัพย์ ร้านค้าชุมชน ท่องเที่ยววิถีพื้นบ้าน

2) สินค้าเด่นของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ ปลาเค็มฝงทราย เครื่องแกง กะปิ เม็ดมะม่วงหิมพานต์ ผ้าปาเต๊ะ

3) แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจำหน่ายสินค้าตามแหล่งต่างๆ ประกอบไปด้วย ตลาดในท้องถิ่น ตลาดภายนอก ตลาดออนไลน์และตลาดเฉพาะกิจ โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนองที่ได้รับการประสานงานจากหน่วยงานในจังหวัดระนอง ผ่านสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง มีดังนี้ (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2562) มีดังนี้

- 1) งานเทศกาลและงานมหกรรมในจังหวัดระนอง ประกอบด้วย
 - (1) การจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP สานสัมพันธ์สองแผ่นดิน ระนอง- เกาะสอง (ไทย-เมียนมา) โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2562
 - (2) เทศกาลอาบน้ำแร่ แลระนอง โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 27 มีนาคม - 4 เมษายน 2562 ณ บริเวณหน้าเทศบาลเมืองระนอง จังหวัดระนอง
 - (3) งานรักการอ่าน จัดโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง ระหว่างวันที่ 27-30 สิงหาคม 2562 ณ ลานองค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง
 - (4) งานมหกรรมบักชีฟู๊ดแฟร์ ซุป ชิม ซิล จัดโดยห้างบักชีระนอง จัดขึ้นระหว่างวันที่ 12-25 กันยายน 2562 ณ ห้างบักชีระนอง

(5) งานอาบน้ำเพื่อ @ระนอง โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 9-11 พฤศจิกายน 2562 ณ บ่อน้ำแร่ร้อนรักษะวาริน

(6) โครงการการแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างมูลค่าของกลุ่มสตรีอำเภอเมืองระนอง โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จัดขึ้นระหว่างวันที่ 9-10 ธันวาคม 2562

(7) โครงการถนนคนเดิน ประจำปี 2562 จัดโดยเทศบาลเมืองระนอง ทุกวันเสาร์ ระหว่างวันที่ 22 ธันวาคม 2561 – 29 กุมภาพันธ์ 2562

(8) ถนนคนเดินเทศบาลตำบลหงาว จัดโดยเทศบาลตำบลหงาว ทุกวันอาทิตย์ ระหว่างวันที่ 22 ธันวาคม 2561 – 29 กุมภาพันธ์ 2562

(9) งานวันดินโลก 5 ธันวาคม จัดโดยสำนักงานพัฒนาที่ดิน ระหว่างวันที่ 11-13 ธันวาคม 2562

(10) ตลาดเกษตรกรจังหวัดระนอง จัดโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง ทุกวันเสาร์อาทิตย์

2) งานมหกรรมและงานแสดงสินค้าออกจังหวัด ประกอบด้วย

(1) งาน OTOP Midyear 2019 ภายใต้ธีมงาน “OTOP Signature รักษาเอกลักษณ์ สร้างสรรค์นวัตกรรม” จัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน ระหว่างวันที่ 15 - 23 มิถุนายน 2562 รวม 9 วัน ณ อาคารชาเลนเจอร์ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

(2) งาน “มหกรรมสินค้า OTOP SMEs EXPO” จัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน ระหว่างวันที่ 11-20 ตุลาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จ.สงขลา

(3) ศิลปชีพประทับใจไทย Otop ก้าวไกล ด้วยพระบารมี ปี 2562 จัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน ระหว่างวันที่ 10-18 สิงหาคม 2562 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี

(4) งาน OTOP City 2019 ณ อิมแพ็ค เมืองทองธานี จัดโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน ระหว่างวันที่ 15-23 ธันวาคม 2562

(5) งานกาแฟดีระนอง The best coffee by Ranong จัดโดยสำนักงานพาณิชย์จังหวัดระนอง ระหว่างวันที่ 29 มีนาคม – 2 เมษายน 2562 ณ ห้างโรบินสันไลฟ์สไตล์ ศรีสมาน จ.นนทบุรี

(6) งานแสดงผลงานและผลิตภัณฑ์เด่นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ระดับเขต จัดโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ระหว่างวันที่ 1-3 มีนาคม 2562 ณ ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี

(7) งานแสดงและจำหน่ายสินค้าวิสาหกิจชุมชนภาคใต้ จัดโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ระหว่างวันที่ 2-5 สิงหาคม 2562 ณ ห้างสรรพสินค้าบีทีซี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้นำผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการทำวิจัย ดังนี้

5.1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร

สกวรัตน์ เมืองงาม (2554) ได้ศึกษาเรื่องการค้าขายของของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 45.12 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน มีระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 7.65 ปี ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม และเป็นลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 75.50

ศุภภรณ์ ครอบงำ (2555) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พบว่า สมาชิกกลุ่มมีอายุเฉลี่ย 41.68 ปี สถานภาพสมรสแล้ว สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความสามารถ เนื่องจากจบการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น มีตำแหน่งในสังคม จึงมีความเข้าใจในการทำงานรูปแบบกลุ่ม การทำนาเป็นอาชีพของครัวเรือน มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมเฉลี่ย 10,611.81 บาท

ศุภชัย ใจยอด (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่แล้วมีอายุเฉลี่ย 44.58 ปี ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ความถี่ในการติดต่อเข้าพนักงานเคหกิจเกษตรเฉลี่ย 1.38 ครั้ง ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในช่วงเฉลี่ย 8.43 ปี ประสบการณ์การฝึกอบรมด้านเกษตรเฉลี่ย 3.13 ครั้งต่อปี

วีระวิทย์ พลวินิจ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.52 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส อยู่ในภูมิลำเนาเดิม

ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.72 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 13.17 ปี

จารีพร บุตรสระเกษ (2556) ได้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอนาดัง จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.38 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลาการเป็นคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 6.27 ปี และ 15 ปีตามลำดับ ประกอบการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 196,827.45 บาท และมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เป็นผลตอบแทนและเงินปันผล เฉลี่ยต่อปี 3,578.82 และ 2,796.47 บาทตามลำดับ มีรายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยปีละ 73,262.45 บาท

สดศรี ทูมมาเกตุ (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 53.02 ปี ร้อยละ 59.8 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 11.34 ปี ทุกรายได้รับข้อมูลด้านเคหกิจเกษตรจากเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตร ส่วนใหญ่มีความสามารถด้านการแปรรูปและถนอมอาหาร ร้อยละ 45.1 ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.19 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.94 ไร่ มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 175,000 บาทต่อปี รายจ่ายรวมของครัวเรือนเฉลี่ย 147,045.08 บาทต่อปี

5.2 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ถนอม ทองวงศ์ษา (2550) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ ของเทศบาลตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) ศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ความพึงพอใจในการเป็นสมาชิกอยู่ในระดับ ปานกลาง แรงจูงใจในการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพอยู่ในระดับมาก 2) ในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ มีความเข้มแข็งนั้น ต้องอาศัยปัจจัยในหลาย ๆ อย่าง ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของผู้นำมีภาวะผู้นำ มีความเข้มแข็ง ดังนั้น ในการแต่งตั้งคณะกรรมการสำหรับดำเนินงานกลุ่มอาชีพ จะต้องเลือกสรรผู้ที่มีลักษณะมีภาวะผู้นำเป็นบุคคลที่มีความตั้งใจทำงาน มีศิลปะ เทคนิควิธีการ และต้องรู้จักวิธีใช้การจูงใจสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถ และสมาชิกทุกคนควรมีความซื่อสัตย์ 3) หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะ และเป็นพี่เลี้ยงในการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ ต้องให้คำแนะนำในการเลือกประธานและคณะกรรมการที่มีคุณภาพมีความเป็นผู้นำ มีความมุ่งมั่นตั้งใจเป็นสำคัญและหน่วยงานราชการควรสร้างความมั่นใจให้แก่กลุ่มสมาชิก ชี้ให้เห็นเป้าหมาย

และข้อดีของการสร้างกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการสร้างโอกาส รายได้ และการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้สมาชิกเกิดความมั่นใจ และเกิดแรงจูงใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น

สกวรัตน์ เมืองงาม (2554) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดสุรินทร์ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เงินทุนในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเงินทุนหมุนเวียนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดสุรินทร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีเงินทุนในการดำเนินงานมากมีผลต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านต่างๆเพิ่มมากขึ้น

ศุภชัย ใจยอด (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นต่อบทบาทการเข้าร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมของกลุ่มอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า มีตัวแปร 6 ตัวแปรที่มีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ อายุ ประสบการณ์การฝึกอบรมด้านการเกษตร ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวนแรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร และรายได้ครัวเรือน และมีตัวแปร 1 ตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ระดับการศึกษา ปัญหาของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ด้านคณะกรรมการและสมาชิก การดำเนินงาน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริม อยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะเห็นควรมีการพัฒนาฝีมือโดยการศึกษาดูงานภายนอก การนัดหมายเวลาในการดำเนินงานหลังจากการทำงานหลักและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเป็นคนในท้องถิ่นเป็นหลัก

ศุภภรณ์ ครองยุติ (2555) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานีผู้วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พบว่า สภาพการรวมกลุ่มเกิดจากผู้นำชุมชนใช้ทุนจากทรัพยากรชุมชน มีโครงสร้างกลุ่มชัดเจน มีกระบวนการบริหารจัดการ การประเมินศักยภาพกลุ่มส่วนมากอยู่ในระดับดี ดำเนินกิจกรรมประเภทหัตถกรรมจักสาน ผลิตเพื่อใช้และจำหน่าย ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น ปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย มีความต้องการความรู้เรื่องการบัญชี การตลาด และทุนดอกเบี้ยต่ำ แนวทางการพัฒนาด้านการวางแผนงาน การบริหาร การตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร ด้านอื่นๆ ต้องการศึกษาดูงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำมาปรับปรุงกิจการตามศักยภาพและความเหมาะสม

จารีพร บุตรสระเกษ (2556) ได้ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอนาด้าง จังหวัดเลย พบว่า คณะกรรมการมีความเห็นว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการสมาชิกในระดับมาก การดำเนินงานระดับปานกลาง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการเงิน และด้านการบริหารจัดการผลิต การดำเนินงานระดับน้อย คือ การบริหารจัดการด้านการตลาด และการดำเนินงานระดับน้อยที่สุด คือ การติดตามและประเมินผล คณะกรรมการมีความต้องการในการดำเนินงานในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการพัฒนาความรู้ ปัญหาในการดำเนินงานในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การติดตามประเมินผล และการบริหารจัดการตลาด และปัญหาระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ การบริหารการเงิน การบริหารจัดการการผลิต และการบริหารจัดการองค์กร และสมาชิก โดยมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน การให้ความรู้และการประสานงานในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

วิระวิทย์ พลวินิธิ (2556) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้นำท้องถิ่น แรงจูงใจที่ทำให้เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรคือต้องการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ รองลงมาคือต้องการมีเพื่อนและเครือข่ายการตลาดเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

สดศรี ทูมมาเกตุ (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การแปรรูปและถนอมอาหารเป็นประโยชน์ต่อครัวเรือนมากที่สุด ได้รับการส่งเสริมด้านด้านการจัดการครัวเรือนและสิ่งแวดล้อมน้อย มีปัญหาการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และจัดทำบัญชีครัวเรือน แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรมี 3 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานเคหกิจเกษตรให้มีความรู้และทักษะในการส่งเสริมงานด้านเคหกิจเกษตร การส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรแบบมีส่วนร่วม และการส่งเสริมด้านเคหกิจแบบบูรณาการ โดยจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้านเคหกิจเกษตรประจำอำเภอ เพื่อพัฒนาให้ครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความกินดี อยู่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

พิมพ์พิศุทธิ์ อ้วนล้ำ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค เงื่อนไขสู่ความสำเร็จของกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร และพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคและเพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มโอท็อปประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มโอท็อป ที่ควรได้รับการพัฒนามี 4 ด้าน คือ ด้านการ

บริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงิน ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ กลุ่มโอท็อปขาดองค์ความรู้ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และพึงพิงหน่วยงานภาครัฐ เงื่อนไขสู่ความสำเร็จคือกลุ่มโอท็อปมีความรู้การบริหารจัดการกลุ่มการผลิตสินค้าโอท็อปให้มีคุณภาพและมาตรฐานตามหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตอาหาร (GMP-Good Manufacturing Practice) และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ความต้องการของผู้บริโภคที่ตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านผู้ผลิตชุมชน ด้านกระบวนการผลิต ด้านความเชื่อ และด้านเทคโนโลยีการผลิต

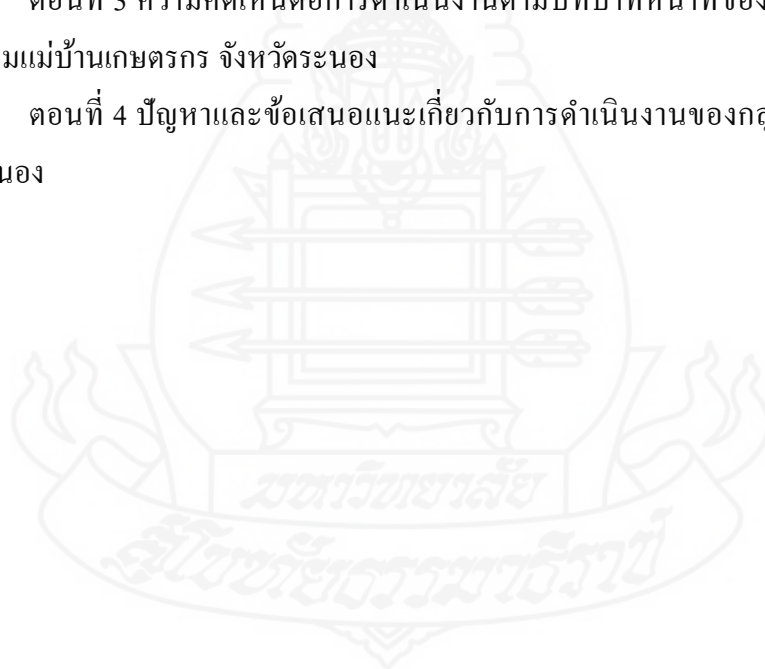
ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดกรอบแบบสัมภาษณ์เพื่อจัดเก็บข้อมูล 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ตอนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร มีทั้งหมด 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1.1 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง จำนวน 1,034 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2562ก.)

1.1.2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดระนอง จำนวน 21 คน ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในจังหวัดระนอง จำนวน 19 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1 คน และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร 1 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง, 2562ก.)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร Yamane (Yamane 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 0.92 ได้กลุ่มตัวอย่าง 136 คน ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = สัดส่วนของความคลาดเคลื่อนที่จะยอมให้เกิดขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดค่านัยสำคัญที่ 0.08 โดยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน ได้ร้อยละ 8 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{1034}{1 + (1034)(0.08)(0.08)} = 135.70 \text{ ปัดเศษ เป็น } 136$$
$$= 136$$

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทั้งสิ้น 136 คน

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

สุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามจำนวนที่กำหนด

1.2.2 นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดระนอง

1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 7 คน

2) การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในจังหวัดระนองที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ ทั้งสิ้น 5 อำเภอ อำเภอละ 1 คน รวม 5 คน นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับจังหวัดที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1 คน และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร รวมเป็น 7 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 2 เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนองในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง และแบบสนทนากลุ่มแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง สำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดระนอง

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

2.1.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัย เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.1 กำหนดกรอบของเนื้อหาและข้อความให้สอดคล้องกับแนวคิดในการวิจัย

2.1.3 นำเครื่องมือที่สร้าง เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบให้ความคิดเห็น และนำเครื่องมือไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ

2.2.1 แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ตอน ใช้ในการสอบถามสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ในภาพรวม ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ลักษณะคำถาม เป็นคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) ให้เลือกตอบและแบบปลายเปิด (open-ended question) ให้เติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ลักษณะคำถาม เป็นคำถามแบบปลายปิด (close-ended question) ให้เลือกตอบ

2.2 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ลักษณะคำถาม เป็นระดับการดำเนินงาน มี 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด = 1

น้อย = 2

ปานกลาง = 3

มาก = 4

มากที่สุด = 5

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ลักษณะคำถาม เป็นระดับการดำเนินการ มี 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด = 1

น้อย = 2

ปานกลาง = 3

มาก = 4

มากที่สุด = 5

3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ลักษณะคำถาม เป็นระดับการดำเนินการ มี 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด = 1

น้อย = 2

ปานกลาง = 3

มาก = 4

มากที่สุด = 5

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ลักษณะคำถาม เป็นแบบเติมคำในช่องว่างและระดับปัญหาการดำเนินงาน มี 5 ระดับ ดังนี้

น้อยที่สุด	= 1
น้อย	= 2
ปานกลาง	= 3
มาก	= 4
มากที่สุด	= 5

2.2.2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จังหวัดระนอง เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการระดมความคิดร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ลักษณะคำถามแบบเติมคำในช่องว่าง

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 แบบสัมภาษณ์การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

1) การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สามารถวัดได้ตรงตามความต้องการ และครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหรือไม่ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะศึกษาตรวจสอบ และขอรับคำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรเพิ่มเติม หรือแก้ไข จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดสอบต่อไป

2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (reliability) ของแบบสัมภาษณ์ โดยกรนำมาแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปทดลองสัมภาษณ์กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ใช้ศึกษา จำนวนกลุ่มละ 30 คน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ ในส่วนที่เป็นคำถามเกี่ยวกับระดับการดำเนินการและระดับปัญหาการดำเนินงาน ไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (reliability coefficients) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อนำข้อมูลที่ได้ออกมาหาค่าความเชื่อถือได้ โดยใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายใน ตามวิธีการหาค่า Cronbach's alpha พบว่า

(1) แบบสัมภาษณ์ตอนที่ 2.2 ระดับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.971 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(2) ตอนที่ 3.2 ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.976 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(3) ตอนที่ 3.3 ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.967 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(4) ตอนที่ 4 ระดับปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ระดับปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ค่าความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.961 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ จึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.2 แบบสนทนากลุ่มแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่สร้างขึ้น สามารถวัดได้ตรงตามความต้องการ และครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาหรือไม่ โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะศึกษาตรวจสอบ และขอรับคำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นที่ควรเพิ่มเติม หรือแก้ไข จากนั้นนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจึงปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดสอบต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง จำนวนรวมทั้งสิ้น 136 คน ช่วงเวลาการเก็บตัวอย่าง ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ 2562 – 28 กุมภาพันธ์ 2562 มีขั้นตอนตามแนวทางของเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2561: น. 60-91) ดังนี้

3.1 ชั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ก่อนออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยต้องเตรียมการในเรื่องต่อไปนี้

3.1.1 เตรียมตัวผู้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ทำความเข้าใจแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ และสถานที่ที่จะไปเก็บข้อมูล

3.1.2 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดวัน เวลา สถานที่ที่จะไปสัมภาษณ์ โดยนัดหมายกับผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้าเพื่อเก็บข้อมูล ณ ที่ทำการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของแต่ละกลุ่ม

3.1.3 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ดินสอ ปากกา สมุดบันทึก

3.1.4 ประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อขอความร่วมมือจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ชั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.2.1 แนะนำตัวผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัวเองให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้จักก่อนที่จะสัมภาษณ์ และให้ผู้ให้สัมภาษณ์แนะนำตัวเองเช่นกัน เพื่อสร้างความไว้วางใจและเป็นกันเอง

3.2.2 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการวิจัย รวมทั้งความสำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

3.2.3 อธิบายประโยชน์ของการวิจัย เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ทราบประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้

3.2.4 เริ่มดำเนินการสัมภาษณ์ ถามคำถามที่เตรียมไว้ตามแบบสัมภาษณ์ โดยใช้คำถามที่ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจได้ง่ายตามลำดับคำถาม โดยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์รายบุคคล

การสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ข้อมูลความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ข้อมูลปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

(2) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus group)

โดยการจัดเวทีสนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดระนองที่รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอและจังหวัด โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

- ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของการวิจัย รวมทั้งความสำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อการวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นจริงและครบถ้วน

- ผู้วิจัยให้ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บแบบสัมภาษณ์จากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- กลุ่มเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจังหวัดระนองที่รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอและจังหวัด ร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาวิธีการพัฒนา และกำหนดผู้ที่เกี่ยวข้อง อภิปรายทีละด้าน เพื่อนำความเห็นร่วมของการอภิปรายกลุ่มมาบันทึกในแบบจัดเก็บข้อมูล

3.3 ขึ้นบันทึกผลการสัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์บันทึกผลการสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน

3.4 ขึ้นสิ้นสุดการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ทบทวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้รับ และกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วมาตรวจสอบความถูกต้องและสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูลและบันทึกวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การจัดอันดับ

4.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

4.2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิเคราะห์

ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

4.2.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแบบสัมภาษณ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จาก ระดับการดำเนินการมากที่สุดถึงน้อยที่สุดวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

มีเกณฑ์การให้คะแนนระดับการดำเนินการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยใช้ค่าช่วงคะแนนเฉลี่ย คือ

$$\text{ช่วงการวัด} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่แบ่ง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

4.3 ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

4.3.1 ผู้ริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

4.3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแบบสัมภาษณ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จาก ระดับการดำเนินการมากที่สุดถึงน้อยที่สุดวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

มีเกณฑ์การให้คะแนนระดับการดำเนินการตามบทบาทของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยใช้ค่าช่วงคะแนนเฉลี่ย คือ

$$\text{ช่วงการวัด} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่แบ่ง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

4.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัด

ระนอง

4.4.1 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแบบสัมภาษณ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากระดับปัญหาการดำเนินงานจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุดวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายความเรียง

มีเกณฑ์การให้คะแนนระดับปัญหาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยใช้ค่าช่วงคะแนนเฉลี่ย คือ

$$\text{ช่วงการวัด} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับที่แบ่ง}} = \frac{5-1}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

4.4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเติมคำในช่องว่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4.5 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง เป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการระดมความคิดร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

การศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล สภาพทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ อายุ สถานภาพ สมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ แรงงานในครัวเรือน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และตำแหน่งในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ได้แก่ พื้นที่ทำการเกษตร รายได้รวมภาคการเกษตร และรายได้รวมนอกภาคการเกษตร โดยแสดงเป็น ค่าสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

1.1 อายุ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 38.3 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 31.6 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี และร้อยละ 15.4 มีอายุ 61 ปีหรือมากกว่า ตามลำดับ โดยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุสูงสุด 76 ปี ต่ำสุด 24 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี

1.2 สถานภาพ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 81.6 สถานภาพสมรส รองลงมาร้อยละ 11.8 สถานภาพหม้ายหรือหย่าร้าง และร้อยละ 6.6 สถานภาพโสด ตามลำดับ

1.3 สมาชิกในครัวเรือน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 45.6 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน ร้อยละ 37.5 มีสมาชิกครัวเรือน ระหว่าง 1-2 คน และร้อยละ 15.4 มีสมาชิกครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน ตามลำดับ

1.4 ระดับการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 42.7 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 42.6 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 6.6 จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหรืออนุปริญญา ตามลำดับ

1.5 การประกอบอาชีพของครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 91.9 ทำสวน ร้อยละ 48.5 ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 42.6 ประกอบอาชีพรับจ้าง ตามลำดับ

1.6 พื้นที่ทำการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 46.9 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 11-20 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 36.9 มีพื้นที่ทำการเกษตร 10 ไร่หรือน้อยกว่า และร้อยละ 10.0 มีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 21-30 ไร่ ตามลำดับ โดยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 13.76 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยที่สุดคือไม่มีพื้นที่ทำการเกษตรจะพบในสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ประกอบอาชีพประมง และกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 80 ไร่

1.7 แรงงานในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 47.1 มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 22.8 มีแรงงานในครัวเรือน 3 คน และร้อยละ 22.0 มีแรงงานในครัวเรือน 4 คนหรือมากกว่า ตามลำดับ โดยมีแรงงานในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 1 คน สูงที่สุดคือ 7 คน เฉลี่ยมีแรงงานในครัวเรือน 2.74 คน

1.8 ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 38.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระหว่าง 1-3 ปี รองลงมาร้อยละ 27.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระหว่าง 7-9 ปี และร้อยละ 21.3 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระหว่าง 4-6 ปี ตามลำดับ โดยแม่บ้านเกษตรกร เป็นสมาชิกสูงสุด 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี และเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.28 ปี

1.9 ตำแหน่งในกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 73.5 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม รองลงมาร้อยละ 5.9 มีตำแหน่ง รองประธานและเหรัญญิก และร้อยละ 5.2 มีตำแหน่งเป็นเลขานุการและประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

n = 136		
สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ (ปี)		
30 หรือน้อยกว่า	5	3.7
31 - 40	15	11.0
41 - 50	52	38.3
51 - 60	43	31.6
61 หรือมากกว่า	21	15.4
ค่าต่ำสุด = 24 ปี ค่าสูงสุด = 76 ปี ค่าเฉลี่ย = 50.20 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 10.752		
2. สถานภาพ		
โสด	9	6.6
สมรส	111	81.6
หม้ายหรือหย่าร้าง	16	11.8
3. สมาชิกในครัวเรือน (คน)		
1-2	51	37.5
3-4	62	45.6
5-6	21	15.4
7 หรือมากกว่า	2	1.5
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 6 คน ค่าเฉลี่ย = 3.26 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.295		
4. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	58	42.7
มัธยมศึกษา	58	42.6
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/อนุปริญญา	9	6.6

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 136

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. ระดับการศึกษา (ต่อ)		
ปริญญาตรี	8	5.9
สูงกว่าปริญญาตรี	2	1.5
อื่นๆ	1	0.7
5. การประกอบอาชีพของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ทำไร่	10	7.4
ทำสวน	125	91.9
เลี้ยงสัตว์	13	9.6
ประมง	10	7.4
ค้าขาย	66	48.5
รับจ้าง	64	47.1
รับราชการ	6	4.4
อื่นๆ	12	8.8
6. พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)		
ไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร	6	4.4
มีพื้นที่ทำการเกษตร	130	95.6
10 หรือน้อยกว่า	48	36.9
11-20	61	46.9
21-30	13	10.0
31 หรือมากกว่า	8	6.2
ค่าต่ำสุด = 2 ไร่ ค่าสูงสุด = 80 ไร่ ค่าเฉลี่ย = 13.76 ไร่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 12.341		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n= 136

สภาพพื้นฐานทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. แรงงานในครัวเรือน (คน)		
1	11	8.1
2	64	47.1
3	31	22.8
4 หรือมากกว่า	30	22.0
ค่าต่ำสุด = 1 คน ค่าสูงสุด = 7 คน ค่าเฉลี่ย = 2.74 คน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.194		
8. ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม (ปี)		
1-3	52	38.2
4-6	29	21.3
7-9	37	27.2
10 หรือมากกว่า	18	13.3
ค่าต่ำสุด = 1 ปี ค่าสูงสุด = 20 ปี ค่าเฉลี่ย = 6.28 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.906		
9. ตำแหน่งในกลุ่ม		
ประธาน	6	4.3
รองประธาน	8	5.9
เลขานุการ	7	5.2
ประชาสัมพันธ์	7	5.2
เหรัญญิก	8	5.9
สมาชิก	100	73.5

ตอนที่ 2 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย สถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่ม แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม แหล่งที่มาของวิธีการผลิต แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ระดับของการเชื่อมโยงเครือข่าย และประเภทของการเชื่อมโยงเครือข่าย ผลการวิเคราะห์ แสดงเป็นจำนวนและร้อยละ ปรากฏดังตารางที่ 4.2 ดังนี้

2.1.1 สถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรร้อยละ 86.0 ยังคงเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 14.0 มีการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว

2.1.2 เหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 64.7 ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ รองลงมา ร้อยละ 59.6 พอใจในกิจกรรมกลุ่ม และร้อยละ 51.5 ต้องการความรู้ ตามลำดับ

2.1.3 แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 55.9 ใช้วัตถุดิบทั้งภายในและภายนอกชุมชน และร้อยละ 44.1 ใช้วัตถุดิบภายในชุมชน ตามลำดับ

2.1.4 แหล่งที่มาของวิธีการผลิต พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 61.8 นำวิธีการผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแหล่งภายนอก รองลงมา ร้อยละ 37.5 นำวิธีการผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และร้อยละ 0.7 นำวิธีการผลิตจากแหล่งภายนอก ตามลำดับ

2.1.5 แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 53.7 มีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในตลาดเฉพาะกิจ รองลงมา ร้อยละ 37.5 จำหน่ายในตลาดท้องถิ่น และร้อยละ 29.4 จำหน่ายในตลาดออนไลน์ ตามลำดับ

2.1.6 ระดับของการเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 85.3 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในตำบล รองลงมา ร้อยละ 55.9 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในจังหวัด และร้อยละ 33.8 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายต่างจังหวัด ตามลำดับ

2.1.7 ประเภทของการเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 69.1 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านวัตถุดิบ รองลงมา ร้อยละ 58.8 เชื่อมโยงเครือข่ายด้านการตลาด ร้อยละ 52.2 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิตและร้อยละ 41.2 เชื่อมโยงเครือข่ายด้านองค์ความรู้ ตามลำดับ

2.1.8 ผู้ที่ควรริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ร้อยละ 62.5 เห็นว่า สมาชิกในกลุ่มควรเป็นผู้ริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 18.4 เห็นว่า ผู้นำกลุ่มและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นผู้ริเริ่ม และร้อยละ 16.2 เห็นว่า ผู้นำชุมชนควรเป็นผู้ริเริ่ม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

n=136

การดำเนินงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. สถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	117	86.0
จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว	19	14.0
2. เหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
พอใจในกิจกรรมกลุ่ม	81	59.6
ต้องการความรู้	70	51.5
ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	88	64.7
ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น	35	25.7
อื่นๆ	8	5.9
3. แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม		
ภายในชุมชน	60	44.1
ภายนอกชุมชน	0	0
ทั้งภายในและภายนอกชุมชน	76	55.9
4. แหล่งที่มาของวิธีการผลิต		
จากภูมิปัญญาท้องถิ่น	51	37.5
จากแหล่งภายนอก	1	0.7
จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแหล่งภายนอก	84	61.8
5. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ตลาดในท้องถิ่น	51	37.5
ตลาดภายนอก	1	0.7

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=136

การดำเนินงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่ม (ต่อ)		
ตลาดเฉพาะกิจ	73	53.7
ตลาดออนไลน์	40	29.4
6. ระดับของการเชื่อมโยงเครือข่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เครือข่ายในตำบล	116	85.3
เครือข่ายในจังหวัด	76	55.9
เครือข่ายต่างจังหวัด	46	33.8
ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย	1	0.7
7. ประเภทของการเชื่อมโยงเครือข่าย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ด้านวัตถุดิบ	94	69.1
ด้านการผลิต	71	52.2
ด้านองค์ความรู้	56	41.2
ด้านการตลาด	80	58.8
8. ผู้ที่ควรริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร		
สมาชิกภายในกลุ่ม	85	62.5
ผู้นำกลุ่ม	25	18.4
ผู้นำชุมชน	22	16.2
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	25	18.4
อื่นๆ	1	0.7

2.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน โดยสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ในภาพรวมพบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) และประเด็นหลักเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร (ค่าเฉลี่ย 3.76) ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ (ค่าเฉลี่ย 3.74) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.72) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.70) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.69) และด้านการบริหารทุนและทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย 3.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร	3.76	มาก	1
ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ	3.74	มาก	2
ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน	3.72	มาก	3
ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	3.70	มาก	4
ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก	3.69	มาก	5
ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร	3.65	มาก	6

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักและประเด็นย่อย ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.4 ดังนี้

2.2.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การมีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.84) มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.82) และมีเป้าหมายและทิศทางของกลุ่มที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 3.80) มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.79) มีแผนการดำเนินงานประจำปี (ค่าเฉลี่ย 3.74) มีการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.73) สมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่าร้อยละ 70 (ค่าเฉลี่ย 3.68)

มีการประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.65) สมาชิกมีส่วนร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.58) มีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุก 2 ปี (ค่าเฉลี่ย 3.55) และมีการจัดประชุมกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.54) ตามลำดับ

2.2.2 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) ส่วนในประเด็นย่อยพบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารทุนและทรัพยากรอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีการจัดบันทึกการเงินทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.75) รองลงมา มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงินโดยคณะกรรมการและสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.69) มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.68) มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.65) มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.65) มีการจัดสรรทุนและทรัพยากรตามแผนการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 3.59) และอาคารสถานที่พร้อมในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.57) ตามลำดับ

2.2.3 ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) ส่วนในประเด็นย่อยพบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย 3.87) รองลงมา กระบวนการผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.85) มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ย 3.80) มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.76) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มภายในจังหวัดเดียวกัน (ค่าเฉลี่ย 3.76) มีการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ต้นทุนกำไรในการผลิตของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74) มีการจัดการตลาดได้ด้วยตนเองและสามารถเข้าถึงลูกค้าเองได้ (ค่าเฉลี่ย 3.74) มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 3.57) และผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน มผช. อ.ย. (ค่าเฉลี่ย 3.56) ตามลำดับ

2.2.4 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.79) ส่วนในประเด็นย่อยพบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีการนำวิชาการสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญา และประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.79) รองลงมา การส่งกรรมการและสมาชิก

กลุ่มเข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.78) กลุ่มมีวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูป ด้านบริหารกลุ่ม ด้านเคหกิจเกษตร และด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 3.78) และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมของสมาชิก และบุคคลภายนอก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

2.2.5 ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.69) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการจัดสรรผลประโยชน์ที่สมาชิกเห็นพ้องร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย 3.76) รองลงมา กลุ่มมีสวัสดิการให้กับสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.61) ตามลำดับ

2.2.6 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.72) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กลุ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.73) รองลงมา กลุ่มจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	n= 136								
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1.ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม						3.70	0.564	มาก	4
1.1 มีเป้าหมายและทิศทางของกลุ่มที่ชัดเจน	16 (11.8)	77 (56.6)	43 (31.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.80	0.630	มาก	3
1.2 มีแผนการดำเนินงานประจำปี	19 (14.0)	64 (47.1)	52 (38.2)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.74	0.699	มาก	5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n= 136								
1.ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ต่อ)									
1.3 มีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุก 2 ปี	17 (12.5)	52 (38.2)	56 (41.2)	11 (8.1)	0 (0.0)	3.55	0.815	มาก	10
1.4 มีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก	21 (15.4)	73 (53.7)	41 (30.2)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.84	0.680	มาก	1
1.5 มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับของกลุ่ม	21 (15.4)	67 (49.3)	46 (33.8)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.79	0.714	มาก	4
1.6 มีการจัดประชุมกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง	20 (14.7)	44 (32.3)	62 (45.6)	10 (7.4)	0 (0.0)	3.54	0.833	มาก	11
1.7 มีการบันทึกการประชุมกลุ่มทุกครั้งที่ประชุม	19 (14.0)	66 (48.5)	46 (33.8)	5 (3.7)	0 (0.0)	3.73	0.745	มาก	6
1.8 สมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่าร้อยละ 70	20 (14.7)	54 (39.7)	61 (44.9)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.68	0.727	มาก	7
1.9 มีการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลสมาชิก บันทึกการประชุม	20 (14.7)	60 (44.1)	55 (40.5)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.73	0.715	มาก	6
1.10 มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	27 (19.9)	58 (42.6)	51 (37.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.82	0.739	มาก	2
1.11 สมาชิกมีส่วนร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่ม	10 (7.4)	60 (44.1)	65 (47.8)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.58	0.639	มาก	9
1.12 มีการประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่ม	19 (14.0)	52 (38.2)	64 (47.1)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.65	0.724	มาก	8
2.ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร						3.65	0.647	มาก	6
2.1 มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม	21 (15.4)	49 (36.0)	63 (46.4)	3 (2.2)	0 (0.0)	3.65	0.765	มาก	4
2.2 มีการจัดสรรทุนและทรัพยากรตามแผนการดำเนินงาน	20 (14.7)	44 (32.4)	68 (50.0)	4 (2.9)	0 (0.0)	3.59	0.774	มาก	5

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n= 136								
2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร									
(ต่อ)									
2.3 มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	17 (12.5)	55 (40.5)	63 (46.3)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.65	0.705	มาก	4
2.4 อาคารสถานที่พร้อมในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม	20 (14.7)	46 (33.8)	62 (45.6)	8 (5.9)	0 (0.0)	3.57	0.813	มาก	6
2.5 มีการจัดบันทึกการเงินทุกครั้ง	25 (18.4)	55 (40.4)	53 (39.0)	3 (2.2)	0 (0.0)	3.75	0.777	มาก	1
2.6 มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงิน โดยคณะกรรมการและสมาชิก	23 (16.9)	52 (38.3)	57 (41.9)	4 (2.9)	0 (0.0)	3.69	0.784	มาก	2
2.7 มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก	21 (15.5)	54 (39.7)	58 (42.6)	3 (2.2)	0 (0.0)	3.68	0.757	มาก	3
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ						3.74	0.602	มาก	2
3.1 มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด	23 (16.9)	58 (42.7)	54 (39.7)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.76	0.735	มาก	4
3.2 ใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป	30 (22.1)	59 (43.4)	46 (33.8)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.87	0.758	มาก	1
3.3 กระบวนการผลิต ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	30 (22.1)	58 (42.6)	47 (34.6)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.85	0.784	มาก	2
3.4 มีการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ต้นทุนกำไร ในการผลิตของกลุ่ม	18 (13.2)	64 (47.1)	54 (39.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.74	0.680	มาก	5
3.5 มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์	28 (20.6)	54 (39.7)	53 (39.0)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.80	0.768	มาก	3
3.6 ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน มผช. อ.ย.	25 (18.4)	42 (30.9)	53 (39.0)	16 (11.7)	0 (0.0)	3.56	0.925	มาก	7
3.7 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นๆ	17 (12.5)	46 (33.8)	71 (52.2)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.57	0.727	มาก	6

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n= 136								
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ									
(ต่อ)									
3.8 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่ม ภายในจังหวัดเดียวกัน	23 (16.9)	57 (41.9)	56 (41.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.76	0.725	มาก	4
3.9 มีการจัดการตลาดได้ด้วยตนเอง และสามารถเข้าถึงลูกค้าเองได้	21 (15.4)	59 (43.4)	56 (41.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.74	0.710	มาก	5
4. ด้านการพัฒนาความรู้						3.76	0.629	มาก	1
ความสามารถของสมาชิกและองค์กร									
4.1 ส่งกรรมการและสมาชิกกลุ่มเข้า ร่วมฝึกอบรม สัมมนา และศึกษา งาน	23 (16.9)	60 (44.1)	53 (39.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.78	0.717	มาก	2
4.2 มีการนำวิชาการสมัยใหม่มา ผสมผสานกับภูมิปัญญา และ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนา กลุ่ม	22 (16.2)	63 (46.3)	51 (37.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.79	0.704	มาก	1
4.3 สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรม ของสมาชิก และบุคคลภายนอก	15 (11.0)	67 (49.3)	54 (39.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.71	0.654	มาก	3
4.4 กลุ่มมีวิทยากรเพื่อถ่ายทอด ความรู้ ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูป ด้านบริหารกลุ่ม ด้านเทคนิค เกษตร และด้านสิ่งแวดล้อม	25 (18.4)	57 (41.9)	53 (39.0)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.78	0.747	มาก	2
5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก						3.69	0.625	มาก	5
5.1 มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ในการจัดสรรผลประโยชน์ที่สมาชิก เห็นพ้องร่วมกัน	23 (16.9)	58 (42.7)	55 (40.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.76	0.722	มาก	1
5.2 กลุ่มมีสวัสดิการให้กับสมาชิก	17 (12.5)	50 (36.8)	68 (50.0)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.61	0.712	มาก	2

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
6. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน						3.72	0.693	มาก	3
6.1 กลุ่มจัดกิจกรรม	22	52	62	0	0	3.71	0.731	มาก	2
สาธารณประโยชน์ในชุมชน	(16.2)	(38.2)	(45.6)	(0.0)	(0.0)				
6.2 กลุ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนา	22	55	59	0	0	3.73	0.725	มาก	1
คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน	(16.2)	(40.4)	(43.4)	(0.0)	(0.0)				
เฉลี่ยรวม						3.71	0.630	มาก	

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกร

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาททั้ง 10 บทบาท ดังนี้ บทบาทแกนนำกลุ่ม บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม บทบาทผู้จัดการประชุม บทบาทผู้แทนกลุ่ม บทบาทผู้ประสานงาน บทบาทผู้บริหารการเงิน บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล และบทบาทการขยายกิจการกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.5 ดังนี้

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) ประเด็นหลักเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ บทบาทแกนนำกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.88) รองลงมา บทบาทผู้บริหารการเงินและบทบาทผู้ติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 3.86) และบทบาทการขยายกิจการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.85) บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.84) บทบาทผู้แทนกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.81) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.77) บทบาทผู้จัดการประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.76) บทบาทผู้ประสานงาน (ค่าเฉลี่ย 3.75) และบทบาทผู้สนับสนุน (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
บทบาทแกนนำกลุ่ม	3.88	มาก	1
บทบาทผู้บริหารการเงิน	3.86	มาก	2
บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล	3.86	มาก	2
บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม	3.85	มาก	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม	3.84	มาก	4
บทบาทผู้แทนกลุ่ม	3.81	มาก	5
บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์	3.77	มาก	6
บทบาทผู้จัดการประชุม	3.76	มาก	7
บทบาทผู้ประสานงาน	3.75	มาก	8
บทบาทผู้สนับสนุน	3.74	มาก	9

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักและประเด็นย่อย ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.6 ดังนี้

3.2.1 บทบาทแกนนำกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทแกนนำกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.88) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทแกนนำกลุ่ม อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ประชานควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย 3.92) รองลงมา คณะกรรมการเป็นแกนนำกำหนดแผนงาน โครงการของกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

3.2.2 บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.84) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ เลขานุการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมา เลขานุการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่มให้ประธานพิจารณาหรือให้นำเข้าที่ประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.83) ตามลำดับ

3.2.3 บทบาทผู้จัดการประชุม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้จัดการประชุม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้จัดการประชุม กลุ่มอยู่ใน

ระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ประธานกำหนดประเด็นที่จะเข้าประชุมแต่ละครั้งเพื่อให้ได้แผนการดำเนินงานกลุ่มและเลขานุการจัดเตรียมสถานที่ประชุมให้พร้อมประชุมทุกครั้ง (ค่าเฉลี่ย 3.79) รองลงมา ประธานเป็นผู้นำการประชุมและควบคุมการประชุมให้ตรงประเด็น (ค่าเฉลี่ย 3.77) และเลขานุการจรรยาบรรณการประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.76) เลขานุการเสนอรายงานการประชุมให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบ (ค่าเฉลี่ย 3.75) เลขานุการออกหนังสือเชิญประชุมให้กับกรรมการ สมาชิกกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.72) เลขานุการแจ้งข่าวสารการประชุมให้คณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย 3.70) ตามลำดับ

3.2.4 บทบาทผู้แทนกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้แทนกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.81) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้แทนกลุ่ม กลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ คณะกรรมการเป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 3.83) รองลงมา ประธานเป็นผู้แทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนและคณะกรรมการเป็นผู้แทนประธานในการดำเนินกิจกรรมตามที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย (ค่าเฉลี่ย 3.81) และประธานเป็นผู้แทนในการติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.80) ตามลำดับ

3.2.5 บทบาทผู้ประสานงาน พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ประสานงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.75) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้ประสานงานกลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ คณะกรรมการประสานงานกับภาครัฐหรือเอกชน ให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.76) รองลงมา รองประธานประสานงานร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่างๆ ของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตามลำดับ

3.2.6 บทบาทผู้บริหารการเงิน พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้บริหารการเงิน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้บริหารการเงินกลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ เற்றுญิกจัดทำทะเบียนต่างๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.88) รองลงมา เற்றுญิก

รับผิดชอบ การเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.85) ตามลำดับ

3.2.7 บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.77) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์กลุ่ม อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ คณะกรรมการ กระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มและคณะกรรมการ มีกิจกรรมส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.81) รองลงมา รองประชาสัมพันธ์มีกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม หรือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.77) และประชาสัมพันธ์ออกข่าวสารหรือแจ้งเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่มให้ คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม หรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ (ค่าเฉลี่ย 3.69) ตามลำดับ

3.2.8 บทบาทผู้สนับสนุน พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้สนับสนุน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) ในประเด็นย่อยคือ คณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74)

3.2.9 บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) ในประเด็นย่อยคือ เหน็ดเหนื่อยดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชี ของคณะกรรมการ (ค่าเฉลี่ย 3.86)

3.2.10 บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของ คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทการขยายกิจการกลุ่ม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.85) ในประเด็นย่อย คือ คณะกรรมการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มไปสู่กลุ่มและองค์กร ต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.85)

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรรมตามประเด็นย่อย

n = 136

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. บทบาทแกนนำกลุ่ม						3.88	0.658	มาก	1
1.1 ประธานควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการวิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน	27 (19.9)	72 (52.9)	36 (26.5)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.92	0.700	มาก	1
1.2 คณะกรรมการเป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก	22 (16.2)	69 (50.7)	45 (33.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.83	0.684	มาก	2
2. บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม						3.84	0.666	มาก	4
2.1 เลขานุการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ	23 (16.9)	70 (51.5)	43 (31.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.85	0.683	มาก	1
2.2 เลขานุการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่ม ให้ประธานพิจารณาหรือให้นำเข้าที่ประชุม	25 (18.4)	63 (46.3)	48 (35.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.83	0.715	มาก	2
3. บทบาทผู้จัดการประชุม						3.76	0.616	มาก	7
3.1 ประธานกำหนดประเด็นที่จะเข้าประชุมแต่ละครั้งเพื่อให้ได้แผนการดำเนินงานกลุ่ม	22 (16.2)	65 (47.8)	48 (35.3)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.79	0.711	มาก	1
3.2 เลขานุการจัดเตรียมสถานที่ประชุมให้พร้อมประชุมทุกครั้ง	23 (16.9)	61 (44.9)	52 (38.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.79	0.714	มาก	1
3.3 เลขานุการแจ้งข่าวการประชุมให้คณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาที่กำหนด	15 (11.0)	67 (49.3)	52 (38.2)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.70	0.681	มาก	6

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
3. บทบาทผู้จัดการประชุม (ต่อ)									
3.4 เลขานุการออกหนังสือเชิญประชุมให้กับคณะกรรมการ สมาชิก กลุ่ม และผู้ที่เกี่ยวข้อง	22 (16.2)	55 (40.5)	58 (42.6)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.72	0.737	มาก	5
3.5 ประธานเป็นผู้นำการประชุมและควบคุมการประชุมให้ตรงประเด็น	23 (16.9)	60 (44.1)	52 (38.3)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.77	0.730	มาก	2
3.6 เลขานุการจดยางงานการประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม	21 (15.5)	63 (46.3)	51 (37.5)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.76	0.712	มาก	3
3.7 เลขานุการเสนอรายงานการประชุมให้สำนักงานเกษตรอำเภอ ทราบ	26 (19.1)	50 (36.8)	60 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.75	0.758	มาก	4
4. บทบาทผู้แทนกลุ่ม						3.81	0.650	มาก	5
4.1 ประธานเป็นผู้แทนในการติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับต่างๆ	21 (15.5)	68 (50.0)	46 (33.8)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.80	0.697	มาก	3
4.2 ประธานเป็นผู้แทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	23 (16.9)	65 (47.8)	47 (34.6)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.81	0.715	มาก	2
4.3 คณะกรรมการเป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก	27 (19.8)	59 (43.4)	50 (36.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.83	0.736	มาก	1
4.4 คณะกรรมการเป็นผู้แทนประธานในการดำเนินกิจกรรมตามที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย	23 (16.9)	64 (47.1)	49 (36.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.81	0.705	มาก	2

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
5. บทบาทผู้ประสานงาน						3.75	0.655	มาก	8
5.1 รองประธานประสานงานร่วมกับ ประธานในการปฏิบัติงานต่างๆ ของ กลุ่ม	20 (14.7)	60 (44.1)	56 (41.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.74	0.702	มาก	2
5.2 คณะกรรมการประสานงานกับ ภาคราชการหรือเอกชน ให้เข้ามา สนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร	19 (14.0)	66 (48.5)	51 (37.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.76	0.680	มาก	1
6. บทบาทผู้บริหารการเงิน						3.86	0.657	มาก	2
6.1 เற்றுญิกจัดทำทะเบียนต่างๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของ คณะกรรมการ	24 (17.6)	71 (52.2)	41 (30.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.88	0.682	มาก	1
6.2 เற்றுญิกรับผิดชอบการเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการของ คณะกรรมการ	24 (17.7)	68 (50.0)	44 (32.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.85	0.694	มาก	2
7. บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์						3.77	0.642	มาก	6
7.1 ประชาสัมพันธ์ออกข่าวสารหรือ แจ้งเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่ม ให้ คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม หรือ ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ	15 (11.0)	64 (47.1)	57 (41.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.69	0.661	มาก	3
7.2 ประชาสัมพันธ์มีกิจกรรมเพื่อ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่าง คณะกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม หรือ กับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชน	24 (17.7)	57 (41.9)	55 (40.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.77	0.730	มาก	2
7.3 คณะกรรมการกระจายข้อมูล ข่าวสารไปสู่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกมี ส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม	24 (17.7)	62 (45.6)	50 (36.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.81	0.715	มาก	1

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
7. บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ (ต่อ)									
7.4 คณะกรรมการมีกิจกรรมส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม	27 (19.8)	56 (41.2)	53 (39.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.81	0.746	มาก	1
8. บทบาทผู้สนับสนุน						3.74	0.678	มาก	9
8.1 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม	17 (12.5)	68 (50.0)	50 (36.8)	1 (0.7)	0 (0.0)	3.74	0.678	มาก	1
9. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล						3.86	0.722	มาก	2
9.1 เสร็จญูญิกดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของคณะกรรมการ	27 (19.9)	63 (46.3)	46 (33.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.86	0.722	มาก	1
10. บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม						3.85	0.683	มาก	3
10.1 คณะกรรมการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่ม ไปสู่กลุ่มและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน	23 (16.9)	70 (51.5)	43 (31.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.85	0.683	มาก	1
เฉลี่ยรวม						3.81	0.663	มาก	

3.3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาททั้ง 10 บทบาท ดังนี้ บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม บทบาทผู้ร่วมประชุม บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล และบทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาททั้ง 10 บทบาท ในภาพรวมพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ประเด็นหลักเรียงลำดับ

ตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ บทบาทผู้เข้าร่วมประชุม (ค่าเฉลี่ย 3.78) รองลงมา บทบาทผู้สนับสนุนและบทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.72) บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.71) บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.70) บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.68) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
บทบาทผู้ร่วมประชุม	3.78	มาก	1
บทบาทผู้สนับสนุน	3.74	มาก	2
บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม	3.74	มาก	2
บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้	3.72	มาก	3
บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ	3.71	มาก	4
บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล	3.71	มาก	4
บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม	3.71	มาก	4
บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม	3.70	มาก	5
บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม	3.68	มาก	6
บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์	3.63	มาก	7

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักและประเด็นย่อย ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.8 ดังนี้

3.3.1 บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ให้ความร่วมมือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้ให้ความร่วมมือ อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกผู้บทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณะกรรมการ กฏระเบียบของกลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.77) รองลงมา สมาชิกปฏิบัติตามมติและข้อบังคับกลุ่มและให้ความร่วมมือกับราชการในโอกาสอันสมควร (ค่าเฉลี่ย 3.64) ตามลำดับ

3.3.2 บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่มอยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลข่าวสารหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนากลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.74) รองลงมา สมาชิกกลุ่มร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ (ค่าเฉลี่ย 3.69) ตามลำดับ

3.3.3 บทบาทผู้ร่วมประชุม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ร่วมประชุม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้ร่วมประชุม อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.85) รองลงมา สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อรับความรู้ต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.79) และสมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นในการประชุมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.70) ตามลำดับ

3.3.4 บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่มอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า สมาชิกร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มยกขึ้นมา (ค่าเฉลี่ย 3.70)

3.3.5 บทบาทผู้สนับสนุน พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้สนับสนุนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้สนับสนุนอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นย่อยได้แก่ สมาชิกให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.74)

3.3.6 บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.74) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มากที่สุดได้แก่ สมาชิกกระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่างๆที่เกิดประโยชน์แก่สมาชิกส่วนใหญ่ (ค่าเฉลี่ย 3.74) ตามลำดับ

3.3.7 บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์กลุ่มอยู่ใน

ระดับมาก โดยประเด็นที่มากที่สุดได้แก่ สมาชิกกลุ่มประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่ม ให้แพร่หลาย (ค่าเฉลี่ย 3.63)

3.3.8 บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ย 3.72) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มมีการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกด้วยกันเองหรือผู้ที่สนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.73) รองลงมา สมาชิกได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงครอบครัวและอาชีพรวมถึงเผยแพร่แก่ผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

3.3.9 บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) ในประเด็นย่อยคือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.71)

3.3.10 บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม พบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ด้านบทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม อยู่ในระดับมากในทุกประเด็น (ค่าเฉลี่ย 3.68) โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.65) รองลงมา สมาชิกมีส่วนร่วมในการขยายกิจกรรมของกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.71) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตาม ประเด็นย่อย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	n=136								
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ						3.71	0.692	มาก	4
1.1 สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณะกรรมการ	24 (17.6)	59 (43.4)	51 (37.5)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.77	0.750	มาก	1
กฎระเบียบของกลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม									
1.2 สมาชิกปฏิบัติตามมติและข้อบังคับกลุ่มและให้ความร่วมมือกับราชการในโอกาสอันสมควร	17 (12.5)	55 (40.4)	62 (45.6)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.64	0.717	มาก	2

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
n=136									
2. บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม						3.71	0.685	มาก	4
2.1 สมาชิกมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลข่าวสารหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนากลุ่ม	19 (14.0)	64 (47.0)	51 (37.5)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.74	0.712	มาก	1
2.2 สมาชิกกลุ่มร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ	18 (13.2)	61 (44.9)	54 (39.7)	3 (2.2)	0 (0.0)	3.69	0.725	มาก	2
3. บทบาทผู้ร่วมประชุม						3.78	0.712	มาก	1
3.1 สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม	28 (20.6)	62 (45.6)	44 (32.3)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.85	0.756	มาก	1
3.2 สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นในการประชุมกลุ่ม	20 (14.7)	57 (41.9)	57 (41.9)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.70	0.734	มาก	3
3.3 สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อรับความรู้ต่างๆ	26 (19.1)	58 (42.6)	50 (36.8)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.79	0.761	มาก	2
4. บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม						3.70	0.723	มาก	5
4.1 สมาชิกร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มยกขึ้นมา	19 (14.0)	59 (43.4)	56 (41.1)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.70	0.723	มาก	1
5. บทบาทผู้สนับสนุน						3.74	0.750	มาก	2
5.1 สมาชิกให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	23 (16.9)	57 (41.9)	54 (39.7)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.74	0.750	มาก	1
6. บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม						3.74	0.723	มาก	2
6.1 สมาชิกกระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่างๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สมาชิกส่วนใหญ่	20 (14.7)	62 (45.6)	52 (38.2)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.74	0.722	มาก	1

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
7. บทบาทผู้ประชาสัมพันธ						3.63	0.719	มาก	7
7.1 สมาชิกกลุ่มประชาสัมพันธ ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้ แพร่หลาย	15 (11.0)	59 (43.4)	58 (42.7)	4 (2.9)	0 (0.0)	3.63	0.719	มาก	1
8. บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้						3.72	0.671	มาก	3
8.1 สมาชิกกลุ่มมีการถ่ายทอดความรู้ แก่สมาชิกด้วยกันเองหรือผู้ที่สนใจ	20 (14.7)	59 (43.4)	57 (41.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.73	0.704	มาก	1
8.2 สมาชิกได้นำความรู้ที่ได้รับไป ปรับปรุงครอบครัวและอาชีพรวมถึง เผยแพร่แก่ผู้อื่น	20 (14.7)	56 (41.2)	60 (44.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.71	0.711	มาก	2
9. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล						3.71	0.761	มาก	4
9.1 สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของ กลุ่ม	23 (16.9)	52 (38.2)	59 (43.4)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.71	0.761	มาก	1
10. บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม						3.68	0.716	มาก	6
10.1 สมาชิกมีส่วนร่วมในการขยาย กิจกรรมของกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้น	19 (14.0)	52 (38.2)	63 (46.3)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.65	0.736	มาก	2
10.2 สมาชิกกลุ่มแนะนำเพื่อนบ้านที่ ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่า ความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม	23 (16.9)	55 (40.4)	53 (39.0)	5 (3.7)	0 (0.0)	3.71	0.790	มาก	1
เฉลี่ยรวม						3.71	0.715	มาก	

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มี 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.9

ความคิดเห็นต่อปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 6 ด้าน ในภาพรวมพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 3.53) ประเด็นหลักเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร (ค่าเฉลี่ย 2.68) อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร (ค่าเฉลี่ย 2.56) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.53) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.49) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.48) และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ (ค่าเฉลี่ย 2.43) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นหลัก

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย	แปลผล	อันดับ
ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร	2.68	ปานกลาง	1
ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและ องค์กร	2.56	น้อย	2
ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน	2.53	น้อย	3
ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม	2.49	น้อย	4
ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก	2.48	น้อย	5
ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ	2.43	น้อย	6

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นหลักและประเด็นย่อย ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 4.10 ดังนี้

4.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.49) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.97) รองลงมา ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน (ค่าเฉลี่ย 2.59) รัฐมีนโยบายไม่แน่นอนในการส่งเสริมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 2.57) ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและการจัดการที่ดี (ค่าเฉลี่ย 2.53) สมาชิกไม่เข้าใจในบทบาทและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.51) คณะกรรมการขาดความเสถียรต่อการดำเนินงานกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.49) ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรมกลุ่มไปสู่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.49) ไม่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.43) คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 2.40) สมาชิกขาดความรับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 2.39) ขาดความร่วมมือและความเข้าใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.38) มีความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.35) และสมาชิกขาดความร่วมมือในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ค่าเฉลี่ย 2.28) ตามลำดับ

4.2 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการบริหารทุนและทรัพยากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน (ค่าเฉลี่ย 2.82) รองลงมา สถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.71) และไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก (ค่าเฉลี่ย 2.51) ตามลำดับ

4.3 ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.43) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่าปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการจัดการสินค้าหรือบริการอยู่ในระดับน้อยในทุกประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สินค้ายังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน (ค่าเฉลี่ย 2.58) รองลงมาไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน (ค่าเฉลี่ย 2.42)

ผลิตภัณฑ์ขายไม่ได้ราคา ไม่มีคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 2.39) และไม่สามารถคำนวณต้นทุนกำไรในการผลิตสินค้าของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.32) ตามลำดับ

4.4 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.56) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สมาชิกยังขาดความรู้และทักษะที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆต่อยอดจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.62) รองลงมา กลุ่มยังไม่มีสมาชิกที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกและผู้สนใจได้ (ค่าเฉลี่ย 2.53) และสมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้ (ค่าเฉลี่ย 2.51) ตามลำดับ

4.5 ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.48) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก อยู่ในระดับปานกลางและน้อย โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ไม่มีสวัสดิการจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 2.61) รองลงมา มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 2.35) ตามลำดับ

4.6 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.53) ส่วนในประเด็นย่อย พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.53)

ตารางที่ 4.10 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามประเด็นย่อย

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อปัญหา (จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม						2.49	0.748	น้อย	4
1.1 สมาชิกไม่เข้าใจในบทบาทและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	2 (1.5)	9 (6.6)	63 (46.3)	44 (32.4)	18 (13.2)	2.51	0.861	น้อย	5
1.2 ไม่มีกรแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่ม	1 (0.7)	11 (8.1)	53 (39.0)	51 (37.5)	20 (14.7)	2.43	0.866	น้อย	8

n = 136

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม (ต่อ)									
1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกลุ่ม	10 (7.4)	29 (21.3)	58 (42.6)	25 (18.4)	14 (10.3)	2.97	1.054	ปานกลาง	1
1.4 คณะกรรมการขาดความเสี่งสละต่อการดำเนินงานกลุ่ม	4 (2.9)	11 (8.1)	54 (39.7)	45 (33.1)	22 (16.2)	2.49	0.958	น้อย	6
1.5 สมาชิกขาดความรับผิดชอบ	1 (0.7)	7 (5.1)	61 (44.9)	42 (30.9)	25 (18.4)	2.39	0.871	น้อย	10
1.6 มีความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม	3 (2.2)	5 (3.7)	53 (39.0)	51 (37.5)	24 (17.6)	2.35	0.871	น้อย	12
1.7 ขาดความร่วมมือและความเข้าใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่ม	5 (3.7)	3 (2.2)	55 (40.5)	49 (36.0)	24 (17.6)	2.38	0.927	น้อย	11
1.8 สมาชิกขาดความร่วมมือในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	2 (1.5)	5 (3.7)	54 (39.7)	43 (31.6)	32 (23.5)	2.28	0.916	น้อย	13
1.9 คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงาน	4 (2.9)	7 (5.2)	53 (39.0)	48 (35.3)	24 (17.6)	2.40	0.938	น้อย	9
1.10 ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน	5 (3.7)	13 (9.6)	58 (42.6)	41 (30.1)	19 (14.0)	2.59	0.970	น้อย	2
1.11 ไม่มีมีการกระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรมกลุ่มไปสู่สมาชิก	6 (4.4)	9 (6.6)	55 (40.5)	41 (30.1)	25 (18.4)	2.49	1.011	น้อย	7
1.12 รัฐมีนโยบายไม่แน่นอนในการส่งเสริมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง	6 (4.4)	11 (8.1)	64 (47.1)	29 (21.3)	26 (19.1)	2.57	1.030	น้อย	3
1.13 ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและการจัดการที่ดี	6 (4.4)	9 (6.6)	59 (43.4)	39 (28.7)	23 (16.9)	2.53	0.996	น้อย	4
2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร						2.68	0.935	ปานกลาง	1
2.1 ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน	7 (5.1)	19 (14.0)	68 (50.0)	26 (19.1)	16 (11.8)	2.82	0.990	ปานกลาง	1
2.2 สถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม	10 (7.4)	12 (8.8)	61 (44.9)	35 (25.7)	18 (13.2)	2.71	1.046	ปานกลาง	2

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด				
	n = 136								
2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร (ต่อ)									
2.3 ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก	6 (4.4)	9 (6.6)	55 (40.5)	45 (33.1)	21 (15.4)	2.51	0.981	น้อย	3
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ						2.43	0.838	น้อย	6
3.1 ผลិតภัณฑ์ขายไม่ได้ราคา ไม่มีคุณภาพ	2 (1.5)	6 (4.4)	63 (46.3)	37 (27.2)	28 (20.6)	2.39	0.912	น้อย	3
3.2 สินค้ายังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	6 (4.4)	14 (10.3)	61 (44.8)	27 (19.9)	28 (20.6)	2.58	1.065	น้อย	1
3.3 ไม่สามารถคำนวณต้นทุนกำไรในการผลิตสินค้าของกลุ่ม	2 (1.5)	6 (4.4)	59 (43.4)	36 (26.5)	33 (24.2)	2.32	0.942	น้อย	4
3.4 ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน	2 (1.5)	10 (7.4)	60 (44.1)	35 (25.7)	29 (21.3)	2.42	0.955	น้อย	2
4. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร						2.56	0.822	น้อย	2
4.1 สมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้	1 (0.7)	14 (10.3)	60 (44.1)	40 (29.4)	21 (15.5)	2.51	0.903	น้อย	3
4.2 สมาชิกยังขาดความรู้และทักษะที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆต่อยอดจากเดิม	1 (0.7)	15 (11.0)	68 (50.0)	36 (26.5)	16 (11.8)	2.62	0.860	ปานกลาง	1
4.3 กลุ่มยังไม่มีสมาชิกที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกและผู้สนใจได้	2 (1.5)	12 (8.8)	60 (44.1)	44 (32.4)	18 (13.2)	2.53	0.886	น้อย	2
5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก						2.48	0.899	น้อย	5
5.1 ไม่มีสวัสดิการจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม	1 (0.7)	25 (18.4)	48 (35.3)	44 (32.4)	18 (13.2)	2.61	0.960	ปานกลาง	1
5.2 มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์	2 (1.5)	9 (6.6)	55 (40.4)	39 (28.7)	31 (22.8)	2.35	0.955	น้อย	2

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความคิดเห็นต่อปัญหา(จำนวน/ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล	ลำดับ								
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด												
										2.53	1.011	น้อย	3				
6. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน						2.53	1.011	น้อย	1								
6.1 สมาชิกกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม	5	11	61	33	26	(3.7)	(8.1)	(44.8)	(24.3)	(19.1)							
สาธารณประโยชน์ในชุมชน						2.53	0.876	น้อย									
เฉลี่ยรวม						2.53	0.876	น้อย									

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

5.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

5.1.1 ต้องการให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในระบบการบริหารจัดการในองค์กรให้มากกว่านี้

5.1.2 บริหารงานกลุ่มให้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อลูกค้า มีน้ำใจเอื้อเฟื้อกัน เข้าใจและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

5.1.3 ส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน ทำให้การดำเนินการกลุ่มราบรื่น

5.1.4 ต้องการรับความรู้เพิ่มเติมเรื่องการบริหารกลุ่ม

5.2 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร

5.2.1 มีความยืดหยุ่นในการจัดการบริหารทุนและทรัพยากร ไม่เป็นไปตามหลักการมากเกินไป

5.2.2 ทำงานด้านการผลิตให้มีคุณภาพ สามารถลดรายจ่ายทางวัตถุดิบให้ลดลงได้

5.2.3 การส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

5.2.4 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

5.2.5 การบริหารทุนที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม สามารถดึงทรัพยากรมาเป็นทุนบริหาร
ได้ต่อเนื่อง

5.3 ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ

5.3.1 ควรมีการพัฒนาสินค้าเพื่อแปรรูปเป็นแบบแห้ง

5.3.2 พัฒนาการจัดเก็บให้ได้นานกว่าเดิม แต่ยังคงไว้ซึ่งคุณภาพเหมือนเดิม

5.3.3 ส่งเสริมให้มีการกระจายสินค้า โดยการฝากตามร้านค้าต่างๆภายในจังหวัด
และต่างจังหวัด

5.3.4 ส่งเสริมให้กลุ่มมีร้านค้าประจำหลายๆแห่งในการกระจายสินค้า

5.3.5 ต้องการหาช่องทางตลาด และช่องทางจำหน่าย

5.4 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร

5.4.1 ควรมีการอบรมให้ความรู้กับสมาชิกเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคลใน
องค์กร

5.4.2 ส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน และสนับสนุนวิทยากรจาก
ภายนอก

5.4.3 ส่งเสริมให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่
ที่เกี่ยวข้อง

5.4.4 ต้องการความรู้เพิ่มเติมในเรื่องการผลิตสินค้าให้หลากหลาย

5.5 ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก

5.5.1 การจัดสรรผลประโยชน์หรือเงินปันผลที่ให้กับสมาชิกนั้น ควรจะจ่ายเฉพาะ
สมาชิกที่มาร่วมทำกิจกรรมเท่านั้น ส่วนสมาชิกอื่นที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรม จะเป็นผู้สนับสนุนวัตถุดิบ
มาจำหน่ายให้กับกลุ่มในราคาตลาดเพื่อความยุติธรรม และส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับ
กิจกรรมกลุ่มมากขึ้น

5.5.2 ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีกลุ่มย่อย เช่น กลุ่มผลิตวัตถุดิบที่ใช้ทำเครื่องแกง
เพื่อให้มีรายได้เสริมในครอบครัวและมีส่วนร่วมในกลุ่ม

5.5.3 ควรสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอื่นๆเพิ่มเติม เพื่อให้มีรายได้
เสริมเพิ่มขึ้น

5.5.4 ควรจัดสรรผลประโยชน์ให้ลงตัวและชัดเจน

5.6 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

5.6.1 ทางกลุ่มควรจะให้ความสำคัญกับชุมชนทั้งในเรื่องสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนกิจกรรมต่างๆภายในชุมชนอยู่เสมอ

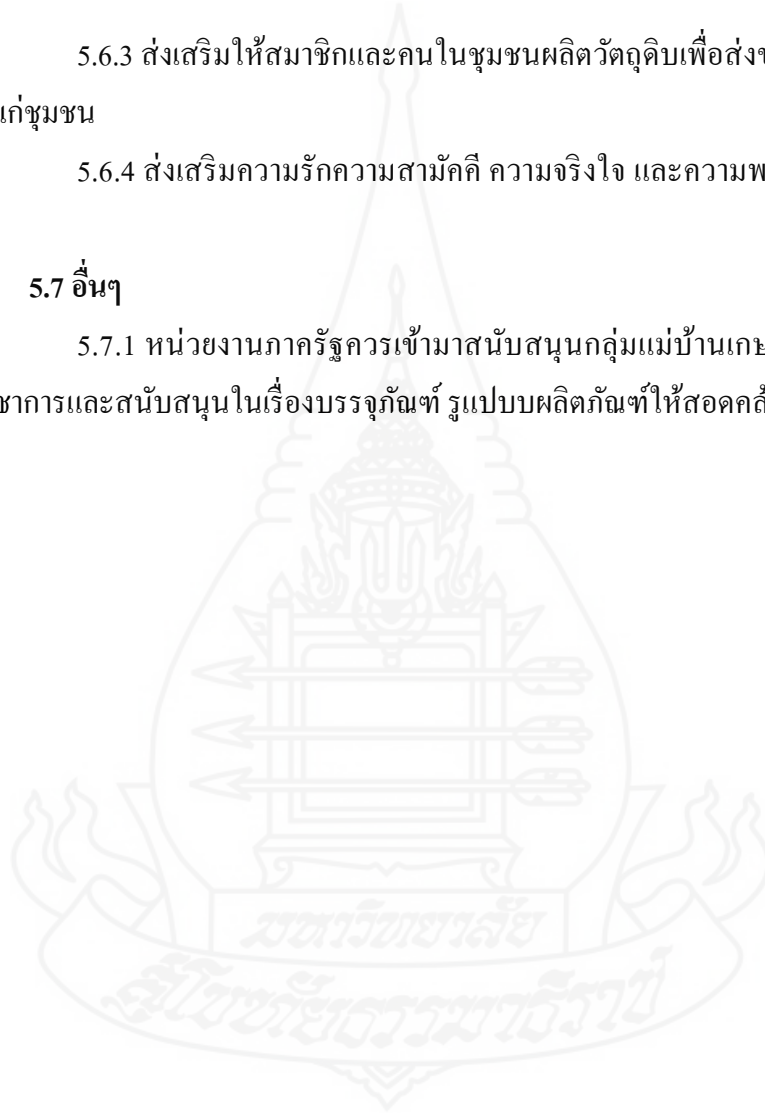
5.6.2 ส่งเสริมให้กลุ่มมีส่วนร่วมกับชุมชนและร่วมพัฒนาในวันสำคัญของทางราชการ

5.6.3 ส่งเสริมให้สมาชิกและคนในชุมชนผลิตวัตถุดิบเพื่อส่งขายให้กลุ่มเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

5.6.4 ส่งเสริมความรักความสามัคคี ความจริงใจ และความพอเพียงของกลุ่มและชุมชน

5.7 อื่นๆ

5.7.1 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้มากขึ้นทั้งงานด้านวิชาการและสนับสนุนในเรื่องบรรจุภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ตอนที่ 6 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ศึกษาจากเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการระดมความคิดร่วมกันจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง โดยระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร โดยมีหัวข้อเป้าหมายการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร วิธีการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

ประเด็นการสนทนากลุ่มในเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านจังหวัดระนอง มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.1 การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดระนอง ในประเด็นหลัก เรียงตามลำดับการดำเนินงานจากมากไปน้อย ดังนี้

- 1.1.1 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร
- 1.1.2 ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ
- 1.1.3 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน
- 1.1.4 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม
- 1.1.5 ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก
- 1.1.6 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร

1.2 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในประเด็นหลัก ที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่

- 1.2.1 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร
- 1.2.2 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร
- 1.2.3 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

1.3 การดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง เมื่อแยกเป็นประเด็นย่อย เรียงลำดับจากการดำเนินงานมากที่สุดและน้อยที่สุด 3 อันดับแรก

1.3.1 ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) การมีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก
- 2) มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- 3) มีเป้าหมายและทิศทางของกลุ่มที่ชัดเจน

มีการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

- 1) มีการจัดประชุมกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง
- 2) มีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุก 2 ปี
- 3) สมาชิกมีส่วนร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกลุ่ม
- 2) ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน
- 3) รัฐมีนโยบายไม่แน่นอนในการส่งเสริมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

1.3.2 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร

มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) มีการจัดบันทึกการเงินทุกครั้ง
- 2) มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงิน โดยคณะกรรมการ
- 3) มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก

และสมาชิก

มีการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

- 1) อาคารสถานที่พร้อมในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม
- 2) มีการจัดสรรทุนและทรัพยากรตามแผนการดำเนินงาน
- 3) มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ภาครัฐและเอกชนและ มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน
- 2) สถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม
- 3) ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก

1.3.3 ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ

มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) การใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้น
- 2) กระบวนการผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์

มีการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

- 1) ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน มผช. อ.ย.
- 2) มีการจัดการตลาดได้ด้วยตนเองและสามารถเข้าถึงลูกค้าเองได้
- 3) มีการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ต้นทุนกำไร ในการผลิตของกลุ่ม

ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) สินค้ายังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
- 2) ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 3) ผลิตภัณฑ์ขายไม่ได้ราคา ไม่มีคุณภาพ

1.3.4 ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร

มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

1) มีการนำวิชาการสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญา และ
ประยุกต์ในการพัฒนากลุ่ม

2) การส่งกรรมการและสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา
และศึกษาดูงาน

มีการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

1) สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมของสมาชิก และ
บุคคลภายนอก

2) กลุ่มมีวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตร ด้านการ
แปรรูป ด้านบริหารกลุ่ม ด้านเคหกิจเกษตร และด้านสิ่งแวดล้อม

ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

1) สมาชิกยังขาดความรู้และทักษะที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆต่อ
ยอดจากเดิม

2) กลุ่มยังไม่มีสมาชิกที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิก
และผู้สนใจได้

3) สมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้

1.3.5 ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก

มีการดำเนินการมากที่สุด คือ มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการจัดสรรผลประโยชน์ที่สมาชิกเห็นพ้องร่วมกัน

มีการดำเนินการน้อยที่สุด คือ กลุ่มมีสวัสดิการให้กับสมาชิก
ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุดได้แก่

- 1) ไม่มีสวัสดิการจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- 2) มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์

1.3.6 ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

มีการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) กลุ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
- 2) กลุ่มจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

มีการดำเนินการน้อยที่สุด คือ กลุ่มจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

ปัญหาในการดำเนินการมากที่สุด คือ สมาชิกกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน

1.4 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1.4.1 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทบาทที่คณะกรรมการดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

- 1) บทบาทแกนนำกลุ่ม

(1) ประธานควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มให้
เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน

(2) คณะกรรมการเป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่มในการ
พัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก

- 2) บทบาทผู้บริหารการเงิน

(1) เรัญญูกิจจัดทำทะเบียนต่างๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของ
คณะกรรมการ

(2) เรัญญูกรับผิดชอบการเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการ
ของคณะกรรมการ

3) บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล คือ เหนียวญิกดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของคณะกรรมการ

4) บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม คือ คณะกรรมการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่ม ไปสู่กลุ่มและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน

บทบาทหน้าที่คณะกรรมการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

1) บทบาทผู้สนับสนุน คือ คณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม

2) บทบาทผู้ประสานงาน

(1) คณะกรรมการประสานงานกับภาครัฐหรือเอกชน ให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

(2) รองประธานประสานงานร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่างๆ ของกลุ่ม

3) บทบาทผู้จัดการประชุม

(1) ประธานกำหนดประเด็นที่จะเข้าประชุมแต่ละครั้งเพื่อให้ได้แผนการดำเนินงานกลุ่ม และเลขานุการจัดเตรียมสถานที่ประชุมให้พร้อมประชุมทุกครั้ง

(2) ประธานเป็นผู้นำการประชุมและควบคุมการประชุมให้ตรงประเด็น

(3) เลขานุการจดรายงานการประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม

1.4.2 การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

บทบาทที่สมาชิกกลุ่มดำเนินการมากที่สุด ได้แก่

1) บทบาทผู้เข้าร่วมประชุม

(1) สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

(2) สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อรับความรู้ต่างๆ

(3) สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นในการประชุมกลุ่ม

2) บทบาทผู้สนับสนุน คือ สมาชิกให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

3) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้

(1) สมาชิกกลุ่มมีการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกด้วยกันเองหรือผู้ที่สนใจ

(2) สมาชิกนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงครอบครัวและอาชีพ รวมถึง

เผยแพร่แก่ผู้อื่น

บทบาทหน้าที่สมาชิกกลุ่มดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่

1) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ คือ สมาชิกกลุ่มประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย

2) บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม

(1) สมาชิกกลุ่มแนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

(2) สมาชิกมีส่วนร่วมในการขยายกิจกรรมของกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

3) บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางแก้ปัญหากลุ่ม คือ สมาชิกร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มยกขึ้นมา

โดยผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น นำเป็นข้อมูลในเวทีสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนองในขั้นตอนที่ 2 ต่อไป

2. ผลการศึกษาศึกษาการสนทนากลุ่มเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง จากเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ระดมความคิดร่วมกันจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีหัวข้อ ประกอบด้วย 1) เป้าหมายการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) วิธีการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ 3) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน โดยสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ดังนี้

ตารางที่ 4.11 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

ด้าน	เป้าหมาย	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1. ด้านการบริหารจัดการ กลุ่ม	1. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรมีความรู้ความ เข้าใจด้านการบริหาร จัดการกลุ่ม, แนวทางการ ดำเนินงานของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรรับรู้เป้าหมาย กลุ่มและแผนการ ดำเนินการกลุ่มร่วมกัน 3. กลุ่มได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชนอย่าง ต่อเนื่อง	1. ให้ความรู้ด้านการ บริหารจัดการกลุ่มและการ ดำเนินงานของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร 2. ร่วมกันทบทวน เป้าหมายกลุ่ม กิจกรรม กลุ่ม การกำหนดบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่ม 3. บูรณาการกับหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ เข้าไปเป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม ร่วมกัน	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ/ จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 3. เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนใน พื้นที่

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ด้าน	เป้าหมาย	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. ด้านการบริหารทุนและ ทรัพยากร	1. กลุ่มมีการดำเนิน กิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีทุนและทรัพยากร กลุ่มเพียงพอ	1. ร่วมกันวิเคราะห์ ทรัพยากรที่กลุ่มและชุมชน มีและสิ่งที่กลุ่มยังขาดอยู่ 2. ร่วมกันคิดผลิตภัณฑ์ ใหม่ที่ใช้ทรัพยากรที่กลุ่มมี อยู่ 3. การระดมทุนจากสมาชิก กลุ่ม 4. ฝึกให้คณะกรรมการ กลุ่มสามารถเขียน โครงการขอรับทุน สนับสนุนจากภาครัฐและ เอกชน 5. การบูรณาการร่วมกับ ภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ มาร่วมสนับสนุนการ ดำเนินงานกลุ่ม	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ/ จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 3. เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนใน พื้นที่
3. ด้านการจัดการสินค้า หรือบริการ	1. ผลิตภัณฑ์ได้รับ มาตรฐาน 2. มีตลาดรองรับที่ แน่นอน	1. ร่วมกันวิเคราะห์ ผลิตภัณฑ์กลุ่มที่สามารถ ขอมาตรฐานได้โดยที่ ปรับปรุงการผลิตเพียง เล็กน้อย 2. ร่วมกันวิเคราะห์จุดที่ ต้องปรับปรุงใน กระบวนการผลิตที่ยัง ไม่ได้รับมาตรฐาน 3. ประสานหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนมาให้ ความรู้และเป็นพี่เลี้ยงใน การทำมาตรฐานผลิตภัณฑ์	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ/ จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 3. เจ้าหน้าที่สำนักงาน พัฒนาชุมชน , สาธารณสุข, อุตสาหกรรม พาณิชย์ จังหวัด

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ด้าน	เป้าหมาย	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ		<p>4. การสร้างเครือข่ายการผลิตสินค้าให้ได้คุณภาพ เช่น บางกลุ่มมีสถานที่บรรจุได้มาตรฐานแล้วอาจไปจ้างอีกกลุ่มบรรจุ</p> <p>5. ร่วมกันวางแผนการผลิตให้ตรงกับความต้องการตลาด เช่น การวางแผนปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ตรงความต้องการ</p> <p>6. ร่วมกันแต่งตั้งสมาชิกที่มีความสามารถเรื่องการหาช่องทางตลาดมาเป็นคณะกรรมการฝ่ายการตลาด เพื่อดูแลเรื่องช่องทางการตลาด โดยเฉพาะ เช่น ช่วงไหนมีงานเทศกาล มีงานมหกรรมของหน่วยงานต่างๆ การประสานงานติดต่อร้านขายของฝาก แหล่งท่องเที่ยว การทำตลาดออนไลน์</p> <p>7. การประชาสัมพันธ์แบรนด์ของผลิตภัณฑ์กลุ่ม</p>	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ด้าน	เป้าหมาย	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถของสมาชิก และองค์กร	1. สมาชิกมีองค์ความรู้ ในเรื่องการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ 2. กลุ่มมีผู้ถ่ายทอดองค์ ความรู้กลุ่มได้	1. อบรมให้ความรู้/ศึกษาดู งานกลุ่มอื่นๆ ให้กับ สมาชิกกลุ่มในเรื่องการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ 2. บุรณาการร่วมกับ หน่วยงานภาครัฐและ เอกชนในพื้นที่เข้ามาเป็นพื เถียง 3. พัฒนาผู้นำกลุ่มเพื่อเป็น วิทยากรถ่ายทอดองค์ ความรู้กลุ่ม	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ/ จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 3. เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนใน พื้นที่
5. ด้านผลประโยชน์ต่อ สมาชิก	1. กลุ่มมีสวัสดิการให้กับ สมาชิก	1. กำหนดกติกาและ เงื่อนไขการให้สวัสดิการ กลุ่มเพื่อสร้างการรับรู้และ เข้าใจร่วมกันของสมาชิก กลุ่ม 2. สมาชิกร่วมกันพัฒนา กิจกรรมของกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การหา รายได้เพิ่มขึ้นเพื่อได้ปันผล มากขึ้น 3. ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่ม สามารถวิเคราะห์ต้นทุน กำไรของผลิตภัณฑ์ เพื่อ นำมาลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต ให้ได้กำไรมากขึ้น	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับอำเภอ/ จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ด้าน	เป้าหมาย	วิธีการ	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
6. ด้านการให้ ความสำคัญกับชุมชน	1. กลุ่มมีการจัด กิจกรรมสาธารณะ ประโยชน์อยู่ใน แผนพัฒนากลุ่ม 2. กลุ่มมีส่วนร่วมกับ กิจกรรมในชุมชน	1. ส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มเห็น คุณค่าของการทำกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ 2. การสร้างเครือข่ายในการทำ กิจกรรมในชุมชน	1. นักวิชาการส่งเสริม การเกษตรระดับ อำเภอ/จังหวัด 2. สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร 3. ผู้นำท้องถิ่น 4. คนในชุมชน

ตารางที่ 4.12 แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

เป้าหมาย	ผลลัพธ์ที่ต้องการ	ผู้รับผิดชอบ	ทีม			Timeline
			1	2	3	
1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความเข้มแข็ง	1. สมาชิกกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการกลุ่ม	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ภายใน 6 เดือน
	2. สมาชิกกลุ่มเห็นเป้าหมายและแผนการดำเนินการร่วมกัน	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ภายใน 6 เดือน
	3. มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	ภายใน 6 เดือน
2. ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเป็นที่ต้องการของตลาด	1. กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	พัฒนาชุมชน,กศน.	ภายใน 1 ปี
	2. กลุ่มมีการผลิตสินค้าอย่างต่อเนื่อง	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	พัฒนาชุมชน,กศน.	ภายใน 1 ปี
	3. ผลิตภัณฑ์ได้รับมาตรฐาน	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	สศจ. อุตสาหกรรมจังหวัด	ภายใน 1 ปี

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เป้าหมาย	ผลลัพธ์ที่ต้องการ	ผู้รับผิดชอบ	ทีม			Timeline
			1	2	3	
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสามารถเพิ่มยอดขายได้ร้อยละ 50	1. การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	พัฒนาชุมชน, กสน., lazada, Dtac	ภายใน 1 ปี
	2. การเปิดตัวผลิตภัณฑ์กลุ่มแม่บ้านผ่านมหกรรมสินค้าในตลาดเกษตรกร	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	พัฒนาชุมชน, พาณิชย์จังหวัด, กษ.	ภายใน 1 ปี
	3. การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อหาช่องทางจำหน่ายเพิ่มขึ้น	จนท.รับผิดชอบงานแม่บ้านระดับจังหวัด	จนท.เกษตรจังหวัด	จนท.เกษตรอำเภอ	พัฒนาชุมชน, กสน.	ภายใน 1 ปี

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง” ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญ โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย เรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง จำนวน 1,034 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตร Taro Yamane (Yamane 1973) โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 136 คน แล้วสุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดแบบง่าย

เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประชากรคือ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในจังหวัดระนอง จำนวน 19 คน เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด 1 คน และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร 1 คน รวมเป็น 21 คน กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยคัดเลือก นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอในจังหวัดระนองที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ ทั้งสิ้น 5 อำเภอ อำเภอละ 1 คน รวม 5 คน เจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับจังหวัด 1 คน และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร รวมเป็น 7 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 เครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นแบบสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูล มีคำถามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ (closed-end questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (open-ended questions) แบบสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง โดยทดสอบความเชื่อมั่นกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 30 ราย

2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง สำหรับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จังหวัดระนอง เป็นการระดมความคิดร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม 2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร 3) ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม 4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร 5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก 6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ลักษณะคำถามแบบเติมคำในช่องว่าง

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยตนเองโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 136 ราย

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (frequencies) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) การจัดอันดับ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

1.3 สรุปผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1.3.1 สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

1) *สภาพทางสังคม* พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี โดยอายุสูงสุด 76 ปี ต่ำสุด 24 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน เฉลี่ย 3.26 คน ในด้านของระดับการศึกษา สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีแรงงานในครัวเรือน 2 คน โดยมีแรงงานในครัวเรือนน้อยที่สุดคือ 1 คน สูงที่สุดคือ 7 คน เฉลี่ยมีแรงงานในครัวเรือน 2.74 คน สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1-3 ปี โดยแม่บ้านเกษตรกร เป็นสมาชิกสูงสุด 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี และเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.28 ปี สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม

2) *สภาพทางเศรษฐกิจ* พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน และมีพื้นที่ทำการเกษตรระหว่าง 11-20 ไร่ เฉลี่ย 13.76 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 80 ไร่ และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร 6 ราย ที่ประกอบอาชีพประมง

1.3.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย สถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่ม แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม แหล่งที่มาของวิธีการผลิต แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การเชื่อมโยงเครือข่าย และประเภทของการเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังคงมีสถานะเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากพอใจในกิจกรรมกลุ่มส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม มาจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน แหล่งที่มาของวิธีการผลิต ส่วนใหญ่กลุ่มนำวิธีการผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแหล่งภายนอก แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนใหญ่จำหน่ายในตลาดเฉพาะกิจ ได้แก่ งานเทศกาลงานมหกรรมสินค้าทั้งภายในและต่างจังหวัด การเชื่อมโยงเครือข่าย ส่วนใหญ่กลุ่มมีการเชื่อมโยงเครือข่ายในตำบล และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านวัตถุดิบมากที่สุด ผู้เริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกแม่บ้านเกษตรกรมีความเห็นว่า สมาชิกในกลุ่มควรเป็นผู้เริ่มในการ

รวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รองลงมา ได้แก่ ผู้นำกลุ่มและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นผู้ริเริ่มตามลำดับ

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ในภาพรวมสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นหลักที่มีการดำเนินการเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร (2) ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ (3) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน และด้านที่ดำเนินการเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ได้แก่ (1) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร (2) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก (3) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

1.3.3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

1) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

จากการศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาททั้ง 10 บทบาท ดังนี้ บทบาทแกนนำกลุ่ม บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม บทบาทผู้จัดการประชุม บทบาทผู้แทนกลุ่ม บทบาทผู้ประสานงาน บทบาทผู้บริหารการเงิน บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล และบทบาทการขยายกิจการกลุ่ม ในภาพรวมพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นหลักที่มีการดำเนินงานเฉลี่ยมากกว่าบทบาทอื่น ได้แก่ (1) บทบาทแกนนำกลุ่ม (2) บทบาทผู้บริหารการเงิน และ (3) บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล ประเด็นหลักที่ดำเนินการดำเนินการเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ได้แก่ (1) บทบาทผู้สนับสนุน (2) บทบาทผู้ประสานงาน และ (3) บทบาทผู้จัดการประชุม

2) ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

จากการศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในบทบาททั้ง 10 บทบาท ดังนี้ บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม บทบาทผู้ร่วมประชุม บทบาทผู้

ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล และบทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม ในภาพรวมพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นหลักที่มีการดำเนินงานเฉลี่ยมากกว่าบทบาทอื่น ได้แก่ (1) บทบาทผู้เข้าร่วมประชุม (2) บทบาทผู้สนับสนุน และ (3) บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้ และประเด็นหลักที่มีการดำเนินงานเฉลี่ยน้อยกว่าบทบาทอื่น ได้แก่ (1) บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ (2) บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม และ (3) บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางแก้ปัญหากลุ่ม

1.3.4 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ในภาพรวมพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาอันดับ 1 ได้แก่ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ การดำเนินงานกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม และข้อเสนอแนะ ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง

อายุ สถานภาพสมรส และสมาชิกในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี และมีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี โดยอายุสูงสุด 76 ปี ต่ำสุด 24 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส และมีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน เฉลี่ย 3.26 คน ซึ่งสอดคล้องกับ วีระวิทย์ ปลวีนธิ (2556) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอายุเฉลี่ย 55.52 ปี สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.72 คน อภิปรายได้ว่า สมาชิกกลุ่มอยู่ในวัยทำงาน ซึ่งอยู่ในช่วงวัยที่สามารถเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้

ระดับการศึกษาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ ครอบงุม (2555) ศึกษาแนวทางการพัฒนา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอลำโรง จังหวัดอุบลราชธานีผู้วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง พบว่า สมาชิกกลุ่มจบการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น มีตำแหน่งในสังคม **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้ อ่านออกเขียนได้ และสามารถเข้าใจการ ทำงานรูปแบบกลุ่ม

พื้นที่ทำการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร ระหว่าง 11-20 ไร่ โดยสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 13.76 ไร่ มีพื้นที่ทำ การเกษตรมากที่สุด 80 ไร่ และไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร 6 ราย ที่ประกอบอาชีพประมง สอดคล้อง กับ สดศรี ทูมมาเกตุ (2558) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตรสำหรับกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 15.94 ไร่ **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเป็นเกษตรกรรายย่อย

แรงงานในครัวเรือน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่มี แรงงานในครัวเรือนระหว่าง 2 คน โดยมีแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน เฉลี่ยมี แรงงานในครัวเรือน 2.74 คน สอดคล้องกับ สดศรี ทูมมาเกตุ (2558) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.66 คน **อภิปรายได้ว่า** แรงงานในครัวเรือนของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง มีจำนวนน้อย ทำให้สมาชิกกลุ่มต้องออกไปทำงาน เพื่อช่วยกันหา เลี้ยงครอบครัว เมื่อกลับจากทำงานก็ต้องมีเวลาดูแลครอบครัวด้วย จึงทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรม กลุ่มร่วมกันน้อยลง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนองจึงไม่เข้มแข็ง

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ส่วนใหญ่ เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 1-3 ปี โดยแม่บ้านเกษตรกร เป็นสมาชิกสูงสุด 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี และเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.28 ปี สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มี ตำแหน่งเป็นสมาชิกกลุ่ม สอดคล้องกับ สกาวรัตน์ เมืองงาม (2554) ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มี ระยะเวลาการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 7.65 ปี ส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็น สมาชิกกลุ่ม และสอดคล้องกับศุภชัย ใจยอด (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิก ในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการ เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในช่วงเฉลี่ย 8.43 ปี **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกรในจังหวัดระนอง ยังเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังไม่มากนัก จึงทำให้สมาชิกกลุ่มยังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ ภูมิทัศน์ของการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากนัก

2.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

2.2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) เหตุผลที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเข้าร่วมกลุ่ม ส่วนใหญ่เนื่องจากต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตรที่จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อให้แม่บ้านเกษตรกรรวมตัวกันเพื่อใช้พลังความคิด กำลังกาย กำลังทรัพย์ และจิตใจในการปรับปรุง ยกกระดับฐานะของสังคมเกษตรให้ดีขึ้น และเพื่อให้แม่บ้านมีความรู้ด้านเทคนิค ในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้นและเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว รวมถึงการรวมเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังช่วยให้แม่บ้านเกษตรกร ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถสร้างสุขให้ครอบครัวชุมชน และสังคม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555) **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังเห็นประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มอยู่ และต้องการเข้าร่วมกิจกรรมถ้าหากมีเวลาว่าง ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม จะต้องให้ความสำคัญกับการตอบสนองการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกกลุ่มๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้พัฒนาศักยภาพของตนเองและครอบครัว และเห็นคุณค่าของการเข้าร่วมกลุ่มและเข้าร่วมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

2) **แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์กลุ่ม** ส่วนใหญ่จะนำไปจำหน่ายในตลาดเฉพาะกิจ สอดคล้องกับการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาชุมชน และกรมส่งเสริมการเกษตร ในเรื่องการหาช่องทางการจำหน่าย เช่น การจัดงานขายของตามประเพณี การจัดงานมหกรรมแสดงสินค้ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และสินค้า OTOP (สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง 2562 และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง 2562) **อภิปรายได้ว่า** การดำเนินการของทั้งสององค์กรในการเพิ่มช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ช่วยให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีช่องทางการจำหน่ายมากขึ้นและทำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

3) **การเชื่อมโยงเครือข่าย** ส่วนใหญ่เชื่อมโยงเครือข่ายด้านวัตถุดิบ สอดคล้องกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง ผลิตสินค้าเช่น เครื่องแกง แปรรูปอาหารทะเล ผ้าปาเต๊ะ จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เป็นการแปรรูป ที่ต้องการวัตถุดิบจากเครือข่าย จึงควรที่จะส่งเสริมการเชื่อมโยงด้านวัตถุดิบ

4) **ผู้ริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร** พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความเห็นว่า ผู้ที่ริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรจะเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่ง

แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่ม การรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเกิดจากสมาชิก ไม่ได้เกิดจากผู้นำกลุ่มเพียงคนเดียว สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า สาเหตุที่ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม เนื่องจากต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น น้อยที่สุด **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเองไม่ได้มาตามคำชักชวน ดังนั้นถ้าหากจะรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหรือตั้งกลุ่มใหม่ จะต้องให้สมาชิกกลุ่มได้เห็นถึง วัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มที่ตรงกันและสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก

2.2.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า ด้านที่ดำเนินการเล็กน้อยกว่าด้านอื่นๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิกและด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก ชัดเจน สอดคล้องกับการพัฒนาที่ว่ากลุ่มพัฒนาได้ดีเกิดจากการมีโครงสร้างชัดเจน ส่วนประเด็นที่ดำเนินงานเล็กน้อยที่สุดคือ มีการจัดประชุมกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุก 2 ปี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ต้องการอบรมเรื่องการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ยังเป็นประเด็นที่ยังไม่ทราบในเรื่องเกณฑ์นี้ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับพิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ (2560) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอทอป) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร พบว่า ศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มโอทอป ที่ควรได้รับการพัฒนามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการตลาด และด้านการบริหารการเงิน **อภิปรายได้ว่า** สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังไม่ทราบกฎเกณฑ์กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรเข้าไปส่งเสริมด้านความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม เกณฑ์การประชุม และระเบียบข้อบังคับกลุ่ม

ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร พบว่า มีการดำเนินงานเล็กน้อยที่สุด โดยประเด็นย่อยที่น้อยที่สุด ได้แก่ เรื่องอาคารสถานที่ในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม โดยกลุ่มยังไม่มีสถานที่ดำเนินงานที่ชัดเจน ทำให้มีปัญหาในเรื่องการขยายกำลังการผลิตและเรื่องของการขอรับรองมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ในเรื่องผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน มผช. อ.ย. มีการดำเนินงานเล็กน้อยที่สุด เนื่องจากการได้รับการรับรองมาตรฐานจะต้องมีสถานที่ผลิตที่แยกส่วนอย่างชัดเจนและถูกสุขลักษณะ สอดคล้องกับปัญหาการดำเนินงานในด้านการบริหารทุนและทรัพยากร เป็นปัญหาที่มากที่สุด ในประเด็นย่อยเรื่องสถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ พบว่ากลุ่มมีปัญหาในเรื่องสินค้ายังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานมากที่สุด **อภิปรายได้ว่า** การทำให้กลุ่มมีการผลิต

สินค้าอย่างต่อเนื่องและได้รับรองมาตรฐาน จะต้องพัฒนาด้านสถานที่ผลิตซึ่งจะต้องใช้เงินทุนในการพัฒนาปรับปรุง กลุ่มจึงดำเนินงานในด้านนี้น้อยที่สุดและเห็นว่าเป็นปัญหามากที่สุด

**2.3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้**

2.3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า บทบาทแกนนำกลุ่ม เป็นบทบาทที่คณะกรรมการกลุ่มดำเนินงานเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับโครงสร้างการทำงานกลุ่ม โดยมีประเด็นย่อยคือ ประธานควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการ ขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน และคณะกรรมการเป็นแกนนำกำหนดแผนงานโครงการของกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก และบทบาทที่ดำเนินงานน้อยที่สุดคือ บทบาทผู้สนับสนุนในเรื่องคณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม รองลงมาเป็นบทบาทผู้ประสานงาน ทั้งในเรื่องรองประธานประสานงานร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่างๆของกลุ่ม และคณะกรรมการประสานงานกับภาคราชการหรือเอกชนให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร **อภิปรายได้ว่า** คณะกรรมการกลุ่มยังต่างคนต่างทำไม่ได้มีการประสานงานกันเพื่อดำเนินกิจการกลุ่ม และการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือเอกชนยังดำเนินการน้อย ทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มยังไม่ได้พัฒนาให้ดีขึ้น และบทบาทผู้จัดการประชุม ยังมีการดำเนินการน้อยอยู่ในประเด็นย่อยเรื่องเลขานุการแจ้งข่าวการประชุมให้คณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทการประสานงานและบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ที่ยังดำเนินงานน้อย แสดงให้เห็นถึงการสื่อสารในกลุ่มที่ยังต้องพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินงานราบรื่นและต่อเนื่องขึ้น ซึ่งนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความสำคัญของกลุ่มในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตร ว่าการรวมกลุ่มของเกษตรกรมีความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ทั้งต่อตัวเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มและหน่วยงานที่ทำงานกับกลุ่ม (เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ, 2560) ดังนั้น ถ้าได้ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารของกลุ่ม ฝึกอบรมผู้นำกลุ่มและเกษตรกร ให้เข้าใจถึงความสำคัญของการรวมตัวกัน เข้าใจถึงการบริหารงาน และเข้าใจการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จะทำให้เกิดความสำเร็จในการรวมกลุ่ม

2.3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า บทบาทผู้ร่วมประชุม เป็นบทบาทที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดำเนินงานเฉลี่ยมากที่สุด และบทบาทผู้ประชาสัมพันธ์ ในเรื่องผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย เป็นบทบาทที่ดำเนินงานเฉลี่ยน้อยที่สุด และบทบาทผู้ขายกิจการกลุ่ม น้อยรองลงมา **อภิปรายได้ว่า**

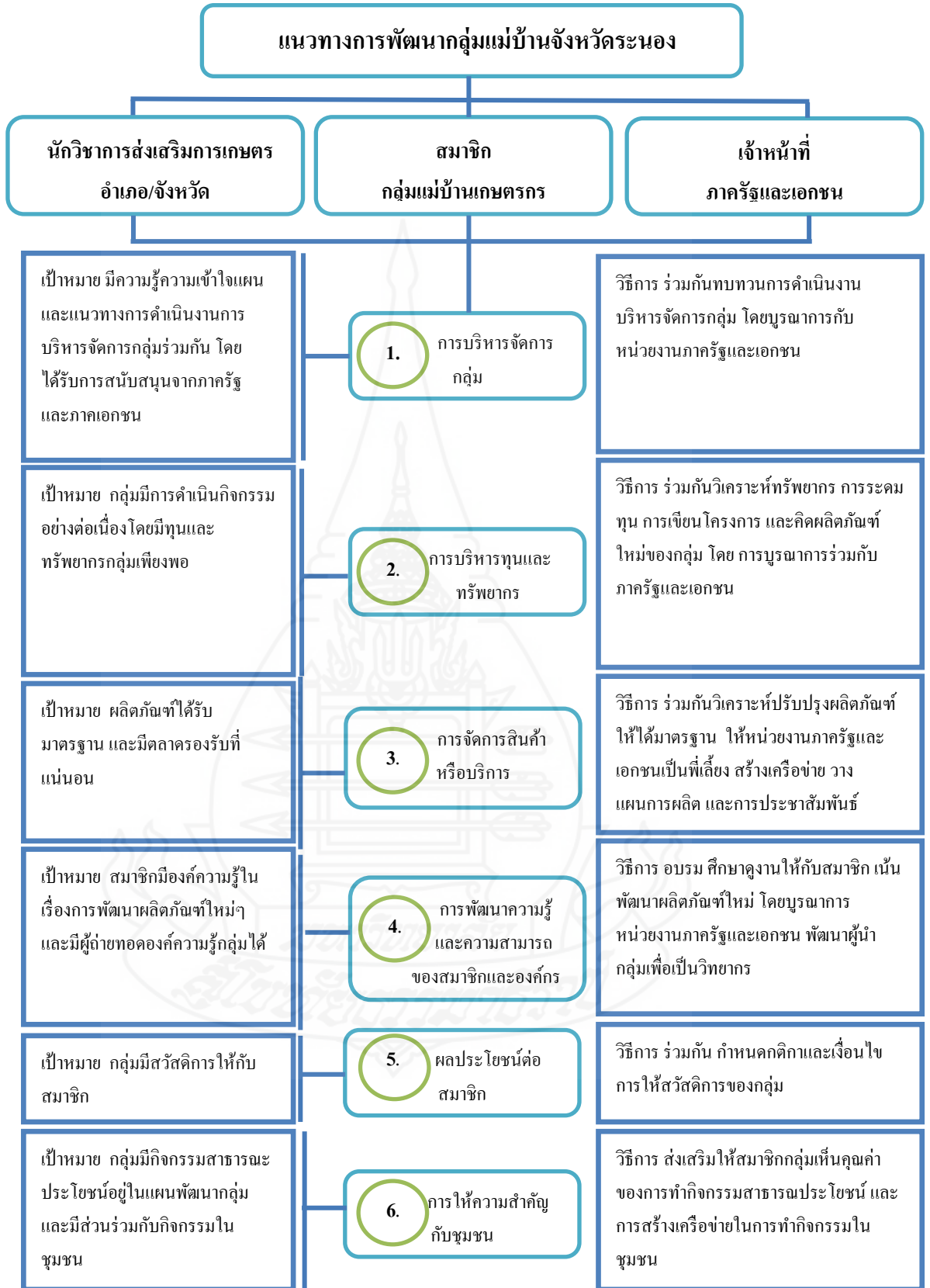
สมาชิกกลุ่มยังเห็นว่าสมาชิกมีหน้าที่เข้าร่วมประชุมอย่างเดียว แต่ในเรื่องบทบาทการประชาสัมพันธ์และขยายกิจการยังไม่ใช้หน้าที่ของสมาชิก ทั้งที่จริงแล้ว สมาชิกต้องมีบทบาทการประชาสัมพันธ์และขยายกิจการเช่นเดียวกับคณะกรรมการกลุ่ม นอกจากนี้ ในการบริหารกลุ่มนั้น ผู้นำและสมาชิกกลุ่มจัดเป็นผู้บริหารกลุ่ม เนื่องจากกระบวนการบริหารกลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มทุกคน ทั้งในการดำเนินงานและการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ

2.4 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.4.1 ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร พบว่า เป็นด้านที่มีปัญหาในการดำเนินงานมากที่สุด ซึ่งมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นย่อยที่มีปัญหา มากที่สุดคือ ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน และรองลงมาคือสถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานกลุ่มที่มีการดำเนินงานน้อยที่สุดในเรื่องนี้เช่นกัน **อภิปรายได้**ว่า สมาชิกกลุ่มเห็นว่าขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์รวมถึงสถานที่ไม่เอื้ออำนวยเป็นปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มมากที่สุด ดังนั้นการเข้าไปส่งเสริมการดำเนินงานกลุ่ม ควรส่งเสริมในด้านการบริหารกองทุนและการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อมาช่วยสนับสนุนการดำเนินงาน

2.4.2 ในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกลุ่มมีปัญหามากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานกลุ่มที่ดำเนินงานน้อยทั้งในเรื่องการประชาสัมพันธ์ การประสานงานกลุ่ม รวมถึงการเห็นว่าบทบาทหน้าที่บางอย่าง เช่น ประชาสัมพันธ์ ยังเป็นบทบาทของคณะกรรมการเท่านั้น แต่ทั้งที่จริงแล้ว สมาชิกก็มีส่วนร่วมในบทบาทนั้นๆ ด้วย สอดคล้องกับพิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนคำ (2560) พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือกลุ่มโอท็อป ขาดองค์ความรู้ในการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและพึงพิงหน่วยงานภาครัฐ **อภิปรายได้**ว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ การประสานงาน และการไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ดังนั้น การส่งเสริมควรส่งเสริมในเรื่องกระบวนการกลุ่ม โดยให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเป้าหมายกลุ่มร่วมกัน

2.5 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง จาก การสนทนากลุ่ม (focus group) ได้แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดระนอง ได้แก่ 1) การส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม โดยให้สมาชิกกลุ่มมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเป้าหมายกลุ่มร่วมกัน 2) การส่งเสริมการหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาให้กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและผลิตได้อย่างต่อเนื่อง 3) การหาช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายและประชาสัมพันธ์สินค้า โดยการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้ง 6 ด้าน ดังรูป

ภาพที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- ด้านการบริหารจัดการ เรื่องการบริหารจัดการกลุ่มและระบบการจัดทำเอกสาร ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ชัดเจน ควรชี้แจงให้สมาชิกเข้าใจในหลักการ วิธีการ กฎระเบียบ ข้อบังคับให้ชัดเจนมากขึ้น

- คณะกรรมการกลุ่มควรแต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่างๆ ให้ตรงตามความรู้ความสามารถ เช่น แต่งตั้งสมาชิกที่มีความสามารถด้านการตลาดมาช่วยดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดของกลุ่ม

- คณะกรรมการควรมีการประสานงาน ชี้แจงการดำเนินงานกิจกรรมให้กับคณะกรรมการและสมาชิกทราบเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่น

- คณะกรรมการกลุ่มควรประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้มาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อการเขียนขอโครงการขอทุนสนับสนุนการดำเนินงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ และช่องทางการจำหน่าย

- จัดให้มีการประชุมเพื่อพบปะสมาชิกอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

- การรวมกลุ่มหรือตั้งกลุ่มใหม่ จะต้องให้สมาชิกกลุ่มได้เห็นถึงวัตถุประสงค์การจัดตั้งกลุ่มที่ตรงกันและสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก

- ในการบริหารกลุ่ม ผู้นำและสมาชิกควรมีบทบาทในการร่วมกันบริหารกลุ่ม โดยให้สมาชิกทุกคนเห็นเป้าหมายและแผนการดำเนินงานกลุ่มร่วมกัน เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มทุกคน ทั้งในการดำเนินงานและการตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ

- การบริหารทุนและทรัพยากร คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มควรร่วมกันแก้ปัญหาเรื่องการบริหารทุนและการระดมทุน สนับสนุนการใช้วัสดุในท้องถิ่น เพื่อให้มีการผลิตอย่างต่อเนื่องและได้มาตรฐาน

2) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- ในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกควรมีบทบาทในการร่วมกันบริหารกลุ่ม ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ สามัคคี ช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

- การบริหารทุนและทรัพยากร กลุ่มต้องมีการจัดทำแผนธุรกิจ รายบุคคลและระดับกลุ่ม รวมถึงแผนลดต้นทุน แผนการใช้ทรัพยากร แผนปฏิบัติงานกลุ่ม ที่ชัดเจน เพื่อให้ทราบทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานต่อไป
- ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ สมาชิกควรร่วมกันคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ของกลุ่ม โดยเริ่มต้นจากวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วในกลุ่ม ในด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ควรร่วมกันวิเคราะห์กระบวนการผลิตที่ยังไม่ได้มาตรฐานเพื่อปรับปรุงและขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เริ่มต้นจากการปรับปรุงเล็กน้อยก่อน
- สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรสร้างเครือข่ายทั้งในด้านวัตถุดิบในชุมชน การเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิต ด้านองค์ความรู้ เช่น การใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากในชุมชน หรือกลุ่มแม่บ้านกลุ่มอื่น การจ้างกลุ่มแม่บ้านอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้มาตรฐานแล้วผลิตสินค้าให้
 - การวางแผนการผลิตให้ตรงตามความต้องการของตลาด ทั้งในด้านปริมาณและบรรจุภัณฑ์ที่ตรงใจผู้บริโภค
 - ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก กำหนดกติกาและเงื่อนไขการให้สวัสดิการเพื่อสร้างการรับรู้และเข้าใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกควรร่วมกันพัฒนากิจกรรมและผลิตภัณฑ์กลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเพื่อแบ่งปันผลกำไรร่วมกันได้มากขึ้น

3.1.2 หน่วยงานสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร

1) ส่วนกลาง

- กำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยมุ่งพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรกรและมีเกษตรกรเป้าหมายอย่างชัดเจน
- กำหนดให้ผู้บริหารทุกระดับให้ความสำคัญกับงานแม่บ้านเกษตรกร และการพัฒนาองค์กรเกษตรกรอย่างจริงจัง
- ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่องเพื่อสนับสนุนการทำงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในทุกระดับ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง
- ควรมีการปรับลดการทำงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่บทบาทหน้าที่โดยตรงของหน่วยงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีเวลาปฏิบัติงานตรงตามความต้องการของเกษตรกร ซึ่งจะทำให้งานแม่บ้านเกษตรกรซึ่งเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่ง มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมากขึ้น

2) ส่วนภูมิภาค

- การดำเนินงานกลุ่ม ด้านที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดและเป็นปัญหา มากที่สุดคือ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรไปเป็นพี่เลี้ยงเพื่อชวนคิดชวน คอยเรื่องการระดมทุน การสอนเขียน โครงการเพื่อขอสนับสนุนทุนจากภาครัฐและเอกชน

- ควรมีการทำงานกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในเชิงบูรณาการกับหน่วยงาน ภาครัฐหรือช่วย เนื่องจากการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการบริหาร จัดการกลุ่ม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด และด้านการทำงานกับชุมชน

- ควรมีการติดตามการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดย เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรควรเข้าไปติดตามการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความสม่ำเสมอในการทำกิจกรรม และเพื่อเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุน กลุ่มให้กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

1) ส่งเสริมให้ความรู้ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นพี่เลี้ยงในการคิด และผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ การออกแบบสถานที่ผลิตให้ได้มาตรฐาน การจัดการด้านการตลาด รวมถึงการประชาสัมพันธ์สินค้าและช่องทางการตลาดให้กับกลุ่ม

2) สนับสนุนทุนและปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพให้ตรงตามความต้องการ ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาถึงความยั่งยืนและความต่อเนื่องในการดำเนินงานกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกร หลังจากสิ้นสุดโครงการของทางราชการแล้วว่ามีที่ยั่งยืนเพียงใด

3.2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบประชากร 2 กลุ่ม โดยศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ ความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.2.3 ควรศึกษาถึงประเด็นความต้องการของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในด้านบทบาท ของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ในด้านการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง เพื่อนำมาพัฒนางานให้ตรงความต้องการ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง (2562) *ข้อมูลประชากรและครัวเรือนจังหวัดระนอง ปี 2562* สำนักงานบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง (อัครา) (อัครา)
- กรมการพัฒนาชุมชน (2562). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2560-2564*. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2562, จาก <http://cdd.go.th>.
- _____. (2562) *ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานจังหวัดระนอง สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดระนอง*. กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานพัฒนาเกษตรกร (2555) *คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร* กรุงเทพมหานคร; โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- _____. (2562) เอกสารวิชาการ การส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรและเคหกิจ; โรงพิมพ์สำนักงานพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จารีพร บุตรสระเกษ. (2556). *การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี
- บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2540). *ส่งเสริมการเกษตร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2560) "การพัฒนากลุ่มและเครือข่ายในการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 11 น. 1-71) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2561) "การสร้างเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 6 น. 1-91) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- บำเพ็ญ เขียวหวาน และคณะ. (2555). *รายงานการวิจัย โครงการวิจัยเรื่อง การบริหารองค์กรชาวบ้านและการจัดการความรู้แบบบูรณาการของชุมชนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ. (2543). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยเรื่อง กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ถนอม ทองวงศ์ษา. (2550). "แนวทางการพัฒนาการดำเนินการกลุ่มอาชีพของเทศบาลตำบลคลองขลุง อำเภอคลองขลุง จังหวัดกำแพงเพชร"

- พลสรายุ สราญรมย์. (2560). "รูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 7 น. 1-66) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- _____. (2560) "บทบาท หน้าที่ และศักยภาพของนักส่งเสริม" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา* (หน่วยที่ 8 น. 1-65) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- _____. (2560) "การบริหารกลุ่มและองค์การการเกษตร" *การพัฒนากลุ่ม สถาบัน และองค์การการเกษตร* (หน่วยที่ 5 น. 39-55) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์.
- พิมพ์พิสุทธิ อ้วนล้ำ. (2560). *การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานกลุ่มหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (โอท็อป) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร* (ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์การพัฒนากลุ่ม) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- วีระวิทย์ ปลิวินิธิ. (2556). *การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี).
- ศุภชัย ใจยอด. (2555). *การมีส่วนร่วมและบทบาทของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สกวรัตน์ เมืองงาม. (2554). *การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สดศรี ทุมมาเกตุ. (2558). *แนวทางการส่งเสริมด้านเคหกิจเกษตร สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สุภาภรณ์ ครองยุติ. (2555). *แนวทางการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี* (ผู้วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง) (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สุนันท์ สีสังข์ และสรายุท ยะหะกร (2553) *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

สำนักงานกองทุนพัฒนาบทบาทสตรี (2562) "พช.ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" *Lady's LIB:*

Lady'S Liberation 5 (5) (มกราคม), 22- 23.

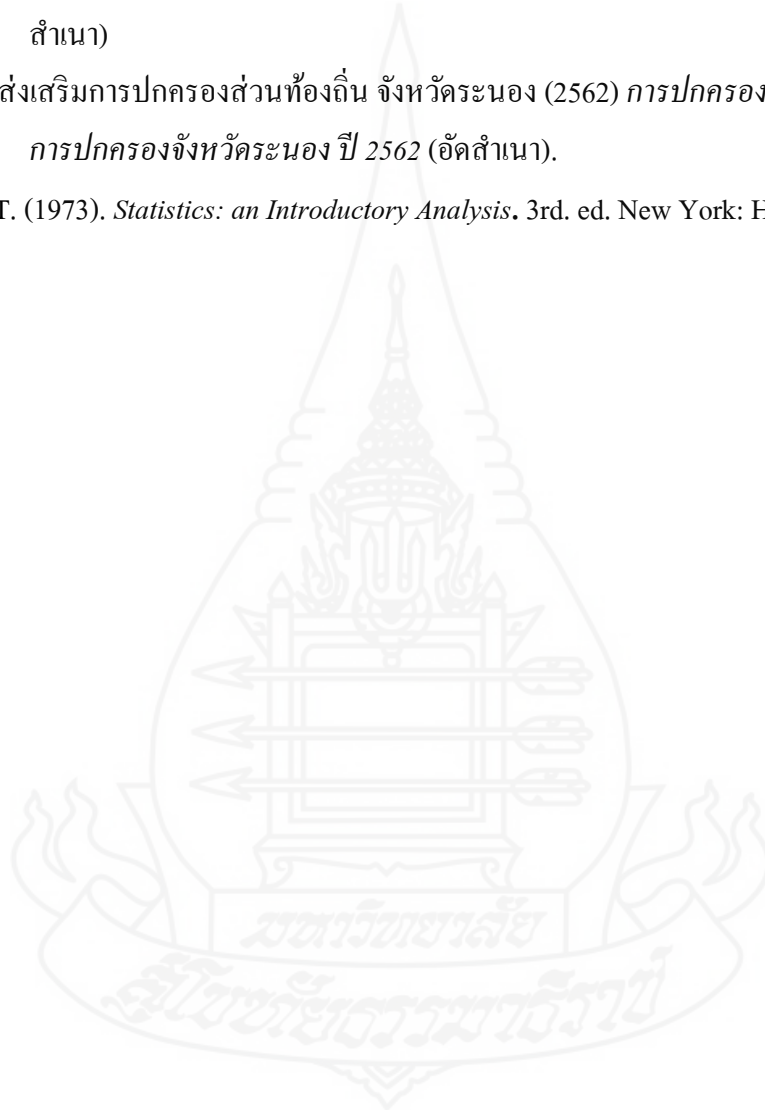
สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง (2562ก) ข้อมูลสถาบันเกษตรกรจังหวัดระนอง ปี 2562 (อัดสำเนา)

_____. (2562ข) แผนยุทธศาสตร์จังหวัดระนอง ปี 2562 (อัดสำเนา)

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดระนอง (2562) ข้อมูลกิจกรรมการจำหน่ายสินค้า OTOP ปี 2562 (อัดสำเนา)

สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดระนอง (2562) การปกครองและการแบ่งเขตการปกครองจังหวัดระนอง ปี 2562 (อัดสำเนา).

Yamane, T. (1973). *Statistics: an Introductory Analysis*. 3rd. ed. New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์สำหรับวิจัย

ลำดับที่ของสัมภาษณ์

วันที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง

วัตถุประสงค์งานวิจัย เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ต้องการวิจัยศึกษาและสำรวจข้อมูลของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนองเท่านั้น ไม่มีเงื่อนไขผูกพันอื่นและไม่ทำให้เกิดความเสียหายกับกลุ่มใด ๆ
 2. คำตอบจากการสัมภาษณ์จะใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ขอความร่วมมือประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรุณาให้ความอนุเคราะห์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในครั้งนี้ด้วย
 3. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
 - ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
 - ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
- ผู้สัมภาษณ์อ่านคำถามให้ผู้ตอบคำถามฟังแล้วผู้สัมภาษณ์ทำเครื่องหมาย ✓ (ถูก) ลงในช่อง () หน้าข้อความตามผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ และ / หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้ตามผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ
4. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณประธานกลุ่ม กรรมการ สมาชิกของกลุ่มที่กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ และให้ความร่วมมืออย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้

นางสาวสุพัฒนา บุญแก้ว

ผู้วิจัย

**ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ด้านสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
จังหวัดระนอง**

1. อายุ.....ปี (หากเกิน 6 เดือน ให้นับเป็น 1 ปี)
2. สถานภาพ
 - โสด สมรส หม้ายหรือหย่าร้าง
3. สมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดของท่าน มีทั้งหมด.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
4. ระดับการศึกษา

☐ 1) ประถมศึกษา	☐ 4) ปริญญาตรี
☐ 2) มัธยมศึกษา	☐ 5) สูงกว่าปริญญาตรี
☐ 3) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/อนุปริญญา	☐ 6) อื่นๆ
- (ระบุ).....
5. การประกอบอาชีพของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ทำนา	☐ 2) ทำไร่	☐ 3) ทำสวน
☐ 4) เลี้ยงสัตว์	☐ 5) ประมง	☐ 6) ค้าขาย
☐ 7) รับจ้าง	☐ 8) รับราชการ	☐ 9) อื่นๆ (ระบุ).....
6. พื้นที่ทำการเกษตร จำนวน.....ไร่
7. แรงงานในครัวเรือนของท่าน มีทั้งหมด.....คน (รวมผู้ตอบแบบสอบถาม)
8. รายได้รวมของครัวเรือนจากภาคการเกษตร.....บาท/ปี
9. รายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร.....บาท/ปี
10. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มระยะเวลา.....ปี
11. ตำแหน่งในกลุ่ม

☐ 1) ประธาน	☐ 2) รองประธาน	☐ 3) เลขานุการ
☐ 4) ประชาสัมพันธ์	☐ 5) เฝ้าบัญชี	☐ 6) เป็นเฉพาะสมาชิกเท่านั้น
☐ 7) อื่นๆ ระบุ.....		

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตอนที่ 2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. สถานะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
 2) จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว

2. สาเหตุที่ท่านตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) พอใจในกิจกรรมกลุ่ม 2) ต้องการความรู้
 3) ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 4) ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น
 5) อื่นๆ ระบุ.....

3. แหล่งวัตถุดิบหลักในการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม มาจากแหล่งใด

- 1) จากภายในชุมชน 2) จากภายนอกชุมชน 3) ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

4. แหล่งที่มาของวิธีการผลิต

- 1) จากภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) จากแหล่งภายนอก
 3) จากภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับแหล่งภายนอก

5. แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ตลาดในท้องถิ่น 2) ตลาดภายนอก
 3) ตลาดเฉพาะกิจ เช่น ขายในงานเทศกาล มหกรรม ฯลฯ 4) ตลาดออนไลน์
 5) อื่นๆ.....

6. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายหรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) เครือข่ายในตำบล 2) เครือข่ายในจังหวัด (นอกตำบล)
 3) เครือข่ายต่างจังหวัด 4) ไม่มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

7. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ด้านวัตถุดิบ 2) ด้านการผลิต 3) ด้านองค์ความรู้
 4) ด้านการตลาด 5) ด้านอื่นๆ ระบุ.....

8. ท่านคิดว่าใครควรเป็นผู้ริเริ่มในการรวมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- 1) สมาชิกภายในกลุ่ม 2) ผู้นำกลุ่ม
 3) ผู้นำชุมชน 4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
 5) อื่นๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2.2 การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของท่านมีลักษณะดังต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น		ระดับการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม						
1.1	มีเป้าหมายและทิศทางของกลุ่มที่ชัดเจน					
1.2	มีแผนการดำเนินงานประจำปี					
1.3	มีการเลือกตั้งคณะกรรมการทุก 2 ปี					
1.4	มีโครงสร้างการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก					
1.5	มีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับของกลุ่ม					
1.6	มีการจัดประชุมกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 6 ครั้ง					
1.7	มีการบันทึกการประชุมกลุ่มทุกครั้งี่ประชุม					
1.8	สมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่าร้อยละ 70					
1.9	มีการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป็นปัจจุบัน เช่น ข้อมูลสมาชิก บันทึกการประชุม					
1.10	มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน					
1.11	สมาชิกมีส่วนร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่ม					
1.12	มีการประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่ม					
2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร						
2.1	มีกองทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานกลุ่ม					
2.2	มีการจัดสรรทุนและทรัพยากรตามแผนการดำเนินงาน					
2.3	มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน					
2.4	อาคารสถานที่พร้อมในการทำงานร่วมกันของกลุ่ม					
2.5	มีการจดบันทึกการเงินทุกครั้ง					
2.6	มีการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานการเงิน โดยคณะกรรมการและสมาชิก					
2.7	มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก					

ประเด็น		ระดับการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ						
3.1	มีการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับการตลาด					
3.2	ใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่า ร้อยละ 80 ขึ้นไป					
3.3	กระบวนการผลิต ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม					
3.4	มีการวิเคราะห์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ต้นทุนกำไร ในการผลิตของกลุ่ม					
3.5	มีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์					
3.6	ผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน มพช. อ.ย.					
3.7	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มต่างจังหวัดหรือภูมิภาคอื่นๆ					
3.8	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายกับกลุ่มภายในจังหวัดเดียวกัน					
3.9	มีการจัดการตลาดได้ด้วยตนเองและสามารถเข้าถึงลูกค้าเองได้					
4. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร						
4.1	ส่งกรรมการและสมาชิกกลุ่มเข้าร่วมฝึกอบรม สัมมนา และศึกษา ดูงาน					
4.2	มีการนำวิชาการสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญา และ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่ม					
4.3	สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้กิจกรรมของสมาชิก และบุคคลภายนอก					
4.4	กลุ่มมีวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้ ด้านการเกษตร ด้านการแปรรูป ด้านบริหารกลุ่ม ด้านเคหกิจเกษตร และด้านสิ่งแวดล้อม					
5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก						
5.1	มีข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรในการจัดสรรผลประโยชน์ที่ สมาชิกเห็นพ้องร่วมกัน					
5.2	กลุ่มมีสวัสดิการให้กับสมาชิก					
6. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน						
6.1	กลุ่มจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน					
6.2	กลุ่มจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

ตอนที่ 3.1 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
คณะกรรมการในกลุ่มของท่านได้ทำตามบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น		ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
บทบาทของคณะกรรมการกลุ่ม						
1. บทบาทแกนนำกลุ่ม						
1.1	ประธานควบคุมรับผิดชอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกลุ่มให้เป็นที่ไปตามนโยบายและแผนการ วิธีการขั้นตอนและเป้าหมายของการปฏิบัติงาน					
1.2	คณะกรรมการเป็นแกนนำกำหนดแผนงาน โครงการของกลุ่มในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของสมาชิก					
2. บทบาทผู้รวบรวมข้อมูลกลุ่ม						
2.1	เลขานุการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในการดำเนินงานของคณะกรรมการ					
2.2	เลขานุการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่ม ให้ประธานพิจารณาหรือให้นำเข้าที่ประชุม					

ประเด็น		ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. บทบาทผู้จัดการประชุม						
3.1	ประธานกำหนดประเด็นที่จะเข้าประชุมแต่ละครั้งเพื่อให้ได้แผนการดำเนินงานกลุ่ม					
3.2	เลขานุการจัดเตรียมสถานที่ประชุมให้พร้อมประชุมทุกครั้ง					
3.3	เลขานุการแจ้งข่าวการประชุมให้คณะกรรมการ สมาชิก และผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตามวันเวลาที่กำหนด					
3.4	เลขานุการออกหนังสือเชิญประชุมให้กับคณะกรรมการ สมาชิก กลุ่ม และผู้ที่เกี่ยวข้อง					
3.5	ประธานเป็นผู้นำการประชุมและควบคุมการการประชุมให้ตรงประเด็น					
3.6	เลขานุการจดยางานการประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม					
3.7	เลขานุการเสนอรายงานการประชุมให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบ					
4. บทบาทผู้แทนกลุ่ม						
4.1	ประธานเป็นผู้แทนในการติดต่อประสานงานกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านระดับต่างๆ					
4.2	ประธานเป็นผู้แทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน					
4.3	คณะกรรมการเป็นผู้แทนของกลุ่มในการนำเสนอปัญหาความต้องการของสมาชิก					
4.4	คณะกรรมการเป็นผู้แทนประธานในการดำเนินกิจกรรมตามที่ประธานหรือที่ประชุมมอบหมาย					
5. บทบาทผู้ประสานงาน						
5.1	รองประธานประสานงานร่วมกับประธานในการปฏิบัติงานต่างๆของกลุ่ม					
5.2	คณะกรรมการประสานงานกับภาครัฐหรือเอกชน ให้เข้ามาสนับสนุนการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร					

ประเด็น		ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. บทบาทผู้บริหารการเงิน						
6.1	เหรียญกษาปณ์ทำทะเบียนต่างๆ หลักฐานการรับ การจ่ายของคณะกรรมการ					
6.2	เหรียญกษาปณ์รับผิดชอบการเก็บรักษา และการจ่ายเงินในการดำเนินการของคณะกรรมการ					
7. บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์						
7.1	ประชาสัมพันธ์ออกข่าวสารหรือแจ้งเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่ม ให้คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม หรือผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ					
7.2	ประชาสัมพันธ์มีกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณะกรรมการหรือสมาชิกกลุ่ม หรือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน					
7.3	คณะกรรมการกระจายข้อมูลข่าวสารไปสู่สมาชิกเพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม					
7.4	คณะกรรมการมีกิจกรรมส่งเสริมด้านการตลาดของกลุ่ม					
8. บทบาทผู้สนับสนุน						
8.1	คณะกรรมการสนับสนุนการจัดตั้งกองทุนและเพิ่มเงินทุนเพื่อพัฒนากิจกรรมของกลุ่ม					
9. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล						
9.1	เหรียญกษาปณ์ดำเนินการติดตามและควบคุมเกี่ยวกับการเงินและบัญชีของคณะกรรมการ					
10. บทบาทการขยายกิจการกลุ่ม						
10.1	คณะกรรมการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มไปสู่กลุ่มและองค์กรต่างๆ ในชุมชนและนอกชุมชน					

ตอนที่ 3.2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

สมาชิกในกลุ่มของท่านได้ทำตามบทบาทหน้าที่ดังต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น		ระดับความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
บทบาทของสมาชิกกลุ่ม						
1. บทบาทผู้ให้ความร่วมมือ						
1.1	สมาชิกรู้บทบาทหน้าที่ของสมาชิกและคณะกรรมการ กฎระเบียบของกลุ่ม ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม					
1.2	สมาชิกปฏิบัติตามมติและข้อบังคับกลุ่มและให้ความร่วมมือกับราชการในโอกาสอันสมควร					
2. บทบาทผู้ร่วมกิจกรรมกลุ่ม						
2.1	สมาชิกมีส่วนร่วมในการหาข้อมูลข่าวสารหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนากลุ่ม					
2.2	สมาชิกกลุ่มร่วมรับผิดชอบและร่วมแก้ปัญหาในการทำงานให้สำเร็จ					
3. บทบาทผู้ร่วมประชุม						
3.1	สมาชิกกลุ่มให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม					
3.2	สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็นในการประชุมกลุ่ม					
3.3	สมาชิกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อรับความรู้ต่างๆ					
4. บทบาทผู้ร่วมกำหนดแนวทางการแก้ปัญหากลุ่ม						
4.1	สมาชิกร่วมกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มยกขึ้นมา					
5. บทบาทผู้สนับสนุน						
5.1	สมาชิกให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง					
6. บทบาทผู้กระตุ้นการทำงานกลุ่ม						
6.1	สมาชิกกระตุ้นให้ผู้นำกลุ่มและเพื่อนสมาชิกปฏิบัติงานต่างๆ ที่เกิดประโยชน์แก่สมาชิกส่วนใหญ่					

ประเด็น		ระดับการดำเนินการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
7. บทบาทผู้ประชาสัมพันธ์						
7.1	สมาชิกกลุ่มประชาสัมพันธ์ผลงานและการดำเนินงานกลุ่มให้แพร่หลาย					
8. บทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้						
8.1	สมาชิกกลุ่มมีการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกด้วยกันเองหรือผู้ที่สนใจ					
8.2	สมาชิกได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงครอบครัวและอาชีพ รวมถึงเผยแพร่แก่ผู้อื่น					
9. บทบาทผู้ติดตามและประเมินผล						
9.1	สมาชิกมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม					
10. บทบาทผู้ขยายกิจการกลุ่ม						
10.1	สมาชิกมีส่วนร่วมในการขยายกิจกรรมของกลุ่มให้กว้างขวางยิ่งขึ้น					
10.2	สมาชิกกลุ่มแนะนำเพื่อนบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม					

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง
คำชี้แจง : กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของท่าน มีปัญหาดังต่อไปนี้ในระดับใด

ประเด็น		มีปัญหาการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม						
1.1	สมาชิกไม่เข้าใจในบทบาทและวัตถุประสงค์ของกลุ่ม					
1.2	ไม่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกกลุ่ม					
1.3	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับกลุ่ม					
1.4	คณะกรรมการขาดความเสียสละต่อการดำเนินงานกลุ่ม					
1.5	สมาชิกขาดความรับผิดชอบ					
1.6	มีความขัดแย้งทางความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม					
1.7	ขาดความร่วมมือและความเข้าใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่ม					
1.8	สมาชิกขาดความร่วมมือในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
1.9	คณะกรรมการขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินงาน					
1.10	ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน					
1.11	ไม่มีการกระจายข้อมูลข่าวสารกิจกรรมกลุ่มไปสู่สมาชิก					
1.12	รัฐมีนโยบายไม่แน่นอนในการส่งเสริมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง					
1.13	ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถและการจัดการที่ดี					
2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร						
2.1	ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน					
2.2	สถานที่ไม่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมกลุ่ม					
2.3	ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก					
3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ						
3.1	ผลิตภัณฑ์ขายไม่ได้ราคา ไม่มีคุณภาพ					
3.2	สินค้ายังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน					
3.3	ไม่สามารถคำนวณต้นทุนกำไรในการผลิตสินค้าของกลุ่ม					
3.4	ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน					

ประเด็น		มีปัญหาการดำเนินงาน				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร						
4.1	สมาชิกกลุ่มไม่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมพัฒนาความรู้					
4.2	สมาชิกยังขาดความรู้และทักษะที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆต่อ ยอดจากเดิม					
4.3	กลุ่มยังไม่มีสมาชิกที่สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกและ ผู้สนใจได้					
5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก						
5.1	ไม่มีสวัสดิการจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม					
5.2	มีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์					
6. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน						
6.1	สมาชิกกลุ่มไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม สาธารณประโยชน์ในชุมชน					

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

.....

.....

.....

2. ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร

.....

.....

.....

3. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ

.....
.....
.....

4. ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร

.....
.....
.....

5. ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก

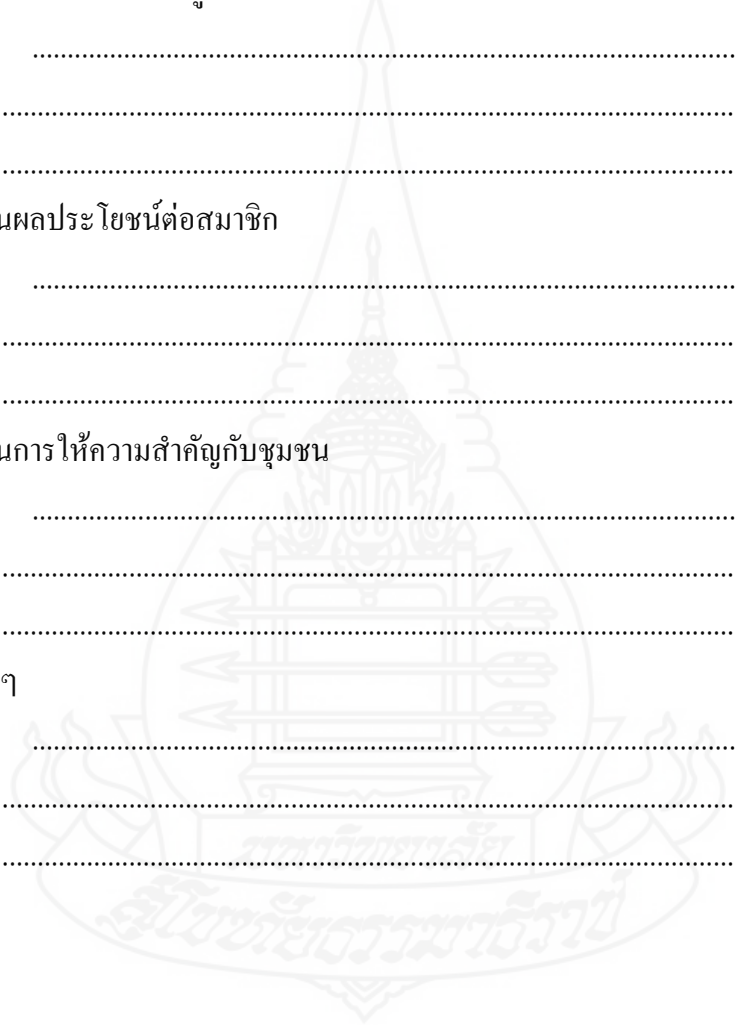
.....
.....
.....

6. ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

.....
.....
.....

7. อื่นๆ

.....
.....
.....

แบบสนทนากลุ่ม

สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานแม่บ้านเกษตรระดับจังหวัดและระดับอำเภอ
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง

1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

2) ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

3) ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

4) ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

5) ด้านผลประโยชน์ต่อสมาชิก

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

6) ด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน

เป้าหมายการพัฒนา.....
วิธีการพัฒนา.....
ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสุพัฒนา บุญแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	3 กันยายน 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) สาขาเทคโนโลยีชีวภาพ จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตหาดใหญ่)
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรจังหวัดระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

